Opłata pocztowa uiszczona ryczałtem.

NAJER FOLKSBLAT — פרייז 35 גראשען — היינט 16 זייטען.

נייער פאלקסבלאט

אומפארטייאישע פאליטיש-געזעלשאפטליכע טאג-צייטונג

Nr. 173 | Łódź, Piątek 26 lipca 1929 | זיבעטער יאהרגאנג | לאדז פרייטאג, יח תמוז תרפ"ט | № 173

Adres Redakcji i Administracji: Łódź, Piotrkowska 21, tel. 24-71. — רעדאקציע און אדמיניסטראציע: לאדז, פיעטריקאווער 21, טעל. 24-71

שוידערליכע וואוינונגס-נויט

ווייטערדיגע הארצרייסענדע בילדער פון מענשליכען עלענד און פיין אין לאדז

(ספעציעלע פאטאגראפישע אויפנאהמען און שילדערונגען פאר'ן „נייעם פאלקסבלאט")

וואס ווייטער מיר קוקען אריין אין דעם שרעקליכען לאדזער וואוינונגס-אומגליק, אלץ טרויעריגער ווערט אלץ אויסזיכטסלאזער. די עטליכע בילדער פון מענשליכער עלענד וואס מיר האבען ביז איצט געבראכט זענען נאר א גול בנוגע דער נאקעטער ווירקליכקייט, בנוגע דעם פערנעהם פון דער וואוינונגס-קאטאסטראפע.

אויף לימאנאווסקא גאס. א שטיבעל וואס איז כאראקטעריסטיש פאר אלע באלוטער. קליינע, שמוציגע, פייכטע און פינסטערע שטובען. כלא איז נוט, אז מ'האט א א דירה, זאל זיין אזא. אבער, אפילו א שטיינער מענשען קענען וואוינען אין אזא צימער?

ס'וואוינט א רעקארד-צאהלט!

אין אזא צימערל וואוינט 14 פערזאן

א שאכער מיט זיין ווייב און 4 קינדער, זיין אויסגעגעבענע טאכטער מיט איהר מאן און 2 קינדער און א סובלאקאטארקע אן אלמנה מיט 3 קינדער. אזוי וואוינען די 3 משפחות אין דעם „פאלאץ" שוין עטליכע יאהר. דריי קימפעטען זענען שוין אפגעהאלטען געווארען אין דער דאזיגער שטוב, ווען די אלע מענשען שטעלען זיך אויס אין איין רייהע קען זי נישט אריין אין דער וואוינונג און אזוי לעבט מען, אזוי פייניגט מען זיך און מ'פראטעסטירט שוין אפילו נישט, איבעריגענס פאר וועמען זאלען זיי פראטעסטירען? וואס וועט זיי דאס העלפען.

און דער מאגיסטראט ארדענט איין בעראטונגס-שטעלע וועגען הייראטס-היגיענע, וועגען געזונדהייט, פאדערט, אז יעדער מענש זאל שלאפען אין א בעזונדער בעט, פראטעסטירט וואס מעהר זון און ליכט פאר יעדען קינד.

קען זיך אבער א מענש פארשטעלען א אזא מין איינפאל. איינארדנען זיך.

א „האטעל" פון א בוידעם

דאס איז אויף דער מיצקעוויטש-גאס, די איינארדנונג איז א זעהר פרימיטיווע: די ליימענע פארלאגע און דער דאך. און קומט דער אווענד הויבען זיך אן צונויפצוקומען די פענסיאנארען פון „האטעל". פרויען און מענער, גאנצע פאמיליעס, און דער ווירט שטעהט ביים אריינגאנג אויפ'ן בוידעם און נעהמט דעם טעגליכען אפצאהל, און נעהמט מען דארט אהין ארום 10 א זייגער ביינאכט ליגען אויסגעלעגט צעהנדליגע היימלאזע — אויף דער נאקעטער פאדלאגע אדער אין בעסטען פאל אונטערגעלעגט א כמו קישען. און קען זיך גאר א מענשליכער פארשטאנד פארשטעלען די אונגעהויערע דעמאראליזאציע, בעזונדערס פאר קינדער. אין דעם דאזיגען אריגינעלען „האטעל"? קען מען זיך פארשטעלען די צעהנדליגער טראגעדיעס פון די, וואס קומען אהין יעדען טאג נעכטיגען, קען מען זיך פארשטעלען, אז נישט איין טאג טרעפט, ווען די דאזיגע

אומגליקליכע גיבען אוועק זייער גאנצען טאג-פער-דיענסט פאר'ן נאכט-לעגער

און זיי אליין מיט זייערע קינדער לעגען זיך שלאפען הונגעריגערהייט?

דאך איינס מוז מען בערעכענען, אז די פענסיאנארען צאהלען דארט אפילו, וויפיל ס'קאסט, זאלען מיר זאגען, א צימער מיט א קוך ביים היינטיגע דירה-נגעלע. און ווי לאנג וועלען נאך די דאזיגע אומגליקליכע דארפען ווארטען ביז זיי וועלען וואוינען פערדעלנישמעכיג ווי מענשען?

אזא ערפינדונג, ווי ס'האט געמאכט דער הויז-ווירט פון בזשעזשינער 29 דארף נאר פאטענטירט ווערען. א הויף האט ער א גרויסען, צו וואס דארפען מען, גאר אזא גרויסען רוים, אז די „בענקארטעם" פון גאנצען הויף זאלען דארט ארומלויפען. און איבער יענעם דארף מען דאך יעדע געלעגענהייט אויסנוצען, ס'זענען שווערע צייטען און מ'דארף פערדינען, פאלט אונזער הויז-ווירט אויף אזא המצאה. ער האט ערגעץ געהאט שטעהען א צובראכענעם אויבער-טייל

פון א צובראכענעם אויטאבוס,

האט ער דאס אוועקגעשטעלט אויף הויף,

א וואוינונג פון א צובראכענעם אויטאבוס אויף בזשעזשינער 29. — פאט. ה. סיאקא

אריינגעשלעפט. עלט א קיכעל און ארויסגעלאזען א קאך מין דרייבי רעבכיל און מוריע געווען, אז ער האט א דירה צו פערדינגען, זענען מענשען געלאפען נאך דער דירה ווי נאך מצה-וואסער. דער הויז-ווירט האט אבער געקליבען אזא לאקאטאר, וואס זאל איהם אנשטענדיג און בעזונדערס אזעלכען, וואס זאל קענען נאכקומען זיינע פערפליכטונגען בנוגע דעם דירה-געלט.

אזא איינער האט זיך געפינען און זיך אריינגעצויגען אין דער וואוינונג מיט זיין פרוי און 4 קינדער, עס לאזט זיך גארנישט בעשרייבען, אז אזא זאך איז מעגליך.

אונזערע לעזער קענען זיך אבער איבערצייגען פון דער פאטאגראפיע, וואס מיר האבען אפגענומען פון דער דירה.

דא האט זיך אמאל געמאכט אז הערשעלע לאקאטארס פרוי איז אמאל קראנק געווארען און מ' האט געמוזט צו איהר רופען א דאקטאר, האט דער דאקטאר זיך אפגעזאגט אהין אריינצוגעהען, ווייל ער האט בוכשטעבליך נישט געוואוסט ווי אזוי מ'נעהמט דארט אריין

הערשעלע מיט זיין הויזגעזונד האבען זיך אבער אויסגעלערנט די קונץ, ווי אזוי אריינצוגעהען, ווי אזוי ארויסצוגעהען ווי אזוי דארט צו עסען, צו שלאפען און אפילו ווי אזוי דארט צו טרינקען.

דער אויבערשטער האט אבער הערשעלען עפעס געהאלפען או ער האט זיך ארויסגעקליבען פון אויטאבוס. איצט שטעהט די דירה ווייטער „רא הינאיענטשא". און מענשען קומען ווייטער אנקוקען און זי וועט זיכער אין די נאהענטסטע טעג פערדינגען ווערען.

א קארידאר — א וואוינונג

אויף טשעמנא-גאס א קעלער נו. מאלע וואס מענשען וואוינען אין קעלער שטובען און דער אמאל אנגעזעהענער חסיד ר' חיים וואלט אויך נישט געהאט קיין תרעומות ווען ער וואוינט אין אזא קעלער שטוב. איז אבער די מעשה וואס ער וואוינט נישט אין דעם קעלער-שטוב גופא, ווייל דארט וואוינט מיט זיין הויזגעזונד מאיר טרעגער. ער פערנעהמט מיטן חסר איז גנאר פון הויז-ווירט דעם קארידאר פון מאירס קעלער-שטוב.

דער „קארידאר" פון דער קעלער-שטוב רופען מיר אן דעם רוים, וואס טיילט אפ די טרעפען פון קעלער-אראפגאנג ביז דער טיר פון דער שטוב, אט דא האט זיין וואוינונג ר' חיים חסיד, וועלכער האט נאך א ווייב מיט שווערע רעומאטיזם אין די פיס און עטליכע אונטערוואקסענדע מיידלעך.

פערשטעהט זיך, אז אין דעם קארידאר איז

נישטא קיין פענסטער, קיין פאדלאגע און קיין קויך

און דארף מאיר, אדער איטיצער פון זיין הויזגעזונד אריינגעהן צו זיך אין די אפארטאמענטען, מוז מען אדורכגעהען דורך דער „דירה" פון חיים חסיד. דארף מען ביים זיך זעהען איינער דעם צווייטען מוז מען עפענען די טיר פון מאירס וואוינונג, כדי פון דארט זאלען אריינשיינען די שטראהלען פון דער זון, וועלכע פאלען אהין אריין דורך דעם קליינטשיקען קעלער-פענסטערל.

וואס זאל ער נעביך טון, אט דער חיים חסיד, בידעוועט ער, וואס דען זאל ער טון, אז פאר א לאדע שטוב, א לאדע לאך פערלאנגט מען אין די הונדערטער זלאטעס פון וואנען זאל ער נעהמען, אז ער אליין טוט גארנישט, אז קיין איינע פון זיינע טעכטער האבען נישט איצט קיין ארבייט.

און אז זיי וואלטען געהאט ארבייט, זאגט חיים, וואלט איך געקענט זיך קויפען א דירה? קוים עס האט אויף ברויט געשטייעט. ס'איז טאקע שלעכט. דאס ערגסטע איז אבער, וואס די צייט ווארט נישט, די יאהרען רוקען זיך און מען בעדארף שוין א שידוך טון מיט דער עלטסטער טאכטער, איז ווידער די אייגענע מעשה, וועלכער חתן וויל דאס חתונה האבען אהן א שטוב?

איז חיים חסיד טאקע שטענדיג שטארק אויפגערעגט און דער נערווען דאקטאר טענהט, אז ס'וואלט נישט געשאדט איהם אוועקצושיקען אין א הייל אנשטאלט, ער האט אזא קרענק וואס הייסט „דירות-מאניע".

Dr. med. NIEWIAŻSKI

ספעציאליסט פאר סיפיליס, טריפער און הויט-קראנקה. בעהאנדלונג פון מענער-שוואכע.

אנדזשעיא 5, טעל. 40-59

עמט אן פון 8—10 פריה און פון 5—9 אווענד. אבזונדערער ווארטע-זאל פאר פרויען.

פאר אייער אבריזע

אויך קוראציע, פער-זעהט אייך מיט אלע

קאסמעטישע ארטיקלען

אין דער בעקאנטער און רעעלער

Perfumerja D. MARKUS

Łódź, Piotrkowska 59, tel. 28-02

בעמערקונג: ביי יעדען איינציגען איינקויף ווערט בעלד פון דער רעכנונג אראבגערעכנט 5% עקסטרא-ראבאט. קומט און איבערצייגט אייך!

וואָרנונג!

צוליב דעם, וואָס אַ געוויסע פערזאָן בעמיהט זיך לעצטענס צו בעהאַלטען אונטער'ן מאַנטעל פון מיין איבעראל בעקאַנטע פירמע, וועלכע-דיג אַזוי אַרום אַריינפיהרען אין אַ טעות די געעהרטע קונדשאַפט, וואָרן איך דערמיט, אַז מיין געעהרטע קליענטעלע זאָל זיך נישט לאָזען פון קיינעם פערפיהרען. מיט דער דערמאָהנטער פערזאָן האָב איך קיין שום געמיינזאַמעס נישט. דאַגעגען מיינע זייט יאָהרען עקזיסטי-רענדע מעבעל=פאבריק געפינט זיך ווי ביז איצט אויפ'ן זעלבען אָרט:

נארוטאוויטשא (דזשעלנא) **12 איז הויף.**

קיין שום פיליעס בעזיץ איך נישט

מאַכענדיג וועגען דעם אויבענדערמאָנטען אויפמערקזאם די געעהרטע קונדשאַפט, האָב איך גלייכצייטיג די געלעגענהייט צו מעלדען, אַז איך בעזיץ אימער אויף לאַגער אַ גרויסען אויסוואַהל פון פאַלירטע און דעמבאָווע — ווי אויך פערשידענע —

קאמפלעטע איינריכטונגען ✕ **ענצעלנע מעבעל-שטיקער** ✕ **בעדייטענד פערקלענערט די פרייזען**

צוליב דעם דויערענדען קריזיס האָב איך האָפענדיג, דאָס די געעהרטע קונדשאַפט וועט מיר, ווי ביז איצט אויך ווייטער שענקען דעם פולסטען צוטרוי, פערבלייב איך

מיט אכטונג

FABRYKA MEBLI 12 I. M. TERKELTAUB NARUTOWICZA w podwórzu telef. 34-18 12

אלע לאָדזער יודען, וועלכע אינטערעסירען זיך מיט דעם

יודישען קינדער-דאָרף אין העלענובעק

ווערען איינגעלאַדען צו דעם

חג הקציר

וועלכער קומט פאָר אין העלענובעק, זונטאג, דעם 28-טען ד. ח. פּינקטליך 3 אַ זייגער נאָכמיטאג.

די פערוואַלטונג פון אינטערנאַט פאַר יודישע קינדער און פירמע אין העלענובעק.

8431

Z intencji zaślubin koleżanki mojej p. **REGINY PIJAWSKIEJ** z p. **JAKÓBEM SZTORCHEM** życzyśby na nowej drodze życia szczęście gwiazdą przewodnią im było.

Sala Grossmanówna.

מאַשין-לעבער ווע־ען אננעמען אויפצוניי
ביי ג. נאַרדמאַן, 29 צעגעלניאַנא

מעכאנ. שלאָסעריי און שווייסעריי

J. REDER

Łódź, Konstantynowska 11

כ'נעהם אָן אַלער-אַרט שלאָסעריי-אַרבייט און צופּאַסען פערשידענע מאַשינען-טיילען און שווייסונגען. פאַר שטריקער ווערט געליפער טישען מיט מעססטערס פו 30 זל. אָן, פאַראַפינערס פון 7 זל. אָן.

מזל-טוב

ווינשען מיר אונזער פערוואַלטונגס-מיטגליד

ח' יעקב קאַסאָווסקי און פרוי

צו דער בר-מצוה פון זייער ליבען זוהן איטשע מאיר, וועלכע קומט פאָר שבת פ' פנחס און ווינשען זיי צו דערלעבען פון איהם פיל נחת

די פערוואַלטונג פון טאָרג- און מאַרק-שטייער

פרעזעס: מ. מינק, וויצע: א. אַבראַמאָוויטש, סעק־עטאַר: פ. פרענקעל, קאַס־רער: פ. פּאַרבער, מ. קרול, י. פּאַפּאָוויטש, מ. פידלער, ה. בענדעט, ש. ניטקע.

Dr.

H. REITEROWSKI

spec. chor. płucne

Ewangelicka 1 tel. 6699

POWRÓCIŁ.

א ברילאַנטענע

דאַמען-שפילקע

איז פערלוירען געוואָרען אַפּצוגעבען געגען הויכע בעלוינונג צו

לייביש ראַטבאַרט

שוו. יאַקובאַ 6.

השבת אבדה.

די אַלע פּראַמעסטען און וועקסלען אויסשטעלער חאַלף רענער, אָדער הוישפינער'ען ערקלערט פאַר אומגילטיג. די מצות קען מען זיך דערוויסען ביי וואַכט רענער קעלבאַך נאָס 12.

מעלדונג צו אלע שאַכטעל-מאַכער אין לאָ...

אַזוי ווי פיל פון אונזערע מיטגלידער, **שאַכטעל=מאַכער**, דען זיך צו אונז מיט אָנפראַגען וועגען די ערהאַלטענע בריף פון זאַוואָדזי... וועלכע דראָהען מיט שווערע קאָנסעקווענצען, ערקלערען מיר, דאָס אינהאַלט פון די בריף האָט נישט קיין ווערט, און קיין שאַכטעלמאַכער... אויף זיי נישט ענטפערן.

דער צענטראַלער יודישער האַנדווערקער-פערבאַנד פון ...
און אומגעגענד פאַלודניאָווע 4.

דער שאַכטעל-מאַכער-פעראיין

ביים צענטר. יוד. האַנדווערקער פערבאַנד פאַלודניאָוו...

קאַליגראַף

ל. בערמאַן!

(דער יונגער) וואוינט אויף זאַוואַדזקאַ 19.1-עי שטאָק, און לערנט אויך שעהן און שנעל שרייבען.

לאָדזשער שטאָט טעאַטער

צעגעלניאַנא 63.

גאַסטראָלן פון דער ווילנער טרופּע

יאָר XIV | אָנפ. מ. מזאה. | יאָר XIV

היינט, פרייטיק, 9 אַ זייגער אָוונט **„קדוש השם"** — פון — **שלום אַש**

באַאַרבעט פאַר דער בינע פון מיכאל ווייכערט. דעקאָראַציעס און קאָסטיו-מען: וו. ווייינטרויב. מוזיק: ה. קאָן. טענץ און פּלאַסטיק: שוועסטער ראָם.

מאָרגן, שבת, 4 נאָכמיטאָג, נידריקסטע פרייזען פון 1 זל. ביז 5,50

דער זינגער פון זיין טרויער

טראַגי-קאָמעדיע אין 3 אַקטן מיט פּראָלאָג און עפּילאָג פון אסיפ דימאָוו.

מאָרגן, שבת, 9 אַ זייגער אָוונט **„קדוש השם"** — פון — **שלום אַש**

זונטיק, דעם 28-טן ד. ח. 8,30 אָוונט, 3-טע פּרעמיערע!

„אונטערוועלט" אין 4 אַקטן (14 בילדער) פון פראַנץ לאַנגער.

רעזשי: יעזשי וואַלדען. דעקאָראַציעס: פריץ קליינמאַן. **פּאָפּולערע פרייזן.**

באַטייליקן זיך: פרויען: מרים אָרלעסקאַ, אסתר גאָלדענבערג, יוכבד ווייסליץ, נעמי, נאַטאַן, דינה קאַמען, א.אַ. מענער: דוד בירנבוים, בערג, חיים בראָ-קאַרזש, מענדל דיאַמאַנט, זלמן הירשפעלד, יעקב ווייסליץ, יעקב מאַנסדאָרף, שמחה נאַטאַן, יוסף קאַמען, יעקב קורלענדער.

בילעטן-פאַרפאַרקויף אין באַשטע־-קאַסע און גאַסטאַמאַסקים צוקערניע פון 10 פרי ביז 7 אָוונט. פון 7 אָוונט בײַ דער טעאַטער-קאַסע. פרייזן פון די פּלעצער פון 1 ביז 10 זל.

CIECHOCINEK

„Wiktorja" ווילאַ — וולאַצלאַווסקאַ-גאַס

Dr. med. W. Łaski

אינערליכע און קינדער-קראַנקהייטען

נעמט אָן פון 1-טען יוני 1929. 27

סטאַרשי פעלדשער

י. ברענמאַן

צוריקגעקעהרט

28 קעלמאַ 28

ערשטער

ספאָרט=צירק

פּלאַץ דאַמבראָווסקי.

היינט, פרייטאג ד. 26. ד.ח. קעמפען פאָל. ענדע פאַרן:

1) **שטאַל** (האָלאַנד) — **ווילינג** (בערלין)

2) קאַמף פון 2 הערקולעס'ן **פּאַשאַף — מיכאַעליס**

3) דעצידירענדער ביז'ן רעזולטאַט **גאַרקאָוויענקאָ — קאַרש**

סענסאַציע! ספאָרט! דעצידירענד

שטעקער — באַהן-סאַמסאָן

צו שלייפעז

פון ראַזיר-זשילעטקעס, ראַזיר-מעסער (ברימוועס) ווי אויך אַלערליי מאַניקיר=שערען און שטאַהל = וואַרען נעהמט אָן

Ed. SALOMON, 26 Zamenhofa 26

שנעלע, ביליגע און רעעלע אויספיהרונג.

א טיכ-טיגער **בוכהאַלטער(ין)**

ווי אויך אַ קוואַליפיצירטע רעפּעזירערין ווערט געזוכט

ביי דער פירמע גליקסמאַן און גערשטענמאַן נאָוואָמיעסקאַ 22, פראָנט, 1-טער שטאָק.

בעקאַנטמאַכונג.

זונטאג, דעם 28 יולי, 8 אַ זייגער אָוונט קומט פאָר די

גרינדונגס-פערזאַמלונג

פון דער אַלטשטעטישער גמילת-חסדים-ק...

מיט וואַהלען פון אַ פערוואַלטונג.

אַלע מיטגלידער און סימפּאַטיקער ווערען געבעטען צו קומען בזשעזשינער 48 ביי ה' רייכמאַן.

מיט אַכטונג **פנחס דזשאַלאָש...**

יודישעס באַנק-הויז

Boris Sokolower

BANKGESCHÄFT

DANZIG, Langenmarkt Nr. 26, – Telefon 265-30

Telegrammadresse: „INTERNA". — P. K. O. Nr. 191275. Gegr. 1920

אינקאַסאָ פון וועקסלען, פּראָכטען און דאָקומענטען אויף דאַנציג, אַלעס ווערט תיכף ערלעדיגט אויף ביליגע בעדינגונגען, געלד-איבערזענדונגען אין דער גאַנצער וועלט

ספּעציעל ביליגע קאָנדיציעס פאַר אַלע יודישע בענק

קאָרעספּאָנדענץ: דעמ' מען ווערט נעפיהרט אין פאַלגענדע שפּראַכען: יודיש, פּויליש, דייטש, רוסיש, ענגליש און פראַנצויזיש.

בית הכנסת אהל יעקב

מחר בשבת פ' פנחס, אחרי קריאת התורה תע...

הזכרה לנשמת נשיאנו ומנהיגנו ר'

בנימין זאב ב"ר יעקב ד"ר הרצל ז"ל

נאום ההזכ־ה ישא מסיף ביה"כ מר א. לובאשיצקי.

הציונים היהודים והלאומיים מתבקשים לבוא

זיי לאַנג נאָך וועט איהר אַזוי ליידען פון שוויים פון די פיס און פון שלעכטן ריח נוצט נאָר דעם „ראַדיקאַל" בעוואוסטען פרייז 30 גר.

און אויך אַ גוט מיטעל צו וואַנצען צו בעקומען נאָר ביים צענטרום-פערקויפער נאָלדבערג, פּיעטריקאָווער 21

אונקלאָרע לאַגע אויפ'ן ווייטען מזרח

כינעזער ווידער ארעסטירט 300 סאָוויעטישע בעאמטע—כינע וויל אליין ערלעדי-גען פרידלעך דעם קאנפליקט—יאפאן נישט צופרידען מיט אמעריקאס שלום-פערמיטלונג—סאָוויעטען דערשאָסען 16 ווייסע גוואַרדיסטען

מאָסקווע, 25. (ספּ.) די מאָסקווער רעגירונג ... פון כאַרבין אַז ווינסטאָג האט די כינעזישע ... ווידער אַרעסטירט 300 סאָוויעטישע בעאַמטע

וואַשינגטאָן, 25. (ספּ.) דער יאַפּאַנישער ...אַר אין וואַשינגטאָן, דעבאוטשי, האט נעכ-... האט אַ לענגערען געשפּרעך מיט'ן אַמעריקאַ-... אויסערן־מיניסטער סטימסאָן, וועגען דער ... ער לאַגע אין מאַנדזשוריען.

... צווישען אַנדערעס, האט דער יאַפּאַנישער אַמ-...אַר געגעבען איידעל אַפצוהערען, אַז יאַפּאַן ... נישט איבעריג צופרידען מיט דער דיפּלאָמאַטישער ...קייט פון אַמעריקאַ און פראַנקרייך בנוגע דעם ... כינעזיש־סאָוויעטישען קאָנפליקט.

טאָקיאָ, 25. (ספּ.) דער כינעזישער באַהד-... האט ... קלערט, אַז כינא דאַרף נישט ... קיין שום פערמיטלער און זי איז בכוח אַליין ... אַ פרידליכען אופן צו ערלעדיגען דעם קאָנ-... מיט סאָוויעט־רוסלאַנד.

מאָסקווע, 25. (ספּ.) די אפיציעלע סאָוויעט-... אַגענטור טיילט מיט, אַז דאָס סאָוויעטישע גע-... אין כאַבאַראָווסק האט דעם 23. ה. ח. ביי-... פעראורטיילט צום טויט 16 ווייסע גוואַרדיסטען ... וועלכע זענען פערהאַלטען געוואָרען ביים דורכגעהען ... רוסיש־כינעזישע גרעניץ.

ס'איז פעסטגעשטעלט געוואָרען, אַז זיי זענען ... אין פערבינדונג מיט'ן כינעזישען גענעראַל-... און זייער ציל איז געווען: אויפצורייסען ...קען, אַרסענאַלען און אַנדערע מיליטערישע איינ-...טונגען.

די פער'משפ'טע זענען געווען מאָנאַרכיסטען ... געשטאַמט פון פערשידענע דיווערסיע־באַנדעס. ...שען זיי זענען אויך געווען עטליכע ... צאַרישע ...קאָזאַקעס, וועלכע זענען ספּעציעל געקומען פון ...מריע.

דער אורטייל איז נאָך אין דערזעלבער נאַכט ...יסגעפיהרט געוואָרען דורך דערשיסען.

אנגעהויבען די רוסיש-ענגלישע אונטערהאַנדלונגען

לאָנדאָן, 25 (ספּ.) נעכטען האָבען זיך אנגעהויבען די אינטערהאַנדלונגען מיט סאָוויעטס-רוסלאַנד, וועגען באַנייען די דיפּלאָמאַטישע בע-ציהונגען. מצד דער סאָוויעטישער רעגירונג איז פערטרעטען דער סאָוויעטישער אַמבאַסאַדאָר אין פאַריז דאָווגאַלעווסקי.

דער נעכטיגער שטורם
האט אנגעמאכט גרויסע חרבנות אין פעטריקאוו און אין אומגעגענד

(א) עהערנעכטען איז אַוועקער איז איבער פיעטריקאוו און דער אומגעגענד אַדורכגעגאַנגען אַ שטורם, וועלכער האט אָנגעמאַכט גרויסע שאָדענס. עס זענען אומגעוואָרפען געוואָרען הייזער און עס זענען אַרויסגעריסען געוואָרען מאַכטען ביימער מיט'ן וואָרצעל, אין מאַנכע שטעלען איז געפאַלען אַ האַגעל אין דער גרויס פון אַ וועלשענער נוס, פערניכטענדיג גרויסע שטחים קאָרן.

רעפּרעזענטאַנץ פון איטאַליע-נישען יודענטום אין דער יודישער אַגענץ

רוים. (יט"א) די פעדעראַציע פון די יו-דישע קהלות אין איטאַליען האט אויסגעוועהלט אַלס רעפּרעזענטאַנט פון איטאַליענישען יודענטום אין דער יודישער אַגענץ דעם פּרעזעס פון דער יודישער קהלה אין מילאַן, ה' פרעדעריקא יאַראַק.

ה' יאַראַק איז פּרעזידענט פון דער איטאַליענישער מעטאַלורגישער פעדעראַציע און פון אינדוס-טריעלע־פערבאַנד אין לאָמבאַרדיען. אַלס פערטרעטער פון ה' יאַראַק איז געוועהלט געוואָרען דער פּראָפעסאָר פון רוימישען אוניווערזי-טעט דר. ריקאַרדאָ באַכי.

גרויסע שרפות
דונערן און בליצען—2 מענשען דער-הרגעט – 67 הייזער פערברענט

וואַרשאַ, 25 (טעלעפאָניש) די לעצטע 2 טאָג זענען אין קראַסנאָסטאַוו פאָרגעקומען 3 שרפות. אין דאָרף ראָשקי זענען פערברענט געוואָרען 10 הייזער און 28 ווירטשאַפטס-געביידעס מיט אינווענטאַר. נעכטען האט זיך פון אַ דונער אָנגע-צונדען אַ הויז אין דאָרף ריבצעוויטש. ס'זענען פערברענט געוואָרען 29 געביידעס מיט אינווענ-טאַר. דער היזק בעטרעפט 200 טויזענד זל.

אַ צווייטער דונער האט נעכטען געטראָפען אין אַ הויז אין דאָרף טרימין. דער דונער האט דערהרגעט די 41 יאָהריגע מאַריאַ גרעגאָרטשיק און איהר 15 יאָהריגען זוהן יאַן. בעת דער שרפה וואָס איז ענטשטאַנען זענען אָפּגעברענט געוואָרען עטליכע הייזער.

פויליש-דייטשע אינטערהאַנד-לונגען ווערען נישט איבער-געריסען

וואַרשאַ, 25 (טעלעפאָניש פון אונזער קאָ-רעספּאָנדענט) אין צוזאַמענהאַנג מיט די קלאַנגען אַז די דייטשע רעגירונג וויל איבעררייסען די אינ-טערהאַנדלונגען מיט פוילען וועגען אַ האַנדעלס-אָפּמאַך, טיילט מען אונז מיט פון די קרייזען, וואָס שטעהען נאָהענט צו דער דייטשער געזאַנד-שאַפט.

די אינטערהאַנדלונגען ווערען נישט איבער-געריסען און וועלען ווייטער געפיהרט ווערען בעת דער זיצונג פון פלענער בונד אין סעפּטעמבער ה. י. בערווייל וועלען צוגעגרייט ווערען פאָרשלאָ-גען וואָס זאָלען מעגליך מאַכען דאָס שליסען דעם אָפּמאַך אַפילו ביים נייעם צאָל-אָפּמאַך.

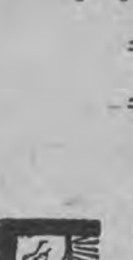

אַבגעברוינט פון דער זון
און דאָך קיין שום
זומערשפּרענקעלעך
דאָס דערגרייכט איהר דורך
LESCHNITZER
קרעם און זייף
די אָריגינאַל-פּרעפּאַראַטען געגען זומער-שפּרענקעלעך און לעבער-פלעקען
צו בעקומען אין אַפּטייקען און סקלאַד-אַפּטעטשנעס.
קרעם 3,15, זייף 2,30

פאַראַליזירט דער גריכישער פאַטריאַרך אין ירושלים

ירושלים (י.ט.א.) דער גריכישער פאַטריאַרך דאַמיאַנאַס איז געוואָרען שווער פאַראַליזירט. זיין צושטאַנד איז זעהר אַנ'ערנסטער.

שרעקליכער אויפרייס אין א פאבריק

7 טויטע און 18 שווער-פערוואונדעטע

אַמסטערדאַם, 25. (ספּ. טעל.) נעכטען אַכמיטאָג איז אין דער פאַבריק פון קאַרטאָפעל-מעהל און אַמערלאַנדאַרוויק פאָרגעקומען אַ געוואַל-טיגער אויפרייס פון דעקסטרין, וועלכער האט גע-פאָדערט פיל מענשליכע קרבנות. די קראַפט פון אויפרייס האט אַרויסגעוואָרפען אַ קעסעל פון 20 טאָן אויף אַ מרחק פון עטליכע צעהנדליג מעטער, אויף אַ מרחק פון עטליכע הונדערט מעטער זענען אַרויסגעפאַלען אַלע שויבען, באַלד נאָכ'ן אויפרייס איז די גאַנצע פאַבריק געשטאַנען אין פלאַמען. די פייערלעשער זענען נישט געווען ביכולת אָפּצוהיטען, אַז די שרפה זאָל זיך נישט איבערוואַרפען אויף אַנ-דערע בנינים און די לאַגערען, וועלכע זענען אינגאַנ-צען פערברענט געוואָרען. די רעטונגס־אַרבייטען האָבען געדויערט ביז שפּעט אין דער נאַכט. פון אונטער די חורבות האט מען אַרויסגענומען 7 טויטע און 18 פערוואונדעטע, דער צושטאַנד פון די פער-וואונדעטע איז האָפנונגסלאָז.

דייטשען זאָלען האָבען אונ-טערגעקויפט אַ ענגלישען פובליציסט

קראָקאָ, 25 (טעלעפאָניש) דער נעכטיגער „קוריער אילוסטראָוואַני" האט נעכטען אָפּגעדרוקט אַ העכסט סענסאַציאָנעלען אַרטיקעל וועגען דעם בעקאַנטען און געאַכטעטען ענגלישען פובליציסט ראָבערט דאָנאַלד, די צייטונג שרייבט נישט מעהר און נישט ווייניגער, אַז ראָבערט דאָנאַלד איז אַ דייטשער אַגענט און אַ לאַפּאָווניק. די צייטונג שרייבט, אַז דאָנאַלד האט גענומען געלד פון די דייטשען, כדי צו פאָהרען נאָך אויבערשלעזיען און נאָכהער אָפּצודרוקען אַ בוך, אין וועלכען ער זאָל אויסדריקען דעם דייטשען שטאַנדפּונקט בנוגע פויליש אויבערשלעזיען און דאַנציגער קאָרידאָר. כדי צו בעווייזען די ריכטיגקייט פון איהרע ענט-פּלעקונגען, דרוקט די דערמאָנטע צייטונג כלומרשט אויטענטישע בריף פון דייטשען אַמבאַסאַדאָר אין ענגלאַנד און פון דייטשען אויסערן מיניסטעריום וועגען די דאָזיגע געלד טראַנזאַקציס מיט דעם בעריהמטען פובליציסט ראָבערט דאָנאַלד, וועל-כער האט פאַר דייטש געלד ספּעציעל שאַדען גע-ברענגט פוילען. אַלע וואַרשאַווער אָוונט-צייטונ-גען האָבען אָפּגעדרוקט די דאָזיגע ענטפּלעקונגען.

משיח'ס צייטען

וואַשינגטאָן, 25 (ספּ.) די ערקלערונג, וואָס מאַקדאָנאַלד האט נעכטען געגעבען, אַז די ענגלישע רעגירונג האט בעשלאָסען צו פערקלע-נערען די אויסגאַבען פון ווייטערדיגען בויען ענג-לישע קריגס-שיפען, און אַז עס דאַרף הערשען דער פּרינציפּ פון גלייכהייט צווישען דעם ענג-לישען און אַמעריקאַנישען קריגס-פלאָט — האט אַרויסגערופען אין די אָפיציעלע אַמעריקאַנישע קרייזען גרויס אויפזעהען.

דער פּרעזידענט פון די פעראייניגטע שטאַ-טען הובער האט ערקלערט, אַז ער נעהמט-אויף מאַקדאָנאַלד'ס ערקלערונג מיט גרויס פרייד און ער האָפט, אַז אין משך פון אַ קורצער צייט, וועט פערשווינדען די קאָנקורענץ צווישען די ביידע לענדער און ענגלאַנד מיט אַמעריקאַ וועלען געהן האַנד-ביי-האַנד אויף דעם וועג פון אַלגעמיינער ענטוואָפנונג. אַלס רעזולטאַט פון מאַקדאָנאַלד'ס ערקלערונג האט אַמעריקאַ בעשלאָסען אויפצוהאַל-טען דאָס בויען פון 3 גרויסע קריגס שיפען.

ערב ציוניסטישען קאָנגרעס
און ערשטע סעסיע פון דער יודישער אַגענץ

ציריך, 25. (יט"א טעלעפאָניש) ס'זענען שוין אָנגעקומען דאָס רוב דעלעגאַציעס צום ציוניסטישען קאָנגרעס. אויך פון די פוילישע דעלעגאַטען זענען שוין פיל אָנגעקומען. ס'קומען פאַר די לעצטע פאַר-קאָנגרעס קאָנפערענצען פון „מזרחי" און „התאחדות" מאָרגען הויבט זיך אָן די לעצטע זיצונג פון אַקצ. אַנס. קאָמיטעט פאַר'ן קאָנגרעס.

אויף דער זיצונג וועט צוו. אַנד. בעהאַנדעלט ווערען דער פּראָטעסט פון „מזרח-גאַליציען וועגען פערטיילען די ערטער אין ראַט פון דער יודישער אַגענץ און די פיל פּראָטעסטען צו די קאָנגרעס-וואַהלען אין פוילען.

אויף דער דאָזיגער זיצונג וועט אויך אויסגע-אַרבייט ווערען דער ביודזשעט פּראָוויזאָריום און ס'-וועט בעהאַנדעלט ווערען די תביעה פון די רוסישע ציוניסטען.

ציריך, 25. (יט"א טעלעפאָניש) דאָ האָבען זיך פערשפּרייט קלאַנגען אַז דער בעקאַנטער ענג-ליש־יודישער פילאַנטראָפּ בערנאַרד כאַן האט בעשטימט אַ האַלבע מיליאָן פונט פאַר'ן אויפבוי-פאָנד פון א"י, צו דער דיספּאָזיציע פון דער אַגענץ. ביז איצט איז נאָך נישט געלונגען די ידיעה צו קאָנטראָלירען.

ציריך, 25. (יט"א טעלעפאָניש) אויף דער סעסיע פון דער יודישער אַגענץ וועלען אַרויסטרעטען מיט רעדעס: פּראָפ. איינשטיין, לאָרד מעלטשעט, סיר הערבערט סעמועל, אַרטור גאָלדשמיט, לעאָ בלום, לואי מאַרשאַל, פעליקס וואַרבורג, אָסקאַר וואַסערמאַן, דרייפוס בראָדסקי, פּראָפ. ווייצמאַן, נחום סאָקאָלאָוו, הרב עוזיעל און מעגליך אויך ביאַליק, וועלכער וועט שוין צו יענער צייט זיין פאָלקאָם געזונט.

א בעטלער, וואָס וואוינט אין האָטעל „בריסטאָל"
ער בעטעלט פאַר'ן האָטעל און ווערט אַרעסטירט

וואַרשאַ, 25 (טעלעפאָניש פון אונזער קאָ-רעספּאָנדענט) אויף מאַרשאַלקאָווסקאַ גאַס האָט די פּאָליציי נעכטען אַרעסטירט אַ בעטלער, בעת דער רעוויזיע האָט מען ביי איהם געפונען אַ פּאַס אויפ'ן נאָמען פון טעאָדאָר לוקאַשטשיק און אַ שליסעל פון אַ נומער אין האָטעל „בריסטאָל" ס'האָט זיך אַרויסגעשטעלט, אַז דער בעטלער וואוינט טאַקע אין אַ לוקסוס-זומער אין האָטעל „בריסטאָל", אַ חוץ דעם האָט ער נאָך אַ גרויסע לאַנדווירטשאַפט אין פּאָמערען.

אינטערנאַציאָנ. קאָנגרעס פאַר'ן קאַמף מיט'ן אימפעריאַליזם

אַראַבישע אַנטי-ציוניסטישע אַקציע אויפ'ן קאָנגרעס

פראַנקפורט. (יט"א) דאָ קומט פאַר אַנ-אינטערנאַציאָנאַלער קאָנגרעס פון דער ליגע צו קעמפען געגען „אימפעריאַליזם". אויפ'ן קאָנגרעס זענען צאָהלרייך פערטרעטען פאַרשטעהער פון דער „נאַציאָנאַל־רעוואָלוציאָנערער" בעוועגונג אין די אַראַבישע לענדער. די דעלעגאַטען פון ... סודאַן, איראַק און ארץ־ישראל האָבען אָנגעהאַלטען ספּעציאַלע בעראַטונגען מיט'ן צוועק צו אָרגאַניזיר-ען אַ פעראייניגטע אַקציע, וואָס איהר צענטראַל-פּונקט זאָל זיין צו פּראָטעסטירען געגען בריטישען אימפעריאַליזם אין ארץ־ישראל. די אַגיטאַציע גע-געגען ציוניזם ווערט שטאַרק געשטיצט דורך די קאָ-מוניסטישע דעלעגאַטען אויפ'ן קאָנגרעס.

צווישען די דעלעגאַטען איז צוטיילט געוואָרען אַנ'אויפרוף פון די ארץ־ישראל־דעלעגאַטען, אין וועל-כען עס ווערט צוו. אַנד. געזאָגט: אין ארץ־ישראל לעבען 650,000 מוזולמענער, 140,000 יודען און 77,000 קריסטען. עס איז אוממעגליך אַריינצולאָזען אין לאַנד נאָך יודען. די מעהרהייט פון דער ארץ־ישראל־בעפעלקערונג מוז שטענדיג בלייבען אַראַביש און מוזולמעניש. נישט קוקענדיג דערויף ווערט איבער דער וועלט געמאַכט אַנ'אונגעהויער גרויס געשריי וועגען דעם נייעם יודישען לאַנד אין ארץ־ישראל, און די בריטישע מאַכט אין לאַנד נוצט עס אויס כדי צו בערויבען די אַראַבישע בעפעלקע-רונג איהרע רעכט לטובת די יודען.

קאָלאָנעל וועדזשוואָאוד — ווערט ווייטער גע-זאָגט אין אויפרוף — איינער פון די לידער פון דער ענגלישער „לייבאָר-פּאַרטיי", האָט פאָרמולירט די כוונות פון דער אָפיציעלער בריטישער פּאָליטיק אין זיין בוך „פּאַלעסטינאַ — די זיבעטע דאָמיניע" די אידעע פון דעם בוך איז, אַז די יודען דאַרפען האַלטען אין שאַך די רעבעלירענדע אַראַבער אין ארץ־ישראל מיט'ן צוועק צו בעוואַכען די דאָרטיגע אינטערעסען פון בריטישען אימפעריאַליזם, ווי אויך צו היטען דעם וועג קיין אינדיען. לאָרד מעלטשעט, אַ ציוניסטישער פיהרער און איינער פון די מעכ-טיגסטע אינדוסטריע־מאַגנאַטען, האט זיך ער-קלערט איינפערשטאַנדען מיט די דאָזיגע כוונות. די ציוניסטישע זידלער דאַרפען עקספּלואַטירט ווערען אַלס אַרבייטער אין זיינע אינדוסטריעלע אונטער-נעמונגען, כדי צו קאָנקורירען מיט דער אַראַבישער אַרבייט.

אויפן מזרח — קיין שום נייעס

הגם דער שארפער קריזיס אין דעם סאָוויעטיש-כינעזישען קאָנפליקט האָט שוין געמיטען, דאָך איז ער נאָך נישט אריין אין אזא פאזע, מען זאָל זיך נישט טאָג-טעגליך אינטערעסירען מיט דער פראגע: וואָס הערט זיך נייעס אויפ'ן ווייטען מזרח? ס'קען זיין, אז די גאנצע מעשה פון די צוזאמענשטויסען, דער אָפּענסיווע און אָפּשטויס פון די געגנערישע חיילות, איז אויסגעזויגען פון פינגער. „פטי פאריזיען" ווייסט אפילו צו פערזיכערען, אז בלויז אין איין פונקט פון דער מאנדזשורישער גרעניץ סייפענהאָ איז פאָרגעקומען א שיסעריי, און דאָס אויך איז דער שאָדען צוליב דעם ווייטען מרחק צווישען ביידע לאגערען און די אברות נישט גרויס, און אפילו אויב ס'זאָל פון דער אנדער זייט זיין אמת, נישט די ידיעה, נאָך דער פרישסטער קאָמוניקאט, וואָס די רייטער-אגענטור גיט איבער פון מארשאל טשאנג-סו-ליאנגס גענעראל-שטאב, אז די רויטע ארמעי, אטאקירענדיג די גאנצע לענג פון דער מאנדזשורישער גרענעץ ביי סייפענהאָ, האָט נאָך די קאָמפען נישט אָפּגעשטעלט, אז דאָס כינעזישע מיליטער שטערט דער אָפּענסיווע פון די סאָוויעטישע חיילות און אז די רויטע ארמעי בענוצט זיך אין שלאכט מיט גיפטיגע גאזן און ארטילעריע, איז עס נאָך אלץ נישט קיין גרונד צו מיינען, אז די לאגע האָט זיך פון די לעצטע פאר טעג אָן פערשארפט.

פערקעהרט. זייט די לעצטע טעג האָט די אקציע פון די גרויסמעכט אנגענומען ממשותדיגע פארמען. און דער עיקר איז דאָ וויכטיג די ווירקונג פון אמעריקע, צו וועלכער עס האָט זיך שוין צוגעאיילט אנצושליסען אויך ענגלאנד. פערשטעהט זיך, נישט דער קעלאָג-אָפּמאך איז דאָ אזוי געלעגען נאָהענט צום הארצען דער אמעריקאנער רעגירונג, נאָר מאנדזשוריע, אין וועלכער עס קענען אריינשטעלען א פוס אומגעוואונשענע קאָנקורענטען.

און אויב דער קעלאָג-אָפּמאך ווערט דורכגעלופטערט ווערען ביי דער דאָזיגער געלעגענהייט, וועלען די גרויסמאכטען איהם שטארק דארפען אפהיטען פון א בייז אויג. ווארום שוין האָבען די סאָוויעטען ארויסגערוקט א פראָיעקט צונויפצורופען א קאָנפערענץ פון די אלע מלוכות, וואָס האָבען אונטערגעשריבען דעם קעלאָג-אָפּמאך. אזא בעגעגעניש פון צוויי וועלטען איז קיינמאל נישט פון די אנגענעהמע, און מען געדענקט גוט פון די צוגרייטונגס קאָמיסיעס צו דער ענטוואָפנונגס קאָנפערענץ (וועלכע קען בשום אופן נישט צושטאנד קומען), אז דער סאָוויעטישער אנטייל האָט א ביסעל געשטערט די אילוזיע פון דער אייביגער ענטוואָפנונג.

ביז צו אזא קאָנפערענץ, וואו די פעראייניגטע שטאטען און די פעראייניגטע סאָוויעטען וועלען זיך טרעפען פנים אל פנים, איז נאָך גאנץ ווייט, אָבער עפיס וועט געטון ווערען אין פרט צו פערשאפען די ערשטע לארבער-בלעטער פאר'ן אמעריקאנער מלאך השלום.

דערווייל — ביז דעם גרינגעם טיש — מעג זיך כינע באלעבאטעווען מיט פרעמדען אייגענטום, מעג זיך ארעסטירען און רעקווירירען, מעג זיך גיסען בלוט פון פשוטע זעלנער ביי אָפענסיוועס און קאָנטער-אָפענסיוועס, אָפיציעל איז —

אויפ'ן מזרח קיין שום נייעס. **יעם**

פראגע פון שחיטה-פערבאט אין נארוועגיע

בעריכט-פערזאמלונג פון „באָרד אָף דעפּיוטיס" אין ענגלאנד

לאנדאן (י.ט.א.) דא איז פאָרגעקומען א בעריכטס זיצונג פון ועד-הקהלות (באָרד אָף דעפּיוטיס) אין ענגלאנד. אויף וועלכער עס איז געוועהלט געוואָרען א וויצע פּרעזידענט פון ראט אויפ'ן אָרט פון פערשטאָרבענעם דושאָזעף פּראַג. אויף דעם אמט איז געוועהלט געוואָרען מאַיאָר איזידאָר סאלמאָן. נאָכ'ן אויסהערען א בעריכט וועגען דער אנטעיווענג אין ענגלישען אינערן-מיניסטעריום וועגען דער פראגע פון די פערמעלדענדער, וואָס וואוינען אין ענגלאנד, איז געעפענט געוואָרען א דיסקוסיע איבער'ן בעריכט פון „פּאַריין קאָמיטע", וואָס איז פאָרגעלעגט געוואָרען דורך ה' לוסיען וואָלף. ארומרעדענדיג דעם געזעץ-פּראָיעקט וועגען יודישע קהלות פון דער רומענישער רעגירונג, האָט ה' מאָריס מייער פעסטגעשטעלט, אז עס איז נישט ווינשענסווערט, דאָס דער באָרד אָף דעפּיוטיס זאָל אינטערווענירען אין דעם ענין, עס מוז אָבער קאָנסטאטירט ווערען, אז דאָס, וואָס קומט איצט פאָר אין רומעניען איז העכסט בעאונרוהיגענד, בלויז א פערשווינדענדע מינדערהייט פון דער יודישער בעפעלקערונג איז פאר דעם רעגירונגס-פּראָיעקט, די איבערוועגענדע מעהרהייט דאגעגען איז צו איהם געגנעריש געשטימט. די רומענישע רעגירונג דארף זיך נישט אריינמישען אין די אינעווייניגסטע אנגעלעגענהייטען פון די קהלות, דער ראט פון באָרד אָף דעפּיוטיס דארף דעריבער פאָרשטעלען דער רומענישער רעגירונג זיין שטאנדפונקט אין דער פראגע. ה' גודמאן זאָגט זיך ארויס געגען וועלכער עס איז אינטערווענץ אין דער פראגע. ה' לוסיען וואָלף דריקט אויס די מיינונג, אז דער רעגירונגס פּראָיעקט רירט נישט אָן די פאָרשריפטען, וואָס זענען ענטהאלטען אין טראקטאט וועגען מינדערהייטס-שוץ. דאָס נייע געזעץ פיהרט איין בלויז די ענדערונג, וואָס עס ווערען נישט געצוואונגען אלע יודען צו געהערען צו איין קולטוס-געמיינדע, נאָר ערלויבט יעדע רעליגיעזע ריכטונג צו גרינדען אן אייגענע קהלה, דערביי אָבער ווערט נישט געשטערט, אז אלע ריכטונגען זאָלען גיכער בלייבען אין די גרענעצען פון איין קולטוס-געמיינדע. ה' וואָלף האלט דעריבער, אז באָרד אָף דעפּיוטיס קען נישט אינטערווענירען לטובת דער איבערגעוויכט פון דער יודישער מעהרהייט איבער דער מינדערהייט.

אין ווייטערדיגען טייל ווערט אין בעריכט פעסטגעשטעלט, אז דער „פּאַריין קאָמיטע" האָט געווידמעט פיל אויפמערקזאמקייט דער לעצטענס ענערגיש דורכגעפיהרטער אגיטאציע פאר איינפיהרען שחיטה-פערבאָט אין נאָרוועגיען. נאָך אין 1926–1927 איז אין נאָרוועגישען פּארלאמענט אריינגעטראָגען געוואָרען א פאָרשלאג וועגען איינפיהרען דעם שחיטה-פערבאָט. דער פאָרשלאג איז זיינער צייט אָפּגעוואָרפען געוואָרען אין ערשטער רייה א דאנק דער אינטערווענץ פון פּאַריין-קאָמיטע. לעצטענס זענען עהנליכע פאָרשלאָגען ווידער אריינגעטראָגען געוואָרען און זענען דורכגעגאנגען נישט קוקענדיג אויף דער ענערגישער קאָנטער-אקציע און דער גיגאנטישער שטעלונג פון דער פראגע פון פרעמיער און פון מיניסטאָר. דער געזעץ וועגען שחיטה-פערבאָט איז דורכגעגאנגען אין ביידע פּארלאמענט-קאמער, און וועט איינגעפיהרט ווערען פון 1 יאנואר 1930.

נעהמענדיג אין אכט, אז דער שחיטה-פערבאָט פערפליכטעט אויך אין שוועדען, ענטשטעהט די בעפאהר, אז אן עהנליכער געזעץ וועט אויך דורכגעפיהרט ווערען אין דער דריטער סקאנדינאווישער מלוכה, דענעמארק, און צוליב דעם האָט דער פּאַריין-קאָמיטע אָנגענומען א רעזאָלוציע, אין וועלכער ער דריקט אויס טיף בעדויערען לויב'ן אָננעהמען דעם דאָזיגען געזעץ, וועלכער בעדייט א בולטע פערגוואלדיגונג פון די רעכט פון דער רעליגיעזער מינדערהייט. די רעזאָלוציע וועט מיטגעטיילט ווערען דער נאָרוועגישער רעגירונג. עס איז אויך בעשלאָסען געוואָרען צו פערעפענטליכען די ביז-איצטיגע קאָרעספּאָנדענץ אין דער פראגע מיט דער נאָרוועגישער רעגירונג און בעפולמעכטיגען די עקזעקוטיווע אנצונעהמען אלע שריט, כדי צו נויגען די דעצידירענדע פאקטאָרען אין נאָרוועגיען צו א רעוויזיע פון שטאנדפונקט אין דער פראגע.

ראט-סעסיע פון „ארט"-וועלט-פערבאנד

בערלין, (יט"א) אונטער'ן פאָרזיץ פון ד"ר. הענרי מאָסקאָוויץ פון ניו-יאָרק איז דאָ פאָרגעקומען די עפענונג פון דער סעסיע פון אינטערנאַציאָנאַלען ראַט פון וועלט-פערבאַנד „אָרט". צו דער זיצונג זענען געקומען די פיהרער פון „אָרט" אין אַמעריקאַ, רוסלאַנד, פוילען, בעסאַראַביע, ליטע, פראַנקרייך, ענגלאַנד און דייטשלאַנד.

בעגריסענדיג די סעסיע אין נאָמען פון דער צענטראַל-פערוואַלטונג האָט דר. בראַמסאָן אַנגעוויזען, אַז דער „אָרט" שטעהט איצט פאַר אַ וויכטיגען ווענדעפונקט אין זיין גאַנצער אַרבייט. דער נייער לאָזונג פון „אָרט" איז אינדוסטריאַליזאַציע. דאָס דאַרף געהן האַנד ביי האַנד און מיט דערזעלביגער ענערגיע און אויפמערקזאַמקייט, ווי די קאָלאָניזאַציע-טעטיגקייט. אין אַ פערשטאַרקטער מאָס מוז געפיהרט ווערען די אַרבייט אין פוילען און אין איינציגע ראַנד-מלוכות, וואו די יודישע בעפעלקערונג איז דורך דער עקאָנאָמישער פּאָליטיק פון די רעגירונגען דערפיהרט געוואָרען צו אַ קאַטאַסטראָפאַלען צושטאַנד.

פון בעריכט, וואָס איז פאָרגעלייגט געוואָרען אין גענויען צו זעהען, אַז די לאַנדווירטשאַפטליכע טעטיגקייט פון „אָרט" אין אַלע מזרח-אייראָפּעאישע לענדער נעמט אַרום 141 פונקטען, וואו עס וואוינען 4,727 משפחות פון קאָלאָניסטען, ד. ה. העכער 20,000 נפשות.

„אָרט" האַלט אויס און סובסידירט 73 אַנשטאַלטען פאַר פראָפעסיאָנעלע בילדונג מיט 7242 תלמידים. צווישען די אַנשטאַלטען געפינען זיך: 33 פראָפ. שולען, 31 קורסען און לערן-וואַרשטאַטען פאַר דערוואַקסענע, 8 אָוונט-שולען און פאַטראָנאַטען און 1 טעכניקום. פון זיי — אין פוילען 37. די אויסגאַבען פון „אָרט" אויף פראָפ. בילדונג האָט בעטראָפען: אין 1926 — 79,890 דאָלאַר, אין 1927 — 95,789 דאָלאַר און אין יאָהר 1928 — 148,285 דאָלאַר.

אַ גרויסע טעטיגקייט האָט „אָרט" ענטוויקעלט אויף צו בעזאָרגען יודישע האַנדווערקער און דעקלאַסירטע מיט מאַשינען און מכשירים. די פּראָבלעמען פון מעכאַניזירען און טעכניש פערפולקאָמען די יודישע מלאכה פערנעמט איינעם פון די אַנגענעהמסטע ערטער אין דער אַרבייט פון „אָרט". צוליב דעם צוועק אָרגאַניזירט איצט „אָרט" צוויי שעהן אַנדערע אַ בעוועגליכע האַנדווערקער-אויסשטעלונג פאַר פערשידענע לענדער, וועלכע זאָל ווייזען דעם יודישען בעל-מלאכה, ווי אַזוי ער זאָל העכערן די פּראָדוקטיוויטעט פון זיין אַרבייט.

די איינקויפס-געזעלשאַפט פון „אָרט" פון מאַשינען האָט אין ערשטען האַלב-יאָהר 1929 געהאַט אַן אומזאַץ פון 1,464,000 מאַרק, לגבי 611,373 מאַרק אין גאַנצען 1927 יאָהר. די אַקציע פון קרובים-הילף וואַקסט פעזונדער שטאַרק. אין אַמעריקאַ זענען איינגעקויפט געוואָרען 1008 מאַשינען אויף אַ סומע פון 1,030,000 דאָלאַר.

וועגען דער „אָרט"-טעטיגקייט אין אַמעריקאַ און וועגען די קאַמפּיינס, וואָס ווערען דאָרט דורכגעפיהרט האָבען אָפּגעגעבען בעריכטען ד"ר לוואָוויטש, ד"ר סינגאַלאָווסקי און ד"ר מאָסקאָוויץ. ביידע קאַמפּיינס — דער „אָרט"-קאַמפּיין פאַר מזרח-אייראָפּאַ און דער פאָלקס-געצייג-קאַמפּיין פאַר רוסלאַנד האָבען גרויס ערפאָלג. זיי האָבען שוין איינגעבראַכט 260,000 דאָלאַר.

ד"ר סינגאַלאָווסקי קאָנסטאַטירט מיט צופרידענהייט די בעגייסטערטע בעציהונג פון דער אַרבייטערשאַפט צום פאָלקס-געצייג-קאַמפּיין. אין שפּיץ פון דער אַרבייטער-שאַפט שטעהט דער בעוואוסטער יודישער אַרבייטער-פיהרער אין אַמעריקאַ — וולאַדעק.

דער ראדאמער יונגערמאן און די שפאנישע טענצערין

(בריף פון פאַריז)

אורי בעריש דער גאָלדשמידט און זייגערמייסטער פון שטעטעל ר—ן, ראַדאָמער געגענד, איז אַ יוד אַ חסיד, וואָס דאַוונט אין חסידים-שטיבעל און פאָהרט צום רבין. אָבער אורי בעריש פראָפּאַגאַנדירט מלאכה און זאָגט שטענדיג נאָך דעם מאמר: „אהב את המלאכה ושנא את הרבנות".

אורי בעריש וויל, אַז זיין בן-יחיד זאַנוועלע זאָל אויך געהן אין זיינע דרכים. איז טאַקע דער בית-מדרש בחור'ל טאָג טעגליך מפסיק ממשנתו און קומט אויף עטליכע שעה העלפען זיין טאַטען אין דער אַרבייט.

ווערט דער בן יחיד 20 יאָהר אַלט, טוט זאַנוועלע אַ בעלי-בתּישען שידוך מיט אַ 18-יאָהריג חנ'עמרי מיידעל פון אַ שכנות'דיג שטעטעל, וואו אורי בעריש אָרדענט איהם איין אַ ווערקשטאַט און בענשט איהם, ער זאָל זיין אַ גוטער בעל מלאכה און אַן ערליכער יוד.

קיין שטאַרקע התפעלות איינער פון צווייטען בעקומט נישט דאָס יונגע פּאָר פּאָלק, גריבלען זיך אָבער אין זייערע טיפערע געפיהלען האָבען זיי אויך נישט ברעה און לעבען זיך, אַט ווי גאָט האָט געבאָטען.

ביים אָפּטרעטען פון דער דייטשער אַרמעע אין די קריגס אָפּעראַציעס פון ענדע 1914, ווערען די ביידע שטעטלעך חרוב געוואָרען, און די יודישע משפחות זענען אַנטלאָפען קוים מיט'ן לעבען. מיט אַנדערע טויזענדער היימלאָזע יודען דרינגען זיי אַריין טיפער. אורי בעריש איז אין וועג קראַנק געוואָרען אויף אַ טיפוס און אַוועק אויפ'ן עולם האמת.

די אומגליקליכע האָבען ווייטער געוואַנדערט ביז זיי האָבען געפונען אַ מקום מקלט אין אַ שטאָט פון פּאָלטאַווער געגענד, וואו זיי אָרדענען זיך בעסלעפּווייז איין און מאַכען זיך דאָרט אַ לעבען.

ביים אַנקומען פון די באָלשעוויקעס בעגינט זיך זאַנוועלע אַפּיסעל מיט זיי. ער ענטוישט זיך אָבער באַלד און נאָכדעם ווי ער פאָהרט צוריק אין 1919 קיין פּוילען, עמיגרירט ער מיט זיין ווייבעל אַהער קיין פּאַריז.

אַ נייע וועלט עפענט זיך דאָ פאַר זיי ביידען. עפּעס דערשנאַפּען זיי וועגען די פּאַריזער ראָמאַנטישע געשיכטעס, פאַמיליען מעשיות, תאוות און זייערע בלוטיגע צעוואַרימען זיך אַביסעל, זיי ציהען זיך ביסלעכווייז אַריין אין דעם ווירבעל-טאַנץ פון פּאַריזער לעבען.

זאַנוועלע איז מבטל זיין טאַטענס טעאָריעס וועגען מלאכה און דרינגט אַריין טיפער אין עולם המסחר פון בּיושוטעריע. דער גורל שמייכעלט איהם שטאַרק. ער עפענט אַ קליין געשעפטעל, דערנאָך אַ גרעסערס ביז ער דערשלאָגט זיך צו אַ גאַנץ סאָליד געשעפט אין די געגענדען פון „מאָנמאַרטר".

זיין ווייבעל רבקה'לע מאַכט אין דער צייט אויך אַ היבשען פּאָרטשריט, אָבער — אויף אַ צווייטען געביט. איהר שעהן געשמינקט פנים'על, שלאַנקע פיגור „פּערכאַפּען" די יונגעלייט און גלאָצן לצים, וואָס דרעהען זיך אַרום איהר, ווי בינען אַרום האָניג, ביז זי געהט אַוועק ערגיץ אין אַ שעהנעם פריהמאָרגען און קומט שוין נישט צוריק, צוזעהמענדיג ביים מאַן אַ היבשע אַפּותיקא.

זאַנוועלע ווייסט, אַז זי איז אַוועק צו יענעם סוחר'ל מיט די פערדרעהטע וואָנסעלעך, ער וויל זי חלילה פערפאָלגען געריכטליך, ער האַלט זיך אָבער דערפון אָפּ און לאָזט זי הגליען.

קיין שטאַרקע בענקשאַפט נאָך איהר פיהלט ער אָבער אויך נישט. איהם באַמבעלט שוין אין קאָפּ זיין עטליכע טעג אַט יענע גראַציעזע ברונעטקע מיט די שעלמישע אויגעלעך, וועלכע קומט צו איהם אָפט מיט איהרע חבר'שעס קויפען פערשידענע בּיושוטעריע.

די דורכגעטריבענע שפּאַניערין וואָס טאַנצט אין באַלעט פון מוזיק-האַל, נישט ווייט פון זיין געשעפט, בעמערקט קענטיג, גוט זיין וואַרימען יצר-הרע בליק. מיט'לען אַריינצוכאַפּען איהם אין איהרע נעץ בעזיצט זי גענוג. איהר געלינגט עס באַלד און — עס איז „אַלרייט".

זאַנוועל איז שוין גענוג רייך, אַ פרייער פויגעל נאָכמעהר צוליב דעם, וואָס די חתונה-פּאַפּירען מיט יענער פרוי זענען פערפאַלען געגאַנגען אין דער צייט פון זייער וואַנדערען. ער בעקומט אַ מעטריקע און פערשרייבט זיך מיט דער שפּאַניערין אַלס מאַן און ווייב.

דער סוף פון אונזער ראָמאַן — אַ פּאָלגענדער:

די מכוישע געוועזענע באַלעט-טענצערין האָט פריהער כטוב לב המלך מיט איהם געוועצליך געגנוגן. זיך בעוואָרענט, פערצוימענדיג איהם אַלע וועגען פון חרטה, סיי בנוגע צו איהר אַליין, און סיי בנוגע צו איהר זונדרעלע פון 5 יאָהר, וואָס זי האָט שוין מיט איהם איצט. זי האָט איהם אפילו צוגעזאָגט איינגעמאָל זיך מגייר צו זיין און וואָלט עס אפשר מקיים זיין, ווען נישט איהר מוטער, די פרומע קאַטוילין און איהר קוזין דער קאַטוילישער גלח, וואָס האָבען זי גוט אויפ'ן אויג. בינו לבינו האָט זי איהם אָפּגעטוהן אויף טערקיש און אין אַ זונטאָג אַהין זיין וויסען אָפּגעשמדט זייער יורש, דעם זוהן, טאַקי ביי איהר קרוב, דעם גלח.

דער פונק פון חרטה צופלאַקערט זיך סיי ביי זאַנוועלען און סיי ביי זיין רבקה'לען. ביידע בעגעגנען זיך אָפט מיט געפיהלען פון תשובה. זיי דערמאָהנען זיך וועגען דער אַלטער היים, וועגען יענע שטעטלעך, וועגען די פערשטאָרבענע עלטערען, וועגען זייער משפחה — וועגען יענע גליקליכער צייט!

אָה! ווי זיי וואָלטען זיך וועלען צוריק צוזאַמענקומען און בעגייען דאָס האַרציגע יודישע לעבען אָבער... „ווי אַזוי קענען קומען די קאַץ איבער'ן וואַסער"?...

Dr. med. J. Lubicz
ORTOPEDA, Gdańska 28, tel. 41-46
קראַנקהייטען פון די ביינער, געלענקען,
פערקרימונגען פון די פלייצעס און גלידער.
איינענע פּראַצאָווניע פון ועסטליכע אָרטאָפּעדישע אַפּאַראַטען, ווי: הקלעדקעס אויף פלאַטפוסען, קינסטליכע פיס. נאָרמעלען א. ז. ו. עמפפאַנגט פון 5—7 אָוו.
צוריקגעקעהרט.

Dr. Różaner
DZIELNA 9 (Karmelicka), tel. 28-96.

די יודישע קליינהענדלער

וואס פערלאנגען זיי בנוגע דעם פערקלענערען פון שטייער-לאסט

מיט'ן ענטשטעהען פון די האנדעלס-קאמערן אין קאנגרעס-פוילען זענען פעראייניהייטליכט געווארען די טעטיגקייט פון ארגאניזירען די אינדוסטרי און דעם האנדעל. אין די בעזונדערע קאמערן קומען ווייטער פאר אינערליכע מיינונגס-פערשידענהייטען פון פערשידענע געזעלשאפטליכע גרופען וועגען דעם אופן, ווי אזוי צו פערענטפערען די שווערע ווירטשאפטליכע פראבלעמען אין פוילען, וואס געהען אן די, אדער אנדערע ווירטשאפטליכע גרופען. בעזונדערס שווער איז די לאגע פון די קליינהענדלער, זייערע אינטערעסען פאלען זיך בשום אופן נישט צוזאמען מיט די אינטערעסען פון למשל, דער גרויס אינדוסטרי, וועלכע געפינט זיך אין דערזעלבער ווירטשאפטליכע ארגאניזאציע, ווי ס'איז די האנדעלס-קאמער. כדי צו פעראייניהייטליכען דעם קאמף פון די קליינהענדלער אין די האנדעלס-קאמערן, איז ערשט די טעג פארגעקומען א צוזאמענפאהר פון די קליינהענדלער-ראטמענער אין אלע קאמערן, דער צוזאמענפאהר האט אנגענומען פאלגענדע רעזאלוציעס:

ראס אמת'ע פערקלענערען די שטייער-לאסט קען פארקומען נאר נאכ'ן רעדוצירען דעם מלוכה-בודושעט.

דער צוזאמענפאהר פאדערט איינצופיהרען א' איינהייטליכע סטאטיקע אויף אומזאץ-שטייער — 1 פראצענט, א חוץ אויף ארטיקלען פון ערשטען נעבראך, פון וועלכע מ'דארף נאר צאהלען א האלב פראצענט.

די אונטערנעהמונגען פון דער 7-טער און 8-טער האנדעלס-קאטעגאריעס זענען פריי פון אומזאץ-שטייער. זיי בעצאהלען דעם ראזוגען שטייער אין דער פארם פון פאטענטען. צוליב דעם, וואס די קלאסיפיקאציעס-ענדערונג פון די האנדעלס-אונטערנעהמונגען קען ערשט פארקומען פון יאהר 1930, האלט דער צוזאמענפאהר פאר אונבעדינג נויטיג צו בעפרייען פון אומזאץ-שטייער די האנדעלס-אונטערנעהמונגען מיט א יעהרליכען אומזאץ פון 15 טויזענד זלאטים אין ווארשא, מיט 12 טויזענד זלאטים אין שטעט פון 1-טער און 2-טער קלאס און מיט 10 טויזענד זלאטים אין אלע איבעריגע שטעט. בעפולמעכטיגט אנצונעהמען די דערמאהנטע בעשלוסען זענען די שאצונגס-קאמיסיעס.

דער צוזאמענפאהר זאגט זיך קאטעגאריש ארויס נעגען איינפיהרען א ריטשאלט בנוגע די קליינהענדלער אין דער פארם, ווי ס'זעהט פאר דער פראיעקט פון דער רעגירונג.

ס'דארף איינגעפיהרט ווערען די פולע עפענטליכקייט ביים אויסמעסטען די שטייערען.

דאס אפגעבען „וועזאנגיעס" דארף זיין נישט פערפליכטענד. אויב דער שטייער-צאהלער גיט יא אפ א „וועזאנגיע" קען די אויסמעסטונגס-מאכט נישט פעסטשטעלען קיין אנדערען אומזאץ ווי די „וועזאנגיע" זאגט, אויב פאר דעם זענען דעם שטייער-צאהלער נישט צוגעשטעלט געווארען די ספקות און איז איהם נישט געגעבען געווארען די מעגליכקייט זיך צו פערטיידיגען.

די לוסטראציע פון די אונטערנעהמונגען דארף דורכגעפיהרט ווערען אין דער אנוועזענהייט פון א פארשטעהער פון די שטייער-צאהלער.

כדי די אפעלאציע-קאמיסיעס זאלען שנעלער ארורכפיהרען זייער ארבייט דארפען אין זיי אנטיילנעהמען 6 מיטגלידער. 2 בעאמטע פון דער פינאנץ-קאמער און 4 פארשטעהער פון די שטייער-צאהלער.

אויב אומיצער גיט אן א רעקורס, דארף די עקזעקוציע פון אומזאץ-שטייער בעגרעניצט ווערען ביז צו דער סומע פון דער פריהערדיגער שטייער-אויסמעסטונג ביז ס'וועט בעטראכט ווערען דער רעקורס.

ס'דארפען איינגעפיהרט ווערען 8 קאטעגאריעס פאטענטען פאר האנדעלס-אונטערנעהמונגען.

אנערקענענדיג אין פרינציפ דעם הכנסה-שטייער פאר ריכטיג, האלט אבער דער צוזאמענפאהר פ פאר נישט גערעכט די פריווילעגיעס פון די פויערים אין דער הינזיכט און איז ארום וועגען דער גאנצער לאסט פון הכנסה-שטייער ארויפגעווארפען אויף די פלייצעס פון דער שטעטישער בעפעלקערונג.

די פינאנץ-מאכט דארף אפהיטען דעם ארטיקעל 27 פון נעזעץ דאס הייסט, אז ס'זאלען נישט פעסטגעשטעלט ווערען קיין שום גרעניצען פון עלטער פאר די משפחה-מיטגלידער, וואס ווערען אויסגעהאלטען דורכ'ן שטייער-צאהלער.

דער צוזאמענפאהר פאדערט צו פערקלענערען די בעשטייערונג ביז 2 פראצענט אויף פערמעגענס אין דער ווערט ביז 15 טויזענד זלאטים. ביז 3 פראצענט פון 15 טויזענד ביז 20 טויזענד זל. 4 פראצענט, פון 20 ביז 25 טויזענד זל. און 5 פראצענט פון אלע גרעסערע פערמעגענס.

דער פאליטישער מאמענט

נאך לאנגע אונטערהאנדלונגען, וועלכע האבען זיך געפיהרט צווישען די אייראפעאישע מלוכות און אמעריקא איז ענדליך געקומען צו א הסכם וועגען אופן פון צאהלען די מלחמה-חובות. אמשטערקסטען איז אין דער פראגע געווען פעראינטערעסירט דייטשלאנד, וועלכע האט צו צאהלען די גרעסטע התחייבות'ן. די קאנפערענץ האט געהאלטען עטליכע מאל ביים איבערגעריסען ווערען ביז דעם אמעריקאנער זאכקענער יאנג איז ענדליך געלונגען ברענגען צו א הסכם. לויט'ן דאזיגען יאנג-פלאן האט פראנקרייך געדארפט בעצאהלען דעם 1. אויגוסט אויפ'ן חשבון פון איהר חוב אמעריקא 400 מיליאן דאלאר. דער אפמאך דארף ראטיפיצירט ווערען דורך די בעזונדערע מלוכות. אמשווערסטען איז מיט דער פראגע געווען אין פראנקרייך, וואו די רעגירונג האט פאר איהר שטעלונג נישט געהאט הינטער זיך די גרויסע מעהרהייט, וועלכע זי האט בעזעסען פריהער.

3 טאג האט געדויערט פואנקארעס רעדע אין דער קאמיסיע. אבער איהם איז דאך נישט געלונגען צו פעראייניגען ארום זיך די פריהערדיג רעגירונגס-מעהרהייט. פואנקארע איז קראנק געווארען, דער פארלאמענט האט געמוזט די פראגע צו ערלעדיגען שוין באלד, ווייל דעם 1. אויגוסט איז שוין דער צאהלונגס-טערמין און פון פארלאמענט דארף נאך דער ראטיפיקאציע-געזעץ געהן אין סענאט.

אפלעגען האט מען די פערהאנדלונגען נישט געקענט און די פארלאמענט-שלאכט האט איבערגענומען בריאן. איהם איז געלונגען אדורכצופיהרען די ראטיפיקאציע פונ'ם אפמאך מיט א נישטיגער מעהרהייט פון 8 שטימען (300 געגען 292) ביי אזא מעהרהייט איז די רעגירונג נישט געזיכערט מיט איהר קיום און ס'קען קימען צו א רעגירונגס-קריזיס.

די רעגירונג פון פואנקארע איז געווען זיכער, אז אויב דער אפמאך וועט ראטיפיצירט ווערען, וועט אמעריקא פראלאנגירען די צאהלונגען. דערווייל האט דער אמעריקאנער סענאט אנגענומען א בעשלוס פארצונעהמען אלע מיטלען, כדי צו צווינגען פראנקרייך איינצאהלען צום טערמין איהר חוב. די לאגע פון פואנקארע האט זיך א וואקעל געטון.

דאגעגען האט זיך פערשטארקט די לאגע פון דער רומענישער רעגירונג און דוקא נאך דעם פוטש, וועלכע ס'האבען זיך געקליבען צו מאכען די ליבעראלען. די רעגירונג פון מאניו, די ראדיקאלע פויערים האבען צוגעגרייט א נייעם אדמיניסטראטיווען געזעץ, וועלכער האט געזאלט אויף פעסט סטאביליזירען די דערגרייכונגען פון דער לעצטער איבערקעהרעניש. די פריצים האבען פארגעברייט א „רעוואלוציע", וואס האט געזאלט אומשעדליך מאכען מאניו'ס רעגירונג. די רעוואלוציע איז טאקי נישט בעלונגען. אבער די ראדיקאלע צאראניסטען האבען זיך איבערשראקען און האבען אינ'ם אדמיניסטראטיווען געזעץ געמאכט פיל קאנצעסיעס די פריצים מיט זייערע אמאליגע פריינד פון דער ליבעראלער פארטיי.

דער דאזיגער ראדיקאלער אדמיניסטראטיווער געזעץ וואס איז פיל פערוואסערט געווארען איז היינטיגע וואך אנגענומען געווארען דורכ'ן פארלאמענט. די סאציאליסטען האבען געשטימט געגען, די דייטשען האבען זיך אפגעהאלטען.

באמת גאר א בעקאנט בילד!

אין שפאניען האט מען פאר'ן קעניג, וועלכער איז געווען אויף א רייזע קיין ענגלאנד, צו זיין צוריקקומען צוגעגרייט א מתנה: דער מיניסטארען-ראט אונטער'ן פארזיץ פון דיקטאטאר פרימא-דע-ריוויערא האט בעשלאסען, אז צום איצטיגען פארלאמענט זאלען צוקאאפטירט ווערען א 40—50 נייע דעפוטאטען די געוועזענע פרעמיערען, ארוואקאטען, פינאנסיסטען א. א. וו. ס'מאכט נישט אויס וואס ס'וועלען אזוי ארום אריין אויך 2 סאציאליסטען — אדרבא פרימא דע ריוויערא דארף, אז אינ'ם איצטיגען „א פאליטישען פארלאמענט זאלען אריינגעפיהרט ווערען אויך פאליטיקער", ווער רעדט נאך, אז ס'וועט זיין אויך א שיין פון אפאזיציע.

גאר ווי ביי לייטען — אי ס'וועט זיין אנ'אפאזיציע, אי מ'וועט טאן ווי סיי טון וואס מ'וועט וועלען.

כדי דער קעלאג-פאקט זאל אריין אין קראפט האט ער געמוזט ראטיפיצירט ווערען פון 15 מלוכות. דאס איז שוין געשעהען און פון מיטוואך דעם 24. יולי האט שוין דער קעלאג-פאקט אנגעהויבען ווירקען. דאס וועט אויסנוצען נאטירליך אמעריקא און וועט מיט'ן אויטאריטעט פונ'ם קעלאג-פאקט נישט דערלאזען, אז די מלחמה אויפ'ן ווייטען מזרח זאל זיך צופלאקערען צווישען כינא מיט די סאוויעטען. די ביזנעס פון פעטער סעם דיקטירען איצט, אז קיין מלחמה בפרט אין כינע זאל נישט זיין: פון דער דאזיגער מלחמה קענען געווינען ענגלאנד און כינא. נישט דאס ערשטע און נישט דאס צווייטע איז איצט צים הארץ אמעריקא. ווען זי דעריבער אנווענדען אלץ, אז צו קיין מלחמה זאל נישט קומען. און הייגט צו טאג איז אמעריקאס ווילען זעהר שטארק מאסגעבענד פאר אלע מלוכות פון דער וועלט.

פאציפיסטען זענען אלע געווארען. און אויב פאציפיזם איז אויפ'ן גאנצען פראנט. מאקדאנאלדס רעגירונג האט שוין איבערגעגעבען די אפיציעלע איינלאדונג, אז די סאוויעטען זאלען ארויסשיקען א פערטרעטער אויף אונטערהאנדלען וועגען בענייען די דיפלאמאטישע בעציהונגען. די נייע וואך קומט צו פאהרען קיין לאנדאן דע' איצטיגער סאוויעטישער פערטרעטער אין פראנקרייך — דאלגאלעווסקי.

א. נ.

יודישע פראגען אויף אינטערנאציאנאלע קאנגרעסען אין ווין

א בריף פון ווין

(ספעציעל פאר'ן „נייעם פאלקסבלאט")

יודישע ענינים האבען אין די לעצטע יאהרען אויפגעהערט זיין א בלויז א ספעציאליטעט פאר יודישע אסיפות און צוזאמענפאהרען. די פארשרייטענדע דעמאקראטיזירונג פון דער אויסענוועלט און די ציוויליזירטע ארבייטס-מעטאדען אין דער יודישער געזעלשאפטליכקייט ברענגען מיט זיך לעצטענס א פסדר גרעסערע דערנעהנטערונג צווישען יודען און נישט-יודען אויף פיל געביטען פון עפענטליכען לעבען.

די יודישע עמאנציפאציע הויבט אן אויסווירקען זיך געזעלשאפטליך אויך פון נאציאנאלען שטאנדפונקט. עס ווערט פאמעלעך א זעלבסטפערשטענדליכקייט פאר פיל פעלקער, אז יודען בעווייזען זיך אין דער עפענטליכקייט אויך אלס נאציאנאלע געזעלשאפטליכע, עקאנאמישע און קולטורעלע יודישע פראגען אויך אויף אינטערנאציאנאלע צוזאמענפאהרען. פיל נארמעס אין געזעלשאפטליכען און אינטערנאציאנאלען פערקעהר זענען אין דער דעמאקראטיזירטער וועלט מעהר געוואוינהייטס-רעכט, ווי איידער אפגעשטימטע געזעצען פון קארפוס יוריס, בלויז עטליכע געצעהלטע יאהרען געוואוינהייטס-רעכט זענען געווארען געזעץ. פאר'ן רוב ציוויליזירטער פעלקער אנצוערקענען די יודישע דעלעגאציעס אויף אינטערנאציאנאלע קאנגרעסען אלס גלייכבערעכטיגטע און פולקאם לעגיטימירטע פערטרעטונגען גלייך ווי די דעלעגאציעס פון סוברענע פעלקער און לענדער.

די פאקטישע ווירקונגען און קאנסעקווענצען פון אזעלכע עפענטליכע בעגעגענישען און דורכרייבענישען צווישען דער יודישער און נישט-יודישער געזעלשאפטליכקייט בעווייזען זיך שוין היינט אויף יעדען אינטערנאציאנאלען צוזאמענפאהר און וועלען זיך אין דער צוקונפט, וואס בולט'ער מאניפעסטירען. דורך יאהר-הונדערטער און אפילו אין דער נייער צייט האבען אויך ציוויליזירטע פעלקער געזעהען אין יעדען יוד אן אומפערשטענדליך רעטעניש פון מיסטעריאזען געטא און פלוצים זעהט מען פאר זיך יודישע פארשטעהער מיט הויכער קולטור און מיט די זעלבע איידעלע בעשטרעבונגען ווי ביי אנדערע פעלקער — בעדינען די מענשהייט און העלפען בשותפות אויסגעפינען וועגען און מיטלען פאר א בעסערער פערשטענדיגונג און פאר א לייכטערן און גליקליכערן צוזאמענלעבען צווישען יחידים, קבוצים און אינטערנאציאנאלע גרופירונגען. מען הויבט אן זיך געגענזייטיג פערשטעהען, אכטען און שעצען און עס שאפען זיך אלגעמיין-מענשליכע אינטערעסען-געמיינשאפטען, וועלכע מוזען מיט דער צייט האבען א קענטיגע פעולה אויך אויפ'ן וואכענדיגען צוזאמענלעבען צווישען יודען און נישט-יודען אין פיל לענדער.

דאס האט מען געזעהען ביים אינטערנאציאנאלען פען-קאנגרעס און אפילו ביים אומגליקליכען צער-בעלי-חיים-קאנגרעס, וועלכע זענען ביידע אפגעהאלטען געווארען דורך די לעצטע צוויי חדשים אין ווין.

אויפ'ן פען-קאנגרעס, וואו עס האבען אנטיילגענומען 200 בעריהמטע דיכטער און פראזאאיקער פון 50 לענדער, פעלקער און שטאטען, האט די דעלעגאציע פון דער יודישיסטישער סעקציע געשפילט א פראמינענטע ראלע, הגם דער אמעריקאנער יודישיזם איז האסמאל נישט געווען פערטרעטען, ווייל ד"ר זשיטלאווסקי האט נישט אויספיעט אנקומען קיין אייראפא צום קאנגרעס-טערמין. אזוי ארום איז אין די יודישיסטישע ליטעראטור געווען רעפרעזענטירט בלויז פון פוילען און פון עטליכע ווינער יודישיסטישע ליטעראטען. זיי אלע זענען אבער געשטאנען אונטערן שטערן פון רעפרעזענטאטיווסטען יודישען ליטעראט שלום אש, וועלכער האט בעלאנגט צו די עהרען-געסט פון קאנגרעס און איז בעשאנקען געווארען מיט די גלייכע כבודים ווי די פראמינענטעסטע ליטעראטען-אנפיהרער פון די גרעסטע קולטור-שטאטען. אויך די עסטרייכישע עפענטליכקייט האט זיך בעצויגען מיט פולען רעספעקט צו דער יודישער דעלעגאציע און די ווינער דייטשע פרעסע האט זיך פערנומען מיט שלום אש כמעט נישט ווייניגער, ווי מיט ענגלאנדס גרעסטען ראמאנסיער דזשאן גאלסווארטהי. דאס איז נישט געווען ווי אמאל צוליב דעם עקסאטישקייט פון יודיש, נאר צוליב דער זעלבסטפערשטענדליכקייט און אלגעמיינער בעוואוסטקייט, אז שלום אש איז א גרויסער דיכטער פון אלטען יודישען קולטור-פאלק און זיינע חברים אי פון דער יודישיסטישער דעלעגאציע זענען געווים נישט שלעכטער, ווי דער דורכשניטליכער דערצעהלער, קריטיקער און עסייאיסט פון אנדערע פעלקער. עס איז האר א שאר, וואס די העברעאישע ליטעראטור, וועניגסטענס פון ארץ ישראל, איז נאך נישט ענגער פערבונדען מיט'ן אינטערנאציאנאלען פען-קלוב, כדי צו פערמיידען דעם איינדרוק, אז די מוזען פון יודענטום זינגען נאר יודישיסטיש.

אבער די יודישע דעלעגאציע אויפ'ן פען-קאנגרעס האט נישט בעגנוגט זיך מיט'ן איינטיילען זיך אין כבודים. איהר איז איצט אויסגעקומען דורכפיהרען נאר א וויכטיג שטיק נאציאנאל-פאליטישע ארבייט אויפ'ן געביט פון וועלט-קולטור-ארגאניזאציע. נאכאמאל האט זיך בעוויזען גאר שטארקער ווידערשטאנד געגען אנ'אויטאנאמער אלוועלטליכער יודישער פען-סעקציע. ספעציעל די נייע מלוכות, וואס זענען ארגאניזירט אין דער קליינער אנטאנט, ווי אויך פוילען האבען אבסאלוט גע'פאדערט, אז די יודישע ליטעראטען זאלען זיך אין יעדען לאנד ארגאניזירען בלויז אי זי אלגעמיינע טעריטאריאלע פען-קלובס און עס זאל נישט זיין קיין בעזונדערע און גלייכבערעכטיגטע אלוועלטליכע ארגאניזאציע פון די יודישע פאעטען, עסייאיסטען, קריטיקערען, און נאוועליסטען. אלע די געגנערישע דעלעגאציעס האבען געהאט די פולע שטיצע פון דער גרויסמאכט פראנקרייך, וועלכע איז גארנישט לייכט געווען גובר זיין.

עס איז אבער פארט געלונגען, ווייל דער יודישער שטאנדפונקט איז גלענצענד ארגומענטירט געווארען דורך דער יודישיסטישער דעלעגאציע און צוליב דער אויטאריטעט פון שלום אש. ענגלאנד און דייטשלאנד האבען מיט פולען געוויכט געשטיצט דעם אידעאלאגישען און ארגאניזאציאנעלען טעזים פון דער יודישער דעלעגאציע און דער טעזים איז טאקע אריין אין די אינטערנאציאנאלע סטאטוטען פון די פען-קלובס אלס געזעץ און חוקה צוגלייך. לפי זה וועט פון היינט אן געפינען זיך צווישען אלף בית פון זיי לענדער אויך די נייע מדינה ארע-מלוכה „יודיש" (מיט א איבסילאן אין לאטיינישען אלפבעט) און די געאגראפישע קארטע פון דער אלוועלטליכער גייסטיגער אריסטאקראטיע איז בערייכערט געווארען מיט א נייער מאדנער גייסטיגער טעריטאריע פון עקסטעריטאריאלען יודישיזם.

אויפ'ן צער-בעלי-חיים-קאנגרעס איז די ראלע פון די יודישע דעלעגאטען געווען זעהר א שווערע, ווייל דער ענין איז זעהר א דעליקאטנער און די יודען זענען נישט געקומען אלס מיטגלידער פון א סעפאראטער יודישער דעלעגאציע און אפילו נישט אלס יודען, נאר אלס מיטגלידער פון אלגעמיינע לענדער-ארגאניזאציעס. געווים איז די שחיטה-פראגע נישט בעהאנדעלט געווארען וויסענשאפטליך אביעקטיוו אויפ'ן ווינער קאנגרעס און דער קאנגרעס האט זיך טאקע קאמפראמיטירט אויף פאר דער קריסטליכער עפענטליכקייט דורכ'ן אפענעם אנטיסעמיטיזם פון דייטשע, עסטרייכישע און אפילו ענגלישע דעלעגאטען. אבער די יודען האבען געטון זייער חוב און די עהרליכע אומזאם צוגעהערט זיך צו די אויספיהרונג פון די יודישע רעדנער בכלל און פון ווינער ראבינאט בפרט. פאקטיש איז די אנטיסעמיטישע רעזאלוציע געגען שחיטה אדורכגעגאנגען אויף אזא מיאוס'ען אופן (געגען וואטום פון דער קאמיסיע), אז אפילו די אנטיסעמיטען שעהמען זיך מיט א אזא נצחון, וואס איז דורכגעטייטש געווארען אין א ליארם און געפילדער, דאס די דעלעגאטען האבען אפילו נישט געוואוסט, וועגען וואס עס האנדעלט זיך.

דאדורך וועט די שחיטה-פראגע אויף געווים פערנעהמען איהר וויכטיגע פלאץ ערשט אויפ'ן קומענדיגען צער-בעלי-חיים-קאנגרעס. דעמאלט וועלען די געגנער פון יודישער שחיטה פראבירען אדורכצופיהרען זייערע רעזאלוציעס אויף אנ'אומפארטייאישען אופן. די אינטערעסירטע יודישע געזעלשאפטען און אינסטאנצען דארפען זיך בעסער צוגרייטען צום קומענדיגען קאנגרעס. ביי א גוטער רעזולטאט קען מען אויף אינטערנאציאנאלע צוזאמענפאהרען אויסטון פיל מעהר ווי מיט'ן פערצייטיגען שתדלנות.

מ. א. טענענבלאט

25-טער יאָהרצייט פון ד״ר הערצל

1904 — כ׳ תמוז — 1929

הערצל׳ס יאָהרצייט

זונטאָג, כ׳ תמוז ווערט 25 יאָהר נאָכ׳ן טויט פון טעאָדאָר הערצל. אָבער די פייערונג פונ׳ם יאָהרצייט האָט זיך אָנגעהויבען פריהער.

פאַרוואָס פריהער, ווייל דער ציוניזם געפינט זיך נאָך היינט אין דער סטאַדיע פון פּראָפּאַגאַנדע און רעמאָנסטראַציע. די ימים טובים זענען זיין זאַך, די פּראָפּאַגאַנדע — זיין לעבען.

אָבער דער ציוניזם שטעהט שוין איצט אויפ׳ן שוועל פון אַ נייער תקופה, הגם דערווייל פערלייקענט מען איהר, פריינד, און פיינד האָבען זיך פעראייניגט, צו איגנאָרירען די אַגענץ.

אַזוי האָבען אויך פריינד און פיינד איגנאָרירט אַמאָל דעם ציוניזם גופא, האָט נישט הערצל מיט זיינע לוחות געטראָטען צווישען אַזוי פיל שטעך־כעדיגע הערנער, ווי ווייצמאַן איצט מיט זיינע לוחות?

האָט מען נישט דעמאָלט חוזק געמאַכט פון זיין „עפּענטליך־רעכטליך", וועלכער איז שוין היינט אַ שטיק גרויע ווירקליכקייט?

היינט ווייסט מען, אַז „עפּענטליך־רעכטליך" איז בלויז די שייד פאַר׳ן אינהאַלט, וועלכען מיר מוזען אַליין שאַפען. און כדי צו שאַפען אַט דעם אינהאַלט, האָט מען אַרויסגערופען אין לעבען די אַגענץ. אָבער דאָס ווילען נישט איינזעהען נישט די ווייטזיכטיגע, וואָס קוקען איהר איבער, און נישט די קורצזיכטיגע, וואָס דערזעהען איהר נישט.

זאָגט מען, אַז ווען הערצל וואָלט אויפגעשטאַנען פון קבר, וואָלט ער נישט דערקענט דעם אַגענץ־ציוניזם.

אָבער פונקט אַזוי זאָגט מען דאָך, אַז משה וואָלט נישט דערקענט דעם תלמוד־יודענטום, ישעיה וואָלט נישט דערקענט דאָס מאָדערנע העברעאיש און דער אותו האיש וואָלט נישט דערקענט דעם היינטיגען קריסטענטום...

טעאָריעס און בעוועגונגען עקזיסטירען נישט פאַר טויטע, ווער ווי זאָלען נישט זיין, נאָר פאַר די לעבעדיגע, פאַר די מענשען פון עתיד. און אויך די פייערונג פון הערצל׳ס יאָהרצייט איז — יקרא רחוי....

און די לעבעדיגע האָבען נישט בלויז צו געניסען פון הערצלס גרויסען קרבן, נאָר זיי האָבען אויך אַ סך צו לערנען פון הערצלען.

קודם דאַרף מען לערנען ברענגען קרבנות פאַר אַן אידעע, און מיר גלויבען, אַז די נייע תקופה וועט אַ סך העלפען אין דעם פרט. דער פאַרטיי־ציוניזם איז געווען אַ טלית שכולה תכלת, וואָס איז פטור פון ציצית. די ברייטערע מאַסען וועלען אָבער מוזען אויסטיילען פון זיך לשמה־אידעאַליסטען, וואָס וועלען נישט בלויז, ווי די יופּיטערס, אויפנעהמען קרבנות, נאָר אַליין זיי ברענגען אויפ׳ן מזבח פונ׳ם אידעאַל.

שנית לערנט אונז הערצל, אַז אין צענטער און אין שפּיץ פון אַלע אידעאַלען שטעהט דאָס פאָלק אַליין. פאַר׳ן פאָלק האָט הערצל געשאַפען די „מדינת־היהודים", פאַר׳ן פאָלק האָט ער זיך מתחבר געווען מיט די מזרח־יודען, פאַר׳ן פאָלק האָט ער געוואָלט געהן אפילו קיין אוגאַנדע, פאַר׳ן פאָלק האָט ער זיך דערפון אָפּגעטרייסעלט און פאַר׳ן פאָלק האָט ער אַוועקגעלייגט זיין לעבען.

צי וואָלט ער נישט געלאָפען איצט אין די אָרימס פון פאָלק?

היינט איז נאָך הערצלס יאָהרצייט אַ ציוניסטישע פייערונג — מאָרגען וועט עס שוין זיין אַ פאָלקסטימליכע דאַטע.

הערצל, ווי ארץ־ישראל, געהערען דעם יודישען פאָלק.

פ. ק.

הערצל, — וועט געהן לאַנגזאַם; צעהנדליגער יאָהרען וועט עס דויערן. צוערשט וועלען געהן די אָרימע, און וועלען דאָס לאַנד צו גרייטען; זיי וועלען בויען גאַסען, בריקען און באַהנען, איינאָרדנען טעלעגראַפען און רעגולירען טייכען און שאַפען צוערשט פאַר זיך אַליין דאָרט אַ היים"...

די יודישע „סאָציעטי" אין דער פערזאָן פון קאָנגרעס האָט הערצל געשאַפען נאָך ביי זיין לעבען, ברענגענדיג דערביי אויך אַ קרבן זיין אייגען לעבען...

איצט, 25 יאָהר נאָך זיין טויט, גרייט מען זיך אויך צו שאַפען די יודישע „קאָמפּאַניע" אין דער פערזאָן פון דער „יודישער אַגענץ". ס׳וועט דערמיט אויך מקיים הערצל׳ס צווייטער פּלאַן, וועלכער פיהרט צו זיין „יודענשטאַאַט".

און קיין שענערע פייערונג פון אָנדענק צו דער 25. יאָהרצייט פון דעם שעפער פון דעם „יודענשטאַאַט" קאָן נישט זיין, ווי די רעאַליזירונג פון דער פערברייטערטער יודישער „אַגענץ" בעשטעהענד פון גאַנצען כלל ישראל, אויף דעם 16. ציוניסטישען קאָנגרעס.

„איך ווייס נישט — זאָגט הערצל, אין זיין זעלבסטביאָגראַפיע, — ווען איך וועל שטאַרבען, אָבער דער ציוניזם וועט קיינמאָל נישט שטאַרבען". אין באַזעל האָט דאָס יודישע פאָלק צוריקבעקומען די פּאַקספּערטעטונג, ממילא וועט אויך דער „יודענשטאַאַט" אין זיין אייגען לאַנד ענטשטעהען. דאָס דאַרף טאַקע דער ציריכער קאָנגרעס געדענקען אין דער יאָהרצייט פון דעם שעפער פון קאָנגרעס.

די פערברייטערטע „אַגענץ" איז דער צווייטער עטאַפּ אויפ׳ן וועג צו פערווירקליכען הערצל׳ס „יודענשטאַאַט"...

משה פיינסינד

הערצל און ווייצמאַן

(אַ שטודיע אין טעמפּעראַמענטען)

ד״ר הערצל און ד״ר ווייצמאַן זענען בלי־ספק די גרעסטע נאַציאָנאַלע פּאָליטיקער און פיהרער, וואָס די ציוניסטישע בעוועגונג, און דער מאָדערנער יודישער נאַציאָנאַליזם איבערהויפּט, האָבען אַרויסגעגעבען. דער ערשטער — ד״ר הערצל פערזאָניפיצירט די ראָמאַנטישע יוגענד פונ׳ם ציוניזם, דעם ציוניסטישען טרוים; ד״ר ווייצמאַן — די לעצטע ביז איצט מעגליכסטע ציוניסטישע דערגרייכונגען, די איצטיגע יודישע ווירקליכקייט אין פּאַלעסטינאַ. זיי זענען שוין איינציגע מאָל פערגליכען געוואָרען צו משה׳ן און יהושע׳ן.

אַזעלכע פערגלייכונגען מוזען קלינגען מליצה־דיג, אָבער אין תוך גענומען איז דאָ אין זיי אַן אמת. ד״ר הערצל האָט אין דעם געפּאַטענעם חלום־לאַנד נישט געקענט אַריינגעהן; ד״ר ווייצמאַן, ווי יהושע, איז אינ׳ם לאַנד יאָ אַריינגעקומען....

און וועמענס שיקזאַל איז טרויעריגער? און ווער איז מעהר געשטראָפט? דער טרוימער, וואָס שטאַרבט איידער זיין טרוים איז פערווירקליכט געוואָרען, אָדער דער טרוימער, וואָס זעהט, ווי זיין טרוים ווערט פערוויסט מיט דער הויט און פלייש פון ווירקליכקייט?

אַ סך מאָל דאַכט זיך, אַז צו מיתת־נשיקה זענען זוכה נאָר די פיהרער, וועלכע ס׳איז נישט בעשערט צו זעהן זייערע אידעאַלען פערווירקליכט.

און אויך אין זייערע טעמפּעראַמענטען און פערזענליכקייטען זענען זיי, דאַכט זיך, ווי צוגעמאָסטען צו זיין עכטע רעפּרעזענטאַטיווע פיהרער פון די צוויי וויכטיגע תקופות אין דער ציוניסטישער בעוועגונג.

ד״ר הערצל אין אויסזעהן און כאַראַקטער ראָמאַנטיש. ד״ר הערצל האָט געהערט צו דעם גאַריבאַלדי־טיפּ פון פאָלקס־פיהרער און פאָלקס־בעפרייער. זייער גאַנץ לעבען ווירקט ווי אַ פייערליגער רוף; זיי זענען מעהר סימבאָלען, ווי לעבעדיגע מענשען, ווי לעבעדיגע פּאָליטיקער. אַ נאָמען ווי אַ פאָהן, ד״ר הערצל איז געווען אַ שפּאַנגעלנייע פאָהן ערשט אָפּגעטונקען אין אַ יונגען נאַציאָנאַלען תכלת. און זיין געשטאַלט — מלכות׳דיג, ראָמאַנטיש. מען האָט אין זיין אויסזעהן געגלויבט און פערליבט געווען.

און ד״ר ווייצמאַן? —

אויך משכמו ומעלה, אָבער שוין נישט די דעקאָראַטיווע און ראָמאַנטישע הויך נאָר אַ פּראָזאַאישע הויך, אויב מען קען זיך אַזוי אויסדריקען. ווייצמאַן מאַכט שטענדיג דעם איינדרוק פון איינעם, וואָס איז מיר מיט דער שרעקליכער מידקייט, וואָס קומט פון גרויס ניכטערקייט. זיין שטימע, זיין רעדען, זיין סטיל — זענען פּשוט שטיל און מענשליך. נישט העראָאיש.

אָפט דאַכט זיך מיר, אַז ער זיצט, ווי אַ ירמיהו אויפ׳ן גרויסען באַרג אַש פון זיין איבערגעבראָכענעם אידעאַליזם.

ענטוישט? — ניין.

נאָר אַזוי פיהלט זיך וואַהרשיינליך אַ פיהרער, וועלכער האָט געזעהן, נישט־ווילענדיג אפשר, אָפּטובלען זיין אידעאַל אין די שמוציגע און סוטנע וואַסערען פון דער ווירקליכקייט. עס קען אַנדערש נישט זיין. עס איז לעבען; עס איז רעאַל פּאָליטיק. די צייט פון ראָמאַנטיקקייט איז אַריבער, און עס איז שערליך צו פאַכען מיט צובראָכענע פליגלען, מיט טעאַטראַלע פליגלען נאָך שערליכער.

אין אַלע ווייצמאַנ׳ס רעדעס הערט זיך מיר שטענדיג אַ נישט אַרויסגעזאָגטער לייטמאָטיו: ליבער ברידער, איך וואָלט געפאָדערט פיל מעהר פון אייך, ווייל אויך אין מיר האָט גאָט׳ס פייער געברענט נאָר — מען מוז זיך רעכענען מיט׳ן לעבען און דאָס קלוגסטע אין לעבען איז צו מאַכען דאָס בעסטע פונ׳ם ערגסטען....

און אויך זיין אויסזעהן, ווי געזאָגט, איז נישט העראָאיש. כאָטש ער איז משכמו ומעלה... דער זעהר הויכער ווייצמאַן געהט שטענדיג אַביסעל איינגעבויגען. ער האָט נאָך זיין פולע הויך נאָך קיינמאָל נישט אויסגענוצט, דאַכט זיך.

ווען עס טרעפט איהם, איינער, וואָס ווייסט נישט ווער ער איז, וואָלט ער געטראַכט, אַז דאָס מוז זיין אַן אייראָפּעאישער דיפּלאָמאַט, אָדער אַ סאָוויעטישער קאָמיסאַר פונ׳ם ערשטען ראַנג. עפּעס לענינישעס האָט ער אין זיינע געזיכטצוגען. אַן ערשטקלאַסיגער מענשען־קענער. אַן אָפּאָרטוניסט און אַן אידעאַליסט. אַ ציניקער און אַ טרוימער. אַ סך מאָל דאַכט זיך, אַלס שטאַאַטסמאַן וואָלט ער פיל איבערגעשטיגען אַזעלכע בעריהמטהייטען ווי ד״ר בענעש, ווענעזעלאָס און נאָך אפילו גרעסערע, ווען... ער האָט אונטער זיך אַ פאָלק און אַ לאַנד.

און ער היום מיט זיין גאַנצען אָפּאָרטוניזם און מיט זיין גאַנצער רעאַל־פּאָליטיק איז ער, ד״ר ווייצמאַן נאָך אַלץ, דאַכט זיך, דער ראַדיקאַלסטער ציוניסט אין דער בעוועגונג. אין ווייצמאַנען לעבט נאָך שטאַרק דער אַמאָליגער רוסיש־יודישער סטודענט און גרינדער און פיהרער פון דער דעמאָקראַטישער פראַקציע.

און זיי זענען ביידע — אי ד״ר הערצל, אי ד״ר ווייצמאַן — די פּאַסענדסטע פיהרער, רעפּרעזענטאַטיווע וואָרטזאָגער פון זייערע תקופות.

עס איז אַ סך מאָל שוין געזאָגט געוואָרען, אַז ד״ר הערצל איז געשטאָרבען אין צייט, און וואָס מעהרער עס ווערען די הערצל־יאָהרצייטען אַלץ קלאָרער ווערט עס:

דער גרויסער הערצל וואָלט אויסגעזעהען טעאַטראַל אויף די היינטיגע ציוניסטישע קאָנגרעסען און וואָס נאָך טרויעריגער: אינ׳ם היינטיגען ענגלישען „פאָרעין אָפיס".

די צייט פון די העראָאישע גאַריבאַלדיס און די דעקאָראַטיווע און ראָמאַנטישע דיפּלאָמאַטען איז שוין ווייט אַוועק נישט אומצוקעהרען זיך. דאָס אָרט פון גרויסע זשעסטען, געפליגעלטע ווערטער, האָבען פערנומען מידע ניכטערע בליקען וועלכע קומען פון איבערגעבראָכענעם אידעאַליזם.

און הערצלס ירידה אין דער ציוניסטישער בעוועגונג וואָלט נאָך אפשר געווען טיפער און טרויעריגער פון נאָרדוי׳ס, ווייל ער איז געווען העראָאישער און ראָמאַנטישער פון נאָרדוי׳ן.

און ווער וואָלט עס געוואָלט זעהן הערצלס פערשוואַכונג...

הערצל איז געווען די טרוימערישע און ראָמאַנטישע יוגענד פון דער ציוניסטישער בעוועגונג. ווער זשע וויל עס זעהן יוגענד פערשוואַכט?!

ל. ק—ג.

דער צווייטער עטאַפּ

אין עולים נפשות לצדיקים, דבריהם הן הן זכרונם.
(ירושלמי, שקלים).

אַ לאַנגע צייט פריהער, איידער הערצל איז נתגלה געוואָרען ביי יודען, האָט ער שוין געשמ׳ט אַלס אַ גרויסער דייטשער שריפטשטעלער. מיט זיינע גייסטרייכע און סטיליסטישע קינסטלערישע פעליעטאָנען אין די „נייע פרייע פּרעסע" האָט ער זיך שוין פריהער קונה שם געווען אין דער ליטעראַרישער וועלט.

און כאָטש ער האָט ביי זיינע עלטערען אין זיין יוגענד בעקומען אַ רעליגיעזע ערציהונג מ׳האָט איהם געלאָזט לערנען אין „חדר", האָט ער דאָך קיינמאָל מיט קיין יודישע ענינים קיין געמיינזאַמעס נישט געהאַט. ס׳קאָן אויך מעגליך זיין, אַז אין דעם איז אַ סך שולדיג דער מלמד זיינער, וואָס האָט מיט איהם געקנעלט חומש מיט דער הילף פון קאַנטשיק, וועלכען ער האָט אַזוי שטאַרק געפיהלט אויף זיין צאַרטער הויט...

ווען ער האָט אָבער אָנגעהויבען שפּירען די ליידען פון יודישען „גלות" אויף אויף זיין הויט, הערענדיג רופען אויף די פּאַריזער גאַסען, וואו ער האָט שטענדיג געוואוינט, „אַ מויט די יודען", דאַמאָלס ערשט איז ער צוריקגעקומען צו זיין „יודענפאָלק", געטריבען פון דער „יודענ־נוים" ווי ער רופט עס אָן, מיט זיין „יודענשטאַאַט".

און געקומען איז ער גראָד צו דער ריכטיגער צייט.

גאַנץ אייראָפּאַ איז געשטאַנען אונטער דעם צייכען פון דער אויגערופענער „דרייפוס יאַדע". אַלעמענס אויגען זענען געווען געווענדט קיין פּאַריז, צו דער שטאָט, וואו ס׳האָט נאָך אין 18-טען יאָהרהונדערט מיראַבאָ געפּרעדיגט: „ברידערליכקייט, גלייכהייט און פרייהייט" און וואו מען האָט סוף פון 19-טען יאָהרהונדערט, אונטער שאַנד און שפּאָט, עפענטליך דעגראַדירט דעם יודישען אומשולדיגען קאַפּיטאַן אַלפרעד דרייפוס, צוליב אַ בלבול, אַז ער האָט כלומרשט פערקויפט פון שטאַב אַרויס אַ מאָביליזאַציע פּלאַן (באָרדעראָ) צו אַ פרעמדער מלוכה, וואו פינסטערע כוחות האָבען אָנגעפיהרט אַ גרויסע יודענהעצע.

אַט דאַמאָלס האָט זיך אין הערצל׳ן צוריק אָנגעצונדען דאָס „פּינטעלע יוד", און ער איז געקומען צו די יודען מיט זיין יודישען נאָמען „בנימין־זאב", פאָדערענדיג פון אייראָפּעאישען געוויסען פאַר די פערפאָלגטע יודען אַ „יודענשטאַאַט".

דעם דאָזיגען געדאַנק האָט אפילו אַ געוויסע צייט פאַר הערצל שוין אַרויסגעזאָגט משה העס, דער סאָציאַל־דעמאָקראַט און חבר פון לאַסאַל, אין זיין „רוים און ירושלים" (1862), צוואַנציג יאָהר שפּעטער — לעאָן פינסקער און זיין „אויטאָעמאַנציפּאַציע" (1882), נאַטאַן בירנבוים (מאַטיאַס אחר) און זיין „נאַציאָנאַלע ווידערגעבורט פון יודישען פאָלק" (1893), הילף אין זיין „ארוכת בת עמי" (דייטש) און נאָך אַנדערע, אָבער זיי אַלע זענען געבליבען פעראיינזאַמט, זייער שטים איז געווען אַ קול קורא במדבר, זיי האָבען גערעדט צו די „יודען", הערצל דאַגעגען, האָט גערעדט צו דער „וועלט". יענע האָבען, אמת, אויך אַרויסגעזאָגט דעם געדאַנק פון אַ לאַנד פאַר יודען, נישט ווייניגער ווי הערצל, אָבער מיט איהם האָט די אידעע ערשט בעקומען הויט און ביינער און די „עצמות יבישות" האָבען אויפגעלעבט...

הערצל האָט נישט ענטדעקט די טעאָריע פון אַ יודישען נאַציאָנאַליזם פון דער יודישער היסטאָרישער און ידיש־סאָציאָלאָגישער ווירקליכקייט, ווי עס האָט געטון העס, אויך נישט בלויז אַנאַליזירט די זעלבסט־עמאַנציפּאַציע ווי עס האָבען געטון ל. פינסקער און נ. בירנבוים, ער איז געקומען צו די יודען מיט אַ פערטיגען פּלאַן, און אָנגעוויזען קאָנקרעט די וועגען, וועלכע קאָנען פיהרען צו דער זעלבסט־עמאַנציפּאַציע דורך אַ „יודענשטאַאַט".

ביי העס׳ען איז געווען גענוג פאַר די לעזונג פון דער יודענפראַגע אַ „ווייטער (גרוימער) פרייער באָדען", ביי פינסקער׳ן „דאָס אייגענע לאַנד", ביי בירנבוים אַ „פאָלקסהיימאַט", דאַגעגען ביי הערצל׳ען — אַ „יודענשטאַאַט", און און דוקא אַ יודענשטאַאַט", „ווארום, זאָגט ער, „אָהן אַ יודענשטאַאַט וועט מען אונז נישט צורוה לאָזען"...

און אַרומרעדענדיג אין זיין „יודענשטאַאַט" דעם רעאַליזאַציע־פּלאַן, האָט ער פּראָיעקטירט צוויי הויפּט־אָרגאַנען: די יודישע געזעלשאַפט (סאָסיעטי), וואָס האָט די אויפגאַבע פאָרצובערייטען דעם יודענשטאַאַט ווירטשאַפטליך און פּאָליטיש, און די קאָמפּאַניע, וועלכע אָרגאַניזירט אין נייען לאַנד דעם ווירטשאַפטליכען פערקעהר אַ. ז. וו.

„דער אויסצוג פון די יודען, — זאָגט ד״ר

לאָדז, 26 יולי 1929

נייער פאָלקסבלאַט

לאָדז, 26 יולי 1929

„פערדרייטע יוצרות" \

אין דער ענגלישער פרעסע האָט מען לעצטענס אַ סך גערעדט וועגען אַ בוך וואָס אַ דייטשער סאָציאַליסטישער פּובליציסט ד"ר ווערטהיימער (דער לאָנדאָנער קאָרעספּאָנדענט פון'ם דייטשען סאָציאַל דעמאָקראַטישען „פאָרווערטס") האָט אָנגעשריבען וועגען דער ענגלישער אַרבייטער בעוועגונג און איהרע פיהרער — דאָס הייסט וועגען דער איצטיגער ענגלישער סאָציאַליסטישער רעגירונג.

דער ה' ווערטהיימער קען, ווייזט אויס, אויסגעבוגרען די ענגלישע אַרבייטער־פיהרער און פּאָליטיקער און ער האָט אין זיין בוך פיינע כאַראַקטער־סטודיעס פון'ם איצטיגען ענגלישער פרעמיער ראַמזיי מאַקדאָנאַלד, פון פיליפּ סנאָודען (וועלכען ער האַלט אגב פאַר'ן אינטעלעקטועלסטען און אינטערעסאַנטסטען ענגלישען אַרבייטער־פיהרער), פון טהאָמאַס (צו וועלכען ער בעציהט זיך כמעט אינגאַנצען נעגאַטיוו כאָטש ער אַנערקענט אייניגע פון זיינע כאַראַקטעריסטישע מעלות) און נאָך פון אַנדערע רעכטע און לינקערע ענגלישע אַרבייטער־פיהרער שרייבט ער אין דעם בוך.

אָבער אַ זיין מיינונג ד"ר ווערטהיימערס איז בעזונדער אָפט ציטירט געוואָרען אין דער ענגלישער פרעסע: די מיינונג אָדער די סברה איז אפשר אַ ביסעל אַ פּאַראַדאָקסאַלע און געוואַגטע אָבער. אַ סך אמת דאַכט זיך איז דאָך דאָ אין איהר: ווערטהיימער זאָגט אַז לויט'ן טעמפּעראַמענט דאָס הייסט בטבע איז מאַקדאָנאַלד, דער פיהרער פון די סאָציאַליסטען, אַ קאָנסערוואַטאָר; באַלדווין, דער פיהרער פון די קאָנסערוואַטאָרען, אַ ליבעראַל און ללאָיד דזשאָרדזש, דער ליבעראַלער פיהרער — אַ סאָציאַליסט.

ווי, געזאָגט קען זיך פון אָנפאַנג אויסדאַכטען, אַז דאָס איז בלויז אַ שעהן און שאַרף ווערטעל פון אַ קלוגען אייראָפּעאישען פּובליציסט, אָבער יעדער איינער וואָס קען מעהר אָדער ווייניגער די דערמאָנטע דריי גרויסע ענגלישע פּאַרטיי־פיהרער, און דאָס ענגלישע פּאָליטישע לעבען בכלל, מוז צוגעבען אַז ביי דעם וואָרט האָט ער פּראַכטפול און אויך אמת כאַראַקטעריזירט די דריי גרויסע ענגלישע פּאָליטיקער.

לויט'ן טעמפּעראַמענט איז מאַקדאָנאַלד אַ קאָנסערוואַטאָר: ווערדליג די מיינונגען פון די, וואָס קענען איהם איז ער סענטימענטאַל, טרוימעריש, האָט ליב קונסט און פּאָעזיע, שפּילען אין גאָלף, מיט איין וואָרט, ווען מען זאָל נישט וויסען, אַז ער איז דער פיהרער פון דער סאָציאַליסטישער פּאַרטיי, וואָלט מען געזאָגט, אַז ער איז אַ עכטער ענגלישער „סקווייער" — קריסטליך און שטאָלץ, אָרטאָדאָקס אין געשמאַק; ער האָט ליב פון זיין ספּאָרט־גרונד צו פערקוקען זיך טרוימעריש צו פערידען אויף די שעהנע דאָרפישע קירכעלאַך פון ווייטען.

קיינער קען פערשטעהט זיך, גאָר נישט אויסזעצען געגען אַזעלכע אָדער ענליכע מעלות; אָבער מיט דער פאָרשטעלונג וואָס מיר האָבען געוועהנליך וועגען סאָציאַליסטישע פיהרער, דאָס הייסט מיט שטאַטסלייט וועלכע ווילען איבערבויען איננאַנצען די איצטיגע געזעלשאַפט, שטימען די מעלות.

אָט די פערזענליכע טעמפּעראַמענטפולע מעלות מאַקדאָנאַלד'ס (אויב זיי זענען, ווי מען זאָגט טאַקע זיינע) ווען מיר טרעפען זיי אין אַ עכטען פיינעם ענגלישען פריץ, קענען זיי זעהר און זעהר געפעלען, אָבער אין אַ סאָציאַליסטישען פיהרער ווירקען זיי—מיט, צי אָהן רעכט—מעהר ווי אַביסעל ענטוישענד.

נישט ווייט פון אמת איז אויך ד"ר ווערטהיימער, ווען ער זאָגט, אַז באַלדווין, דער געוועזענער קאָנסערוואַטיווער פרעמיער־מיניסטער איז אין טעמפּעראַמענט אַ ליבעראַל. וואָס איז אַ ליבעראַלער טעמפּעראַמענט? אויף איינעם וואָס איז אַ רודף שלום, וועלכער האָט ליב עקסטרעמען צו פערגלעטען, אין דעם „גאָלדענעם מיטען", זאָגט מיר ס'רוב דער איז אַ ליבעראַלער מענש.

אַ סך מאָל, ווען באַלדווין איז געוועזען פרעמיער־מיניסטער האָבען אפילו זיינע פּאָליטישע געגנער, וועלכע האָבען אגב איהם אויך ליב געהאַט, געטראַכט: וואָס האָט ער צו טהון מיט די קאָנסערוואַטיווע רייהען? אין טעמפּעראַמענט איז ער דאָך ליבעראַלער פון אַזאַ ליבעראַל צום ביישפּיל ווי לאָרד גריי. עפּעס פערוואַנדטעס האָט ער מיט'ן געוועזענעם ליבעראַלען פרעמיער לאָרד אָקספאָרד און אַסקוויט. פון באַלדווין'ען און פון אַסקוויט'ן שמעקט אַראָפּ מיט'ן בעריהמטען ליבעראַל־ענגלישען „וועיט ענד סי" (וואַרט און זעה): וואָס איילט איהר זיך, וואָס פּילדערט איהר, וואָס היצט איהר זיך?

אין זיינע ליטעראַרישע פיינע מיט „האָפנונג אַא שלום"־פליסענדע רעדעס.

מוזען מיר טאַקע צוגעבען אַז בטבע איז באַלדווין ניכער אַ ליבעראַל ווי אַ קאָנסערוואַטאָר.

און ללאָיד דזשאָרדזש:

די ענגלישע קאָנסערוואַטיווע „מאָרנינג פּאָסט" וועט נישט גאָר איינשטימען, אַז ללאָיד דזשאָרדזש איז פון דער נאַטור אַ סאָציאַליסט גאָר זי וועט נאָך געהן ווייטער און זאָגען אַז ער, לאָיד דזשאָרדזש, איז נאָך ערגער פון אַ סאָציאַליסט. די „מאָרנינג פּאָסט" האָט עס אויך אַ סך מאָל געזאָגט. די ענגלישע „דריי האַרדס" האָבען ער היום פאַר ללאָיד דזשאָרדזש'ן מעהר מורא ווי פאַר מאַקדאָנאַלד'ן. אויב אַ סאָציאַליסטישער, דאָס הייסט אַ רעוואָלוציאָנערער, טעמפּעראַמענט איז דער וואָס וואַגט אַ סך, האָט ללאָיד דזשאָרדזש טאַקע מעהר ווי אַלע אַנדערע ענגלישע פּאָליטיקער געוואַגט אין זיין קאַריערע.

ללאָיד דזשאָרדזש האָט אין זיך מעהר קאַמפּפלוסטיגקייט, ווי וועלכער נישט איז אַנדערער ענגלישער פּאָליטיקער (אַריינגערעכענט אפשר אויך סנאָודען און טשערטשיל). ללאָיד דזשאָרדזש האָט אמת'ן נאַטירליכען פערגעניגען פון אַ „פייט", זיין אָרימע קינדהייט זיין וועלשער טעמפּעראַמענט האָבען ביי איהם צוגענומען דעם דרך ארץ, דעם קאָנסערוואַטיווען יראת הכבוד פאַר די טראַדיציאָנעלע פאָרמען און מנהגים וואָס מאַקדאָנאַלד בעזיצט. ללאָיד דזשאָרדזש שפּילט זיך נאָר מיט זיי אָפּאָרטוניסטיש, ציניש אָפט, אָבער קיין פּיעטעט האָט ער נישט פאַר זיי.

ללאָיד דזשאָרדזש איז אין כאַראַקטער אויך פאָלקסטימליכער, דאַכט זיך, פון מאַקדאָנאַלד'ן.

מענשען און טעאָריעס \ — פון — לעא קעניג

אָט די ערשיינונג: פּאָליטיקער, פיהרער זאָלען לויט'ן טעמפּעראַמענט זיין דער היפּוך פון זייערע פּאַרטיי טעאָריעס און פּרינציפּען, איז נישט קיין נייע. אַזעלכע פאַלען טרעפען זיך אין אַלע לענדער, אין אַלע צייטען און נישט נאָר אויפ'ן געביט פון פּאָליטיק. מען וואָלט געקענט געפינען אָהן אַ שיעור ביישפּילען דערצו. רעוואָלוציאָנערען מיט בעלי בתּישע קליינבירגערליכע נאַטורען; אַריסטאָקראַטען מיט רעוואָלוציאָנערע טעאָריעס (טאָלסטאָי); קאָנסערוואַטאָרען מיט רעוואָלוציאָנערע טעמפּעראַמענטען (סאַוואָנאַראָלאַ) און נאָך צעהנדליגער און צעהנדליגער בעריהמטע ביישפּילען וואָלט מען געקענט ברענגען וועלכע וואָלטען בעוויזען אַז נישט אָפט און אָפטער זעהר זעלטען שטימען די טעאָריעס און פּרינציפּען וואָס מענשען האָבען מיט זייער אמת'ן כאַראַקטער און נאַטור.

איז עס גוט אַזוי? איז עס אַ פּאָזיטיווע ערשיינונג? ס'ווענדט זיך ווער ס'פרעגט זיך און ווי מען קוקט אויף דער פראַגע בכלל.

רעוואָלוציאָנערען און עקסטרעמיסטען קענען האַלטען פאַר אַן אומגליק וואָס דווקא בעל־הבתּישע נאַטורען ווערען, צוליב זייערע אַנדערע גרויסע פעהיגקייטען, די פיהרער פון רעוואָלוציאָנערע פּאַרטייען. עס קען זיין אַז אַ סך ענגלישע סאָציאַליסטען בעדויערען איצט שטאַרק וואָס זיי האָבען נישט אין זייערע רייהען אַ גלענצענדען קעמפּערישען

רעוואָלוציאָניסטען ווידער אפשר טראַכטען, אַז טעמפּעראַמענט ווי טשערטשיל, צום ביישפּיל.

ס'איז אַ ברכה פון זיין ליבען נאָמען, וואָס אין דער שפּיץ פון רעוואָלוציאָנערע פּאַרטייען שטעהען אַזוי אָפט פיהרער מיט געשטעלטע מיושב'דיגע טעמפּעראַמענטען... וואָרום ווען נישט — ווער ווייסט וואוהין מיר וואָלטען פערפלוינען? און די געשיכטע וואָלט נאָך רייכער געווען מיט קאַטאַסטראָפען און אומגליקען.

זון־שלאַג

ווי די הייסע זון־שטראַהלען ווירקען אויף מענשען אום זומער

פון ד"ר ס. מ. קלאַרמאַן

די זון איז דער הויפּט קוואַל פון לעבען ווען די זון זאָל, חלילה, אויפהערען אַרויסצושיקען איהר ליכט און וואַרימקייט, וואָלט געווען פינסטער און ביטער. עס וואָלט קיין שום זאַך נישט געוואַקסען און יעדער בעל־חי וואָלט אויסגעשטאָרבען. אַלץ וואָס דערפרעהט אונז און פערשאַפט אונז פערגעניגען פערגלייכען מיר געוועהנליך מיט די פריידיגע זון־שטראַהלען. אָבער ווי זאָגט דאָס ווערטעל, אַז וואָס צו איז איבעריג. איך זאָג דאָס געגען דעם, וואָס אום זומער צייט קאָן מען פון די געבענשטע זון־שטראַהלען גאַנץ גוט ליידען און טאַקע פון זיי קראַנק ווערען אויפ'ן רעכטען אמת.

אין די הייסע זומער־חדשים, ווען די זון ברענט פיהלט מען זיך געוועהנליך שוואַך, צעווייקט און ווי אָפּגעקאָכט. דער שווייס רינט פון יעדען אבר, די מלבושים קלעבען זיך צום לייב ווי נאַסע שמאַטעס. מ'איז מיד און שלעפּעריג. מ'איז אומפעהיג און אומווילינג צו טהון די לייכטסטע אַרבייט; זעהר שווער עסט ווען מ'איז נאָך געצוואונגען שווער צו אַרבייטען איז דאָך טאַקע פשוט נמאס דאָס לעבען. די אויגען קלעפּען זיך, מ'פרייכט ווי אַ גאַנז, און ס'שלאָגט צו חלשות.

איך גלויב דעריבער, אַז אַ שמועס וועגען דעם וואָס מ'רופט זון־שלאַג, וואָס טרעפט גראָד אין די פאַר הייסע מאָנאַטען, וועט די לעזער אינטערעסירען.

אייגענטליך איז די זון־שלאַג קראַנקהייט נישט קיין שפּאָגעל נייע, זי איז שוין טאַקע גאָר אַ זקנה, זי איז שוין אפילו אין דער ביבעל דערמאָהנט געוואָרען און אויך אין שפּעטערדיגע צייטען. אין די גאָר נייע צייטען האָבען די געלערנטע מעדיצינער זעהר פיל מיט איהר זיך בעשעפטיגט און זי אַ סך געפאָרשט.

די סיבה דערפון, וואָס מ'האָט זיך מיט דער קראַנקהייט אינטערעסירט איז דאָס, וואָס כאָטש די צאָהל פון דירעקטע טויטענפאַלען פון זון־שלאַג איז פערהעלטנישמעסיג נישט זעהר קיין גרויסע, איז אָבער פונדעסטוועגען די ווירקונג אויף דעם געזונד פון די, וואָס ווערען פון דער ליבער זון געטראָפען גאָר נישט געטויט אויפ'ן אָרט, זעהר אַנ'ערנסטע און דויערהאַפטע. פערבליבענע סימנים פון זון־שלאַג קאָן מען נישט זעלטען בעמערקען אפילו מיט יאָהרען שפּעטער.

אייגענטליך איז די סכנה פון דער זון נישט אַזוי פיל פון דער היץ אַליין, ווי פון די עלעקטרישע שטראַהלען און כעמישער ווירקונג, וואָס זי שיקט אַרויס צוזאַמען מיט דער היץ. דער בעסטער סימן, אַז דאָס איז טאַקע פּאַקטיש אַזוי, קאָן מען זעהן דערפון, וואָס ווי שטאַרק מ'זאָל נישט ליידען פון היץ אַליין, ווי, למשל, אין אַנ'אייזען־שמעלץ־פאַבריק, וואו אַרבייטער ווערען אָפט איבערוועלטיגט פון היץ, בעמערקט מען נישט, אַז די הויט פון פּנים אָדער פון אַנ'אַנדער טייל פון קערפּער זאָל ווערען ברוין ווי עס איז דער פאַל, ווען מען ווערט אָפּגעברענט פון דער זון.

די עלעקטרישע שטראַהלען מיט זייער שנעלען באָמבאַרדירען, וואָס רופט אַרויס אַזוי שטאַרק דאָס פּלוצימדיגע צוזאַמענברעכען, די אומנאָרמאַלע קערפּערליכע טעמפּעראַטור, דאָס קאַלטקייט פון דער הויט, דעם שוואַכען און שנעלען פּולס, דאָס אָטעמלאָזיגקייט און ענדליך דעם טראַגישען פּלוצימדיגען טויט...

דער טויט, וואָס קומט פאָר אין די זעהר שאַרפע פאַלען, ווערט פעראורזאַכט דורך אַ מאַרך און לונגען־ענטצינדונג.

אין די אַביסעל שוואַכערע פאַלען קומט פאָר חלשות, אומבעוואוסטקייט אויף אַ קורצער צייט; די הויט איז קאַלט, נאַס און בלייך; שוואַכער און שנעלער דופק און קורץ אָטעמען.

די שפּעטערע נאָכפאָלגען קאָנען זיין: קאָפּ־שמערצען, קאָפּ־שווינדעל, שטייפען האַלדז און נאַקען אויף אַ לענגערער צייט; אַ קורצען זכרון, גייסטיגע שוואַכקייט און נאָך אַנדערע צרות, וואָס מיר ווינשען נישט אפילו קיין שונא ישראל.

די באַלדיגע בעהאַנדלונג דאַרף בעשטעהן פון אַוועקלייגען דעם חולה אין אַ קיהלען און שאָטענדיגען אָרט, צולייגען אייז צום קאָפּ, איהם צולייגען צו דער נאָז אַמאָניאַק צום שמעקען און דער עיקר — באַלד רופען אַ דאָקטאָר.

„מ'דאַרף פשוט זיין אַ גזלן, האָבען אַ האַרץ פון אַ טאַטער צו קומען צו געהן ווען ס'איז אַזוי הייס און דושנע, ווען מ'איז אַזוי אויך נידערגעשלאָגען און פּעסימיסטיש געשטימט און נאָך לייגען שטיינער אויפ'ן האַרץ און שרעקען מיט כל'ערליי צרות און בייזע אָנשיקענישען". אַזוי, האָב איך מורא, וועלען די לעזער טראַכטען. קאָן איך זיי טרייסטען, אַז גאָט שיקט צו די רפואה פאַר דער מכה. מ'קאָן גוט אויסמיידען די צרות פון זון־שלאַג, ווען מ'ווייסט ווי זיך נוהג צו זיין אין טאָג־טעגליכען לעבען.

די סאַמע ערשטע און וויכטיגסטע רפואה פון זון־שלאַג, אַזוי גוט ווי פאַר אַ סך אַנדערע קראַנקהייטען, איז צו פערמאָגען אַ גוטע ווידערשטאַנדס־קראַפט. דאָס לעבען איז אַ שטענדיגע מלחמה און עס איז אַנ'אַלטער כלל. אַז צו געווינען אין אַ מלחמה, מוז מען בעזיצען גוטע כלי־זיין. און די שאַרפסטע און ניצליכסטע געוועהר געגען כל'ערליי קראַנקהייטען איז צו האָבען געזונדטע אברים אידער מען ווערט קראַנק. אַ געזונדט האַרץ, קרעפטיגע לונגען, אומבעשעדיגטע נירען;

Dr. med.
B. Robinzon
אינערליכע און קינדער־קראַנקהייטען
פּעטריקאָווער 10, טעל. 31-86
עהמט אָן פון 8—9½ פריה און פון 3½—4½ נאָכמ.

אַ פולקאָם גוטען מאָגען און אַ פרישע לעבהאַפטע הויט זענען די אמת'ע כלי־מכשירים, מיט וועלכע מ'קאָן זיך ענטקעגענשטעלען דעם ערנסטען שונא — די שווערסטע קראַנקהייט. אָבער כדי צו פערמאָגען אָט די אַלע גוטע זאַכען, מוז מען נישט וואַרטען ביז די אברים ווערען קאַליע און זיי ערשט דעמאָלט, בשעת הדחק, פערריכטען מיט פערשידענע קינסטליכע מיטלען און באַבסקע רפואות... מען מוז אויף זיי גוט אַכטונג געבען, ווען זיי געפינען זיך נאָך אין אַ גוטען צושטאַנד.

יאָ, צו זאָגען איז לייכט, אָבער ווי אַזוי מאַכט מען, אַז דאָס ביסעל געזונד זאָל טאַקע זיין אין פולקאָמענער אָרדענונג? — וועט איהר אַוודאי פרעגען. איך מיין, אַז מיט אַביסעל חשק און אויפמערקזאַמקייט קאָן מען דאָס דערגרייכען. מ'עסט אין דער צייט, און לאַנגזאַם, געזונדטע נאַרהאַפטע מאכלים און נישט צופיל אויף אַמאָל; מ'טרינקט נישט קיין שאַרפע און אויפרעגענדע משקאות. וואַסער איז דער געזונדסטער געטראַנק. שלאָפען אין אַ גוטען לופטיגען און ליכטיגען צימער, וואו די זון קאָן לייכט אַריינקומען ביי טאָג, און וואו די פענסטער זענען נישט פערהאַנגען אפילו מיט די שעהנסטע פאָרהאַנגען. עס איז נויטיג זיך אָפט צו באָדען. מ'מוז האַלטען ריין דאָס לייב; די ציין טאָר מען אויך נישט בעהאַנדלען ווי שטיפקינדער. מ'דאַרף אויף זיי אויפפּאַסען, זיי זאָלען זיין גאַנץ און נישט פערפוילט, כדי נישט צו שלינגען כסדר גיפט. מ'מוז אויך זעהן ווי ווייט מעגליך אויסצומיידען גייסטיגע אויפרעגונגען, וויל דערפון קומט אויך נישט צו קיין איבעריג געזונד. בקיצור, אַז מ'איז מקיים די אַלע זאַכען, קאָן מען זיין פערזיכערט מיט דעם בעסטען געזונד און אונטער אַזעלכע גינסטיגע אומשטענדען קאָנען די זון־שטראַהלען האָבען אַ קלענערע שליטה ווי ווען דער קערפּער איז שוין לכתחילה אַ חורבה און אָפּגעשוואַכט.

עס איז בעסער נישט צו עסען אין די הייסע חדשים צופיל פלייש, פיש, בעזונדערס נישט עסען קיין געפרעגעלטס; זעהר ווייניג פעט אָדער מעהלשפּייזען און בכלל נישט עסען צופיל. אונזער קערפּער נויטיגט זיך אום זומער אין ווייניגער ענערגישער קראַפט, דאַרף ער דערפאַר אויך ווייניגער הייץ־מאַטעריאַל. עס איז אַ סך געזונדטער צו געבראַוכען מעהר מילך־שפּייזען, פרוכט און גרינסען, טרינקען אַ סך וואַסער, נישט קיין צו קאַלטעס (הייסע שיטערע טיי איז פיל געזונדטער, היים מאַכט מעהר צום שוויצען, און דאָס העלפט אויסשיידען דורך דער הויט און דורך די נירען שעדליכע שטאָפען פון קערפּער, און חוץ לזה, פיהלט מען דערנאָך טאַקע אַ סך קיהלער אויך). ס'איז אויך וויכטיג זיך אָפט צו באָדען (וואַרימע בעדער זענען פיל געזונדטער, מחמת דעם נאָר־וואָס דערמאָהנטען טעם). מלבושים זאָל מען טראָגען זעהר לייכטע און ליכטיגע קאָלירען (די פרויען זענען היינטיגע צייטען אין דער הינזיכט ביים גאַנצען שכל, זיי געהען אָנגעטאָן כמעט איננאַנצען נאַקעט). דער הוט (מען קאָן שוין היינט דאָס אויך איינשפּאָרען) דאַרף זיין לייכט, דורכזיכטיג און מיט גרינעם אָדער רויטען אונטערשלאַק. דאָס לעצטע איז וויכטיג צוליב דעם, וואָס די עלעקטרישע זון־שטראַהלען האָבען אַ קלענערע שליטה אויף קאָלירטע שטאָפען, דורך וועלכע דער קאָפּ איז בעשיצט.

ער האט געוואוסט

(פון דער סעריע ר' מאיר'ל פרעמישלאנער)

פון יוסף מארגאשעס

דער זיידע מיינער, הרב הצדיק, ר' מנחם מענדעל גליק, וועלכער איז בשנת תרס"ה נסתלק געווארען אין זיין נייינציגסטען יאהר, א תלמיד פונ'ם גרויסען „חתם סופר", איז געווען א רב און דער שטאט קעמעטשע, אין אונגארן, דורך א צייט פון פופציג יאהר נאכאנאנד, און פון איהם האב איך געהערט פאלגענדע צוויי מעשיות.

איינמאל האט קהל איינגעלאדען דעם גרויסען צדיק ר' מרדכי'לע נאדווערנער צו זיך אין שטאט אריין, קיין קעמעטשע.

אזוי ווי ביי מיין זיידען, דעם שטאט-רב, זענען געווען נאך גרויסע צימערען, ער האט געוואוינט אין א זעהר גרויסען פאלאץ, וועלכער האט אמאל געהערט צו א אונגארישען פריץ, האט קהל בעשטימט, אז דער גאסט, דער רבי, זאל דורך דער גאנצער צייט וואס ער וועט זיין דא אין שטאט וואוינען ביי מיין זיידען.

די וועלט ווייסט, אז ר' מאיר'ל פרעמישלאנער איז געווען מיט א סך זאכען נאר אנדערש ווי די חסידישע רבנים פון זיין דור, און זיין נאהנטער קרוב ר' מרדכי'לע האט פון איהם איבערגענומען א סך זאכען און פיהרונגען. ער האט זיך נישט געפיהרט ווי די אנדערע, נור ער האט זיך געהאט זיין אייגענעם דרך אין עבודת השם, ווי אזוי צו דינען צו השם יתברך.

נאך יאהרען לאנג נאכדעם, איז מיין זיידע נישט מיד געווארען צו דערצעהלען וועגען ר' מרדכי'לען און זיין אויסטערלישען וועג פון צדקה.

די געגענד פון דער קהלה פון קעמעטשע איז אין יענע יאהרען געווען א זעהר רייכע און די דאר-טיגע יורען זענען דעמאלט זעהר גוט געגאנגען און זיי האבען דערפאר ר' מרדכי'לען געגעבען זעהר פיל געלד. דאס האט אבער ביי איהם לאנג קיין קיום נישט געהאט, אזוי גיך ווי ער האט עס נאר בעקומען, אזוי שנעל האט ער עס צוטיילט צו ארימע און נויטבעדערפטיגע, איך אזוי ווייס, אז ווען ער איז דערנאך צוריק אוועקגעפאהרען, האט ער מעהר נישט געהאט, ווי נור דאס מיט וואס ער איז געקומען, דאס הייסט — גאר נישט.

ר' מרדכי'לע נאדווערנער האט אויך געהאט א גאנץ בעזונדערען וועג אין תפילה, אין דאווענען.

אין דער וואכען, איז עס נאך געווען ווי עס איז צו דערטראגען. ער האט זיך, ווי עס איז, געמוזט צופאסען צו די אומשטענדען און נישט אזוי לאנג מאריך זיין ביים דאווענען.

נאר דאס אבער, ווען עס געקומען שבת, איז ער גאר געווארען א גאנץ אנדערער מענש. זיין עבודה שבת איז געווען חוץ לדרך הטבע. ער האט אזוי לאנג מאריך געווען ביים דאווענען, אז מען האט עטליכע מאל געקענט פארטיג ווערען מיט'ן דאווענען איידער ער האט געענדיגט דעם פלוינען שחרית.

זיין מנהג פלעגט צו זיין, שבת זיך נישט צו שטעלען דאווענען פריהער ווי צוועלף א זייגער ביי טאג. די הכנות דערצו, דער זוהר, און דאס מעביר זיין די סדרה, האבען ביי איהם פערנומען אזוי פיל צייט.

געוועהנליך זענען שוין תמיד אזעלכע יורען וואס האבען זעהר חשק געהאט מיט איהם צו דאווענען צוזאמען, אז זיי האבען דערפאר אויף איהם געווארט, ביז ער איז פארטיג געווארען מיט זיינע אלע הכנות.

אז ער איז דעמאלט געווען ביי אונז, אין אונזער קהלה, קעמעטשע, זענען דארט אויך געווען זעהר פיל יורען וואס האבען אויף איהם געווארט מיט'ן דאווענען.

אנדערע אבער, האבען זיך מישב געווען, און זיי האבען זיך מקדם געווען. זיי האבען פריהער אפגעדאווענט מיט א אנדערער מנין, דאן האבען זיי געקומען „ביוואוינען" ווי דער רבי דאווענט מיט זיינע מענשען...

זיי האבען נאך געדארפט ווארטען א היבשע ווייל ביז דער צדיק איז ארויסגעקומען פון זיין שטיבעל און ער האט געזאגט צו די פערזאמעלטע בזה הלשון:

— עולם, איהר ווייסט, אז מרדכי קען נישט דאווענען מיט יורען, וועלכע האבען שוין געדא-ווענט און געגעסען און זאך געטרונקען. איך בעט אייך, געהט אהיים!

דער עולם, דאס דערהערענדיגע האבען געפאלגט און אהיבש ביסעל פון זיי זענען אוועק.

דער רבי, וועלכער איז דא געווען בלויז א צוויי-דריי טעג, האט די יורען, נישט אלע געקענט. ער האט אבער דאך געוואוסט, אז נישט אלע האבען געפאלגט, זיינע ווערטער און ענגע ארויס פונ'ם בית המדרש, ער האט דערפאר א זאג געטון:

— נו, רבותי! וועלט איהר נישט, אז מרדכי זאל היינט קענען דאווענען?

ביי די ווערטער זענען נאך איבער א סך יורען אוועק און האבען פערלאזט דאס בית המדרש.

איבען, ביי דער מזרח-וואנד, איז געשטאנען א יוד, א חסיד, א למדן און מושלם און א גרויסער עושר דערצו. ער האט געהייסען ר' משה מיכל גארפינקעל, וועמען איך האב נאך אליין געקענט. ער איז געשטאנען מיט'ן פנים צום וואנד און פונקט ווי די איבעריגע מתפללים איינגעהילט מיט'ן טלית איבער'ן קאפ.

אויף ר' מרדכי'לעס ארויסרופען, אז יורען וואס האט שוין געדאווענט, זאל פערלאזען דאס בית המדרש, האט ער זיך גארנישט [illegible] געמאכט, און אלע אנדערע יורען האבען געמיינט, אז ער האט נאך טאקע נישט געדאווענט.

אבער פלוצים איז ר' מרדכי'לע, וועלכער האט דעם יורען נישט געקענט און קיינמאל נישט געזעהן, צו איהם צוגעגאנגען, און האט איהם מיט דער האנד אראפגענומען דעם טלית פונ'ם קאפ און צו איהם א געשריי געטון:

— נו, דו מאק (שוטה) וואס דו ביזט, ווילסטו טאקע נישט, אז מרדכי זאל היינט קענען דאווענען?

דער אנוועזענדער עולם איז נבהל ונשתומם געווארען פון ר' מרדכי'לעס שטיק נבואה, ווי אזוי ער האט גאר געקענט דערקענען, פון הינטען, דעם אין טלית אזוי איינגעהילטען יורען, אז ער האט שוין היינט געדאווענט...

דער צדיק ר' מרדכי'לע נאדווערנער האט געהאט א מנהג, אז פארן דאווענען האט ער אויסגעטיילט די עליות. ער האט געשיקט רופען צו זיך אלע יורען, וועמען ער האט היינט געוואלט מכבד זיין מיט א עליה צום ספר תורה, און ער האט זיי געזאגט, ווער עס וועט זיין כהן, ווער לוי און וועד עס וועט האבען די אנדערע יענע עליות.

און אז עס פלעגט קומען צום אויפרופען, האט מען שוין קיינעם נישט געדארפט די דער מנהג איז, ביים נאמען, נור „יעמוד כהן", אדער „יעמוד לוי", „יעמוד ישראל" און אזוי ווייטער.

דאס זעלבע איז אויך פארגעקומען ווען ר' מרדכי'לע איז געווען ביי אונז אין שטאט, אין דער קהלה פון קעמעטשע.

אלס כהן איז פון ר' מרדכי'לען בעשטימט געווארען א יוד, א דארפס-מאן.

אז עס איז געקומען ווען מען האט אויס-געריפען „יעמוד כהן", האט דער דאזיגער יוד, מיט גרויס איטפעט, גענומען א לויף צום ספר תורה און האט געוואלט אויף גיך, אפפאפען די ברכה.

ר' מרדכי'לע וועלכער איז אליין געווען דער אויפרופער און טאקע אויך דער בעל קורא, האט דעם יורען שנעל געגעבען א כאפ ביים האנד און איהם נישט געלאזט מאכען די ברכה, ער האט צו איהם א געשריי געגעבען:

— דו מאק (שוטה) וואס דו ביזט! אזוי כאפסט מען זיך צו דער הייליגער תורה?! ווייסטו דען וואס א כהן איז? אנו, ווייז גאר אהער דיינע ציצית און אויב דו טראגסט גאר אין גאנצען א ארבע כנפות?

באין ברירה, האט דער יוד געמוזט ביים ספר תורה, ארויסנעהמען זיינע ציצית, וועלכע האבען זיך טאקע ארויסגעוויזען אלע צו זיין פסול'ע.

— נו, מאק (שוטה)! האט איהם ר' מרדכי'לע אויסגעשטראפט, ווי נעהם עס א יוד און איז אזעלכע פסול'ע ציצית? וואלט עס דען נישט געווען א חרפה פאר מרדכי'ן, אז ער זאל פאר אזא יורען די, פארליינען פון דער הייליגער תורה?

מען האט תיכף פאר דעם יורען געקראגען א כשר'ען טלית-קטן, און ערשט דעמאלט האט ר' מרדכי'לע ווייטער געלייענט אינ'ם ספר תורה.

אבער ביי אלע אנוועזענדע איז עס שוין געווען א דבר ברור, אז ר' מרדכי'לע איז א געטליכער מענש, וואס ווייסט אלע פערבארגענע זאכען.

א זוהן פון ר' מרדכי'לע נאדווערנער האט איינמאל געפרעגט, ביי זיין פאטער, פאר וואס ווען ער בייזערט זיך אויף עמיצען, רופט ער איהם אהן מיט נאמען „מוק" (מאק).

זיין ענטפער איז געווען: — זאלסט וויסען, מיין קינד אז א מענש ,ובפרט א ארם המעלה, דארף זעהען זיך אזוי ווייט אויסצוארבייטען, אז ער זאל זיך קיינמאל נישט דארפען בייזערען אויף א יוד, אדער חלילה, גאר איהם מבייש זיין.

וואס קען איך אבער טון, אז יענער דער-צארענט מיך אזוי שטארק, אז איך געה ארויס פון געדולד, דעמאלט רוף איך איהם אהן מיט'ן נאמען „מוק"... דאס איז [illegible] קיין בעליידיגונג-ווארט, וואריים „מוק" מאכט סלא וקדוש...

אם קבלה היא — נקבל...

אפגענארט א טאטען

(א לאבערייקע)

****** פון ******

יוסף מארשעליק

א מאן מיט'ן נאמען הערמאן פראנק, א גרוי-סער קבצן, פערליבט זיך אין א רייכער בת-יחידה. זי אין איהם פערליבט זיך אויך. אבער חתונה האבען קאנען זיי נישט, ווייל דער מיידעלס פאטער, סאלאמאן קרעכץ, בעטראכט אט-א דעם הערמאן פאר א שטיק טויגעניכטס און וויל איהם נישט פאר קיין איידעם.

וואס-זשע טוען די יונגע-לייט? אט-וואס: זיי אנטלויפען און האבען חתונה אהן סאלאמאן קרעכץ'ס הסכמה און ברכה.

סאלאמאן קרעכץ שווערט, אז אזוי לאנג ווי ער'ט לעבען, וועט ער נישט אריבערטרעטען זיין טאכטערס שוועל. איז ער דאך אבער א טאטע, איז ווי נאר ער דערהערט, אז זיין בת-יחידה איז מיט מזל געלעגען געווארען, טוט איהם א טיאכ-קע אין הארצען, און ער הויבט-אן ווערען ווייכער און פערגעסט די שבועה און לאזט וויסען, אז אויב מ'וועט איהם שטארק בעטען, וועט ער קומען א קוק טון אויף זיין אייניקעל.

נעהמט מען און מ'בעט איהם, און ער זאגט צו, אז ער'ט קומען זונטאג, דריי א זייגער בייטאג.

זונטאג א גאנצען פארמיטאג זענען די פראנקס פערנומען מיט'ן פוצען דאס הויז. זיי וואלטען זעהר וועלען, אז דעם אלטען זאל אלסדינג ביי זיי גע-פעלען. עס געהט זיי איינפאך אין לעבען, אז דעם אלטען זאל אלסדינג ביי זיי געפעלען.

— אויב דער פאפא — זאגט די פרוי פראנק — זאל געפעלען ווי מיר לעבען, זענען מיר געראַ-טעוועט.

זיי נעהמען זיך צוריק צו דער ארבייט און בעשליסען. אז עס איז גלייכער היינט נישט צו ענט-פערען דעם טעלעפאן.

— דיינער א פריינד — זאגט פרוי פראנק צו איהר הערמאן — קאן נאך אמאל אנקלינגען און איינלאדען זיך אהער אויף א וויזיט, און דער פאפא זאל איהם דא געפינען, און — דו ווייסט דאך ווי ליב דער פאפא האט דיינע פריינד!

הערמאן ווייסט, אז זיין שווער בעטראכט אלע זיינע פריינד, פונקט ווי איהם אליין, פאר לייריג-געהערס, האלערינעס, טויגעניכטסען. און ער וואלט זעהר נישט וועלען, אז איינער א פריינד זאל איהם אפשטאטען א וויזיט פונקט היינט, ווען זיין שווער דארף קומען.

וואס-זשע טוט גאט? אט וואס: א פירטעל דריי בייטאג טראגט ער אן הערמאנס א פריינד, א געוויסען איזידאר שנוק, א מעקלער פון דירות.

די פראנקס ווערען אויסער זיך. אויף אזא אנ-שיקעניש האבען זיי זיך נישט געריכט.

בעטען איזידארן ער זאל אוועקגעהן, איז אונ-מעגליך, לאזען איהם זיצען, איז א געפאהר. פרוי פראנק איז זיכער, אז אויב איהר פאפא געפינט ביי זיי אין הויז אט-א-דעם-א איזידארן, זענען זיי אפ-געקאכט.

זי לויפט אריין אין קיך און רופט אהין אריין איהר מאן.

— הערמאן — זאגט זי צו איהם — מיר ווע-נען געשאכטען.

הערמאן גיט צו, אז אזוי ווייזט עס אויס. ער האט אבער, זאגט ער, אן עצה.

— מיר וועלען — מאכט ער — זאגען דיין טאטען, אז דאס קינד איז עפעס נישט מיט אלעם, און אז איזידאר איז מיינער א פריינד, א בעריהמ-טער ראקטאר, וואס מיר האבען געשיקט רופען. פאר אייך וועגס — זאגט ער — וועט דאס נאך פאר אונז אפשר זיין א טובה אויך. דעם טאטען רנעם וועט אפשר געפעלען, וואס איך האב א פריינד א בעריהמטען ראקטאר.

— דיין פריינד איזידאר — זאגט פרוי פראנק, און זי איז גערעכט אויך — זעהט אפילו אויס ווי דער הונגער-שלעגער, נישט ווי א דאקטאר, אבער וואס קאנען מיר זיך העלפען? מילא, פערפאלען — זאל ער היינט זיין א ראקטאר. אפשר וועט דעם פאפא טאקע געפעלען, וואס דו האסט א פריינד א ראקטאר.

הערמאן פראנק לויפט אריין צו איזידארן און ערקלערט איהם די לאגע.

— דו ביזט — זאגט ער צו איהם — א ראקטאר, און דו רעדסט היינט ביי מיר נאר וועגען ראקטאריע, פערשטעהסט?

איזידאר פערשטעהט.

— איכ'ל איהם — זאגט איזידאר — אזוי פערדרעהען דעם קאפ מיט ראקטאריע, דעם אל-טען, אז ער'ט נאכדעם, האב איך מורא, טאקע דארפען א ראקטאר...

אין א פאר מינוטען ארום קומט צו געהן דער לאנג און פילדערווארטעטער סאלאמאן קרעכץ.

דאס קינד געפעלט איהם, און דאס הויז — אויך. אפילו „ראקטאר" איזידאר שנוק נעהמט ביי איהם אויך אויס.

— שוין לאנג צייט געווען — זאגט ער צו זיין טאכטער שטילערהייט — אז דיין מאן זאל האבען עפעס א לייטישען פריינד...

פרוי פראנק איז גליקליך. בלויז איין זאך בעאומרוהיגט איהר איצט. זי האט מורא, אז אי-זידאר זאל זיך נישט ארויסכאפען מיט עפעס אנ-איבעריג ווארט און קאליע מאכען דעם גאנצען עסק.

זי לויפט אוועק אין קיך פערטיג-מאכען דעם וואשנעם מיטאג, לכבוד איהר טאטען, און רופט אהין אריין איהר מאן.

— הערמאן — זאגט זי צו איהם — גיב אכ-טונג אויף איזידארן.

הערמאן וויל איהר העלפען שיילען די קאר-טאפעל, לאזט זי איהם נישט.

— דו — זאגט זי — געה בעסער אריין אין שטוב אריין און נעהם נישט אראפ די אויגען פון דיין פריינד איזידארן.

ווען הערמאן קומט, מיט א פאר מינוטען שפעטער אריין אין צימער אריין, זעהט ער און הערט אט וואס:

דער אלטער, א רערצארענטער, שטופט פון זיך אפ זיין פריינד איזידארן, און שרייט:

— וואס טאפט איהר מיר דעם בויך, וואס? וואס געהט אייך אן מיין שלעפערקישקע? צייט איך לעב האב איך נישט געהערט, אז א ראקטאר זאל אומבעבעטענערהייט קריכען א מענשען צו דער שלעפער-קישקע...

הערמאן פראנק'ן ווערט פינסטער אין די אויגען. ער ווינקט צו איזידארן „הער אויף! זעץ זיך אוועק! מאך צו ס'מויל!"

איזידאר זעהט דאס, אבער טייטשען טייטשט ער דאס אויס פונקט קאפויער און ער זאגט צו דעם אלטען:

— אויב איהר ווילט מיר נישט ווייזען דעם בויך, פאניע קרעכץ, טא גיט מיר אייער אייגענע פולס. איך זעה אן אייער פנים, אז איהר ליידט פון וואס מיר, ראקטוירים, רופען קאטאפליאכוס... דאס איז א זאך, וואס מ'טאר נישט פערלאזן... ראן קאן, חלילה...

דער אלטער וויל איהם מעהר נישט הערען. ער ווענדעט זיך צו הערמאנען.

— הערי, נעהם איהם, זאג איך דיר, אוועק פון מיר מיט גוטען!...

הערמאן איז אויסער זיך.

— ראקטאר שנוק, — זאגט ער צו איזידארן — פיטע, בערוהיגט זיך. מיין שווער, אויב ער'ט אייך דארפען, וועט ער קומען צו אייך אהיים...

מיינט איזידאר, אז דאס איז אנ'אנשטעל, און ער הויבט ערשט אן אויפסניי מיט זיין ראקטאריע.

— לעצטען יאהר — זאגט ער — זענען זיבען טויזענד מענשען געשטארבען פון קאטאפליאכוס, ופאלגט מיך, פאניע קרעכץ און טוט זיך אויס, וועל איך אייך אונטערזוכען...

דער אלטער קומט אריין אין א ווילדער רציחה. ער רופט זיין טאכטער.

— חנה'לע — שרייט ער צו איהר — גיב מיר די מינוט אהער מיין הוט און פאלטא! איך וויל דא מעהר נישט א מינוט בלייבען!

פרוי פראנק לויפט אריין ווי א פער'סמ'טע.

— וואס, — פרעגט זי — קומט דא פאר? וואס טוט זיך דא?

— גיב מיר — שרייט דער אלטער — מיין הוט און פאלטא! דא איז א משוגעים-הויז, איז דא.

הערמאן פראנק פיהרט ארויס זיין פריינד איזידארן.

— קומט, — זאגט ער צו איהם — און טוט בעסער נאך אמאל א קוק אויף דעם קינד איידער איהר געהט אוועק.

פרוי פראנק בלייבט אליין מיט איהר טא-טען. קוים, וואס זי פועל'ט ביי איהם, ער זאל בלייבען אויף מיטאג.

— וואס איז דאס — פרעגט ער ביי איהר — פאר א מין ווילדער ראקטאר? איך האב אבער — זאגט ער — גלייך פערשטאנען, אז ווי באלד ער איז דיין הערמאנס פריינד, איז ער מסתמא א משוגע-נער. האסט געהערט אנ'איינפאל פון א דאקטאר: פון דער העלער הויט זאל איך זיך איהם אויסטון!

זייער טאכטער בערוהיגט איהם ווי עס איז, און דער אלטער פרעגט:

— ווי רופט מען איהם, דעם ראקטאר?

איזידאר שנוק — זאגט זי — רופט מען איהם.

— א בעקאנטער נאמען — זאגט דער אלטער קנייטשענדיג דעם שטערן.

— פערהאן האב איך געהערט זאגען, איזידאר שנוק, א מעקלער פון דירות, איז ער עפעס נאך א וואשנער אויסטאגער. אבער ווי קומט דיין חשה-מאן צו קענען א קלארען מענשען....

ווילט איהר!!!
זיך אסעקורירען אויף לעבען, פייער, גנבה, זעהר גוטע בע-קוועמע פאר אייך בעדינגונגען.
קלינגט תיכף אן
טעלעפאן 12-50
אין דער פערזיכערונגס-ביורא פון
מרדכי חיים רומקאווסקי
105 קילינסקיעגא 105
איהר ווערט זאפארט בעזוכט ווערען, רעיעל און פינקטליך בעהאנדעלט ווערען.
פערזוימט נישט!!
סיכטיגע אגענטען קאנען זיך מעלדען.

עמי־הארצים און עמי־הארצות

איז ליכט פון דער יודישער סאטירע און פאלקס־הומאר

(מעשיות, אנעקדאטען און פאלקסווערטליך וועגן עמי־הארצים און עמי־הארצות)

פון יוסף זעלקאוויטש

שוין אין תלמוד געפינט מען די גאנצע פער־אכטונג, וואס דאס יודישע פאלק האט געהאט צו עמי־הארצים און עמי־הארצות.

— ביי קיין עם־הארץ, טאר מען, לויטן תלמוד, קיין ברויט נישט עסען, אויב מען ווייסט נישט אויף געוויס, אז די תבואה, פון וועלכער דאס ברויט איז געבאקען איז געווארען גע׳מעשר׳ט.

מיט קיין עם־הארץ טאר מען זיך נישט לאזען אליין אין וועג אריין.

מיט קיין עם־הארץ, טאר מען זיך נישט חבר׳ן, נישט עסען מיט איהם ביי איין טיש, נישט פערטיילען זיך אין זיין געזעלשאפט א.א.וו. א.ז.וו.

עס איז דעריבער קיין וואונדער נישט, וואס דאס אלטע עם־הספר, דאס פאלק, וועלכעס האט אויף גוטס און אויף שלעכטס אייביג רעאגירט מיט דער תורה, און וועלכעס האט זיך אייביג געהאלטען אין די ד׳ אמות פון הלכה, אז אט דאס פאלק, האט דעם עם־הארץ קיינמאל נישט פערשוינט, נאר האט איהם צולעגט און צוגלידערט מיט זיין שארפען וויץ, מיט דעם עכטען יודישען חוזק און איהם מיט זיין אראניע גע׳באכט, ווי מען זאגט: בעפרא הארעא.

הונדערטער און טויזענדער ווערטלעך, שפריכווערטער, מעשיות און אנעקדאטען, ווייסט דאס יודישע פאלק נאכצוערצעהלען און אפצוחוזק׳ן פון עמי־הארצים.

און — א טייל פון זיי, וויל איך דא איבער־געבען פאר אונזערע לעזער.

אנ׳אלט העבראיש שפריכווארט זאגט: „סתם מקשן — עם הארץ“ — איינער, וואס פרעגט קשיות גלאט אין דער וועלט אריין, איז א סימן, אז ער איז א גראבער יונג. דאס פאלק אבער לאזט זיך אין אזא ענין, ווי עס איז עמי־הארצות נישט בע־גנוגען מיט א שיה־פיה־ווערטעל; אויף אזא ווער־טעל ווייסט דאס פאלק צו דערצעה־לען צעהנדליגער מעשיות וועגן קלאץ־קשיות, וואס עמי־הארצים האבען געשטעלט, און מיט וואס יודען לומדים, האבען זיי פערענטפערט:

די צוויי יקום־פורקנ׳ס

א גראבער־יונג פרעגט זיך אמאל ביי א יוד א למדן, פארוואס שטעהט עפים אין היילינגען סידור נאכ׳ן שבת׳דיגען שחרית צוויי „יקום פורקנ׳ס“?

דער למדן זעהט, אז ער וועט זיך פון דעם עם־הארץ נישט אזוי לייכט אריסדרעהען, ענט־פערט ער איהם:

— עס שטעהען דעריבער צוויי „יקום־פורקנ׳ס“ וויל טאמער לויפט איינער אוועק, זאל דער צווייטער איבערבלייבען...

— אויב אזוי, לאזט זיך דער גראבער־יונג נישט שפייען אין קאשע: — אויב אזוי, טא פאר וואס שטעהט בלויז איין „מי שבירך“?..

— עס זיינען טאקי געווען צוויי „מי־שבירך׳ס“, ענטפערט איהם דער למדן, נאר איינער איז אנטלאפען....

עשיו איז געווען א דאזאר...

א דאזאר, א גראבער יונג, וואס שטעהט אויף דער מזרח־וואנד נעבען רב און הערט, ווי

דער רב זאגט קריאת־שמע, ווארט פאר ווארט און דער ע״ה איז שטיל, בעשליסט ביי זיך, אז נאכ׳ן דאווענען מוז ער פערשעהמען דעם רב בפני קהל ועדה מיט א קשיא, וואס ער וועט איהם פרע־גען, און אויף וועלכער דער רב וועט איהם אוודאי נישט וויסען צו ענטפערן.

נאכ׳ן דאווענען, דער רב שטעהט מיט א פאר חשוב׳ע מענשען און זאגט זיי עפים נאך א תורה, געהט צו דער דאזאר:

— גוט שבת, רבי, כ׳האב אייך צו פרעגען א קשיא, וואס קיינער האט מיר זי נאך ביז היינט נישט פערענטפערט.

— וואס איז די קשיא? לאמיר הערען!

— די קשיא איז: „עשו איז דאך געווען א רשע, טא ווי קומט ער אין דער קריאת־שמע אריין? (ונתתי עשב בשדך...)

דערויף האט איהם דער רב מניה־וביה גע־ענטפערט:

— ווייל עשיו האט געהאט א סך געלד און איז געווארען א דאזאר, האט מען איהם געשטעלט אין דער קריאת־שמע אריין....

קורח איז צעפאן...

אזא עהנליכע מעשה דערצעהלט זיך אויך, וועגן אנ׳עם־הארץ, וואס האט געפרעגט דעם רב, ווי אזוי קומט קורח (כורך) אין דער הגדה אריין?

דערויף זאל איהם דער רב האבען געענטפערט:

— עס שטעהט: „משליך קרחו כפתים“ — דער רבונו של עולם האט קורח׳ן צעמארפען אויף ברעקלעך, איז א ברעקעל אויך אריינגעפאלען אין דער הגדה אריין...

המנ׳ס זכות...

א גראבער יונג פרעגט אמאל ביי א למדן:

— וואסערע זכיה האט דאס המן געהאט, וואס עס איז פאר איהם אנגעשריבען געווארען א ספעציעלע פרשה — פרשת המן, וואס יודען זאגען איהר אלע טאג נאכ׳ן דאווענען?

דער למדן, האט דאך געזעהען מיט וועמען ער האט צו טון, און אז ער וועט איהם דער־קלערען, אז די פרשה מיינט נאריש המנ׳ען, נאר דעם מן, און אז ער קען פראסט און פשוט קיין עברי נישט, וועט זיך דער גראבער יונג צור־קאכען און צובייזערען, האט ער איהם געענטפערט מיט א פשט׳ל:

— אזוי, ווי המנ׳ען האט מען אויפגעהאנגען שביעי של פסח (לויט׳ן תלמוד — דעם צווייטען טאג פסח), גראד אין דעם זעלבען טאג, וואס די יודען האבען געמוזט אריבערגעהן דעם ים, איז דאך ממילא אויסגעקומען, אז זיי האבען נישט געקענט גלייכצייטיג זיין אין שושן, וואו מען האט המנ׳ען אויפגעהאנגען, דעריבער האבען די יודען געמאכט א ספעציעלע פרשה, וואס מען זאגט איהר אלע טאג נאכ׳ן דאווענען, כדי מען זאל זיך אלע טאג דערמאהנען: אין המנ׳ס מפלה, וועט מען ממילא האבען א בעסערען אפעטיט אנצובייסען...

— טא פאר וואס׳זשע זאגט מען נישט המנ׳ען אויף שבת נאכ׳ן דאווענען?

— ווייל שבת, האט מען סיי ווי אנאפעטיט צום עסען, ווייל מען מאכט קידוש איבער בראנפען...

רבי - איז רבי

אנ׳עם־הארץ פרעגט זיך אט אזא מין שאלה:

— פארוואס ביי „רבי ישמעאל היה אומר“ שטעהט יא „רבי“ און ביי „ברוך שאמר“ שטעהט נישט „רבי“ — פארוואס זאל דא אויך נישט שטעהן רבי ברוך שאמר?...

דערויף האט מען איהם געענטפערט:

— ישמעאל איז דאך א גוי, דעריבער האט מען, וועלענדיג איהם אריינשטעלען אין סידור אריין, געמוזט אונטער׳חנפה׳נען און רופען „רבי“, ברוך אבער איז א פשוט׳ער יוד, און ער איז אזוי אויך איבערגליקליך, וואס מען האט איהם געשטעלט אין סידור אריין...

דער עם־הארץ האט אבער נישט געקענט פער־ליידען קיין עולה, און האט זיך אנגערופען:

— נישטא קיין יושר אויף דער וועלט, אפילו אין היילינגען סידור אויך נישט! — פאר מיר אבער ברוך, בלייבט איהר רבי ברוך!...

און ער האט טאקי אלע טאג געזאגט: „רבי ברוך שאמר“...

•

נישט וועניגער מזל פאר דעם ערשטען שפריכווארט האט אויך געהאט דאס צווייטע: „אז גאט וויל שטראפען א לשון־קודש ווארט שיקט ער עס אנ׳עם־הארץ אין מויל אריין“...

אויך וועגען דעם דערמאהנטען שפריכווארט האט זיך דאס פאלק געשאפען א גאנצע מעשיות און אנעקדאטען.

די מעהר כאראקטעריסטישע וויל איך דא איבערגעבען:

האקט לשון־קודש, ווי באנקעם

אין א דארף האט געוואוינט אנ׳ארענדאר א גראבער נפש, דערפאר אבער איז ער געווען אנ־געשטאפט מיט געלד, ווי קורח.

דער ארענדאר האט געהאט דריי בנים, ווי די דרעגנער און כמאליעם, ווי די עשיו׳ס.

אז די בנים זיינען אונטערגעוואקסען, האט זיי דער ארענדאר געפיהרט אין שטאט אריין צו א מלמד און געזאגט:

— דא, רבי, האט איהר מיין „יגיע כפי“ — מיין פינסטערע הארעוואניע, נעהמט און מאכט זיי פאר א לייט, ווי אין היילינגען שלחן־ערוך שטעהט: „כנגד ארבעה בנים דברה תורה“ — יונגען, קיין עין־הרע, ווי די בערען....

דער מלמד האט זיך נעבעך דאס הארץ פון ארט נעריהרט, געגארעט מיט זיי ביי טאג און ביי נאכט און האט זיי נישט געקענט אויסלערנען קיין צלם פון קיין אלף — אזעלכע פערשטאפטע קעפ האבען זיי געהאט!

האט זיך דער ארענדאר מיישב געווען און האט זיי צוריקגענומען אין דארף אריין און פאר זיי אראפגעבראכט א מלמד, אנ׳איידעלען יונגערמאן פון דער שטאט.

דער מלמד איז ביים ארענדאר אפגעוועסען גאנצע דריי יאהר און לסוף, אז ער האט געזעהן, אז ער קען ביי די „דרמאליעס“ גארנישט אויספיהרען, האט ער זיך מיישב געווען און איז ביינאכט אנטלאפען צוריק אין שטאט אריין.

צומארגענס, אז דער ארענדאר האט זיך אויפגעכאפט און בעמערקט, אז דער מלמד האט געמאכט „גולה עמוקות“, איז ער נישט געווען קיין פוילער יונג און איז איהם נאכגעלאפען.

אין דער שטאט האט ער איהם געכאפט, אנגענומען איהם פאר׳ן קאלנער און איהם אריינ־געבאשטשעט צום מרא דאתרא:

— „גוט מארגען, היילינגער וואריק, מיט דעם יוד אט דא וויל איך האבען א בן־תורה“..

— וואס ווילסטו פון דעם יוד? — וואסערע ריד־תורה האסטו דאס מיט איהם?

האט דער ארענדאר אנגעהויבען צו טענה׳ן כהאי לשנא:

— היילינגער רבי: דעם יוד׳א האב איך צו־גענומען: צו לע׳נען מיט מיינע בנים אד שעיסטאאר („ער שיסהעב“ — א בהמה — א בכור טאר מען נישט פריהער שחט׳ן, ביז זי בעקומט נישט קיין מום). ביז די תורה וועט זיי נישט קריכען אויבער־ארום א־ויס... — אדרבא, זאל ער אליין זאגען: — כ׳האב איהם מזנה געווען שלש נשים על שלחני — 3 יאהר. האט ער מיר אפגעפרעסען די ביינער, בעלות השחר — ווי א ווילדער אקס און מיט איינמאל גיט ער זיך א כאפ־אויף, לא דובים ולא יער — מיר נישט, דיר נישט און ענטלויפט?!... — בין איך אבער נישט קיין פוילער יונג און טו אזוי ווי עס שטעהט אין דער היילינגער הגדה: „במקלי עברתי את הירדן“ — כ׳נעהם די פיס אויף די פלייצעס און לויף איהם נאך! — קום איך אזוי פאר די יאטקעס און גיב א קוק — „והילד איננו“ — דער בחור איז דא!... האב איך איהם גענומען א כאפ „בקרחתו ובנבחתו“ — פאר׳ן קאלנער מיט די קלאפעס און גענומען א געשריי: „לכלב תשליכון אותו“ — אריין צום רב!...

און אט איז ער דא, היילינגער רבי, און לאז ער זאגען: „אם אין אני לי מי לי“ — ווער איז ער און ווער בין איך? — ביי מיר „באר־שעם, איז פערהאנען פון „חושך ואפלה, תהו ובהו“ — פון קארן און פון ווייץ און פון גערשט און פון האבער! — אבער ער?! — ער איז דאך „לא מעוקצך ולא מדובשך“ — נישט צו גאט און נישט צו לייט!...

דער רב האט אויסגעהערט די טענות, האט ער זיך בשום אופן נישט געקענט איינהאלטען פון געלעכטער און פרעגט איהם:

— גאנץ גוט, ביזט טאקי גערעכט, אבער רב, פונוואנען האסטו זיך אזוי פיין אויסגעלערנט רעדען לשון־קודש?...

— כ׳וועל אייך זאגען, רבי, האט איהם דער ארענדאר געענטפערט: דער אמת איז, אז גע־לערנט האב איך מיך טאקי נישט, אי, וועט איהר דאך פרעגען, רבי, „למה יאמרו הגוים“ — אז מען לערנט זיך נישט, טא פונוואנען קען מען?! — אין דער תירוץ „עבדים היינו“ — כ׳האב א שכן הייסט ער מאטשעק, בין איך איינמאל אין דער פריה אזוי ארויסגעגאנגען אויפ׳ן דארף בעגעגנען איך מאטשעק׳ן און ער פרעגט מיך: „ניע ווידושאלעס צאסעם יאנקעל, מאיענא פסא“? — צי איך, יאנקעל האב נישט אמאל בעגעגנט זיין הונד?... האב איך איהם געגעבען אנ׳ענטפער־אפ, ווי אין פסוק שטעהט: „השומר אחי אנכי“ — צי בין איך דיין הינד׳ס כפרה?!... און אזוי, פון דעמאלט אן האב איך מיך געגעבען א לאז אריין אין דעם לשון קודש און אזוי האק איך עס, ווי באנקעם, היילינגער רבי!....

גאלדענע גליקען

(ראמאן)

(88

דער באלעבאס פון די מעבלירטע צימערן האט גארנישט דערצעהלט מחוץ־דעם, אז זיין לאקאטאר האט אויפגענומען ביינאכט עפיס א גאסט.

אין דער נאכט, ווען דער מארד איז פארגע־קומען, האט ער קיין אמפערניש נישט געהערט. און ווען ער וואלט אפילו יא עפיס געהערט, וואלט ער דערויף נישט געלייגט קיין אכט, ווארום עס געהט נישט א דורך קיין טאג, אז מ׳זאל זיך אין די מעבלירטע צימערן נישט שלאגען.

ווען מ׳האט נאכקאנטראלירט די פאפירען, וואס מ׳האט געפונען ביי דעם דער־הרג׳עטען, איז פאליציי געקומען צום אויספיהר, אז ס׳איז דער־מארדערט געווארען נישט קיין אנדערער, נאר דער בעריהמטער מיליאנער סאלאמאן נאטאן.

דער פאליציי־קאמיסאר האט בעפוילען צו פיהרען די אויספארשונג אין געהיים, און נאך דריי טאג איז אויך געקומען מיין סענסאציאנעלער ארעסט.

אין דעם לייט־ארטיקעל האט דער „סטאר“ בעצייכענט מיין ארעסט אלס „א געשעהעניש, וואס זיינען איבער אלע פאנטאזיעס“, און מיין ראליע אין נאטאנ׳ס לעבען, אלס „א רעטעניש, וואס אזא איז נאך נישט אויסגעקומען צו לעזען דער לאנדא־נער פאליציי“.

„דער אמת — האט דער מחבר אויסגעפיהרט אין זיין ארטיקעל — איז אפט אויסטערלישער פון דער גרעסטער פאנטאזיע. אפילו שערלאק כאלמס וואלט זיך שטארק פערטראכט, ווען מען לייגט איהם פאר צו פונאנדערצוקלייבען אין דעם ראדיגען גע־היימנישפולען פערברעכען“.

אנדערע צייטונגען האבען מיר געווידמעט נאך מעהר פלאץ, אוועקרוקענדיג אויפ׳ן צווייטען פלאן פיל גאר וויכטיגע זאכען.

אין קיין איין צייטונג אבער איז נישט געווען קיין אנצוגעהערעניש דערויף, ווער נאטאן איז גע־ווען אינדער׳אמת׳ן, און בלויז די איינציגע צייטונג „גלאב“ האט מודיע געווען, אז איך בין גע־ווען צוגאסט אין וואודפארד ביי מאריס׳ן, ארויס־געבענדיג זיך פאר זיין קרוב.

אלע זענען אין איין קול מסכים געווען, אז „דער מארד שטעלט מיט זיך פאר אנ׳אונגעהויער־ערע געשעהעניש אין דער קרימינאלאגיע“, און אז „די געהיימנישפולע רעטעניש“ האט איבערגעשטיגען די פאנטאזיע פון די דרייסטעסטע ראמאניסטען.

איך האב שטארק חשק געהאט צו וויסען, וואס מאריא פיהלט, לייענענדיג דאס אלץ.

איצט האט זי פון בילן געוואוסט די אמת׳ע ראליע, וואס איך האב געשפילט אין דעם ענין און פערשטאנען, אז נאר א דאנק מיין אריינמישען זיך איז די נקמה איבער דעם מערדער פון איהר פאטער, אפגעלייגט אויף א מאך צייט.

איך האב געפיהלט, אז דאס האט נישט גע־דארפט צו ענדערען אונזערע בעציהונגען: אויב איהר הארץ האט זיך אנגעצינדען מיט ליבע דאן נאך, ווען זי האט מיר אנגענומען פאר פרינצ׳ן, וועט איהר ליבע אריבערטראגען דעם קלאפ, וואס דער גורל האט אונז געגעבען.

איך האב געוואוסט, אזוי איז זיך אוודאי מצער צוליב מיר, און דאס האט מיך שטארק בער־אומרוהיגט.

ביל וועט זיך, זעלבסטפערשטענדליך, בעמי־העו זי צו בערוהיגען, און איבערצייגען, אז עס דראהט מיר נישט קיין געפאהר.

וויסענדיג אבער, ס׳אראא שונאים איך פערמאג אין די פערזאנען פון מאריס׳ן און סענגאט׳ן, וועט זי זיך נישט שנעל בערוהיגען, און, נישט אהן א גרונד, זיך משער זיין, אז מיינע פיינד וועלען אנווענדען אלע מיטלען, כדי מיך אומצוברענגען.

שרייבען איהר האב איך נישט געוואלט, מחמת איך האב געוואוסט, אז מיין בריף וועט עפענען די פאליציי־צענזור.

איך רעד שוין נישט וועגען דעם, אז איך האב נישט געוואלט בעקענען די פאליציי מיט מיינע געפיהלען צו מאריא׳ן.

איך האב נישט געוואלט בעקאנט מאכען מיין בעציהונג צו איהר, און ברענגען איהר צו דער גע־פאהר פון ווערען גערופען אלס עדות פאר׳ן געריכט.

ווען איך האב געטראכט און זיך איבערלייגט וועגען דעם אלעם, איז אריין דער פאליציאנט און גע־מאלדען, אז ביל איז געקומען און וויל מיך זעהן.

— איך האב מורא, — האב איך געזאגט צום פאליציאנט — אז איך פערשאף אייך צופיל אר־בייט מיט זיך. איך וואלט געדארפט — האב איך געזאגט — קומען אהער מיט אנ׳אייגענעם שווייצער, וועלכער זאל עפענען די טיר פאר מיינע צאהל־רייכע געסט....

דער פאליציאנט האט דערויף נישט געענט־פערט, נאר בלויז א שמייכעל געטון.

איהם איז משמעות, געפעלען געווארען מיין איינפאל מיט׳ן שווייצער...

— נו, מיין טייערער! — האט ביל אויסגע־רופען — ווען ס׳האט זיך צוגעמאכט די טיר הינ־טער׳ן פאליציאנט — איהר האט געלייענט די בלעטער?

איך האב איהם אנגעוויזען אויפ׳ן ווינקעל, וואו עס האבען זיך געוואלגערט די אויסגעלייענטע אווענד־צייטונגען.

— יא, געלייענט! איך בין, ווייסט איהר דאך, א בעשיידענער יונגערמאן, און איך בין ממש איבער־ראשט פונ׳ם רוהם, וואס איז מיר פלוצים אראפגע־פאלען אויפ׳ן קאפ.

ביל האט זיך פונאנדערגעלאכט.

— יא, בעריהמטקייט איז א גרויסע זאך! אין ענגלאנד איז איצט נישטא קיין יונגעל, וואס זאל אייך נישט קענען אויפ׳ן נאמען. אין דער גאנ־צער שטאט רעדט מען בלויז וועגען אייך. און ווען איהר זעהט אזוי, א שטיינער, וואס עס טוט זיך אויפ׳ן ארט, וואו איהר האט געוואוינט. ביים הויז שטעהט אזא גרויסער עולם, אז עס איז אונמעגליך זיך דורכצושטופען, און אינעווייניג אין הויז גופא קאן מען משוגע ווערען פון די פאטאגראפיסטען און רעפארטערען. איך האב אפילו עטליכע מאל געמוזט אנקומען צו פאליציי, כדי זיי פטור צו ווערען.

— דערצעהלט מיר, ביל, וואס איז מיט מאר־יא׳ן?! — האב איך איהם איבערגעשלאגען.

— דארט איז אלץ אין ארדנונג! הייזט אויס, אז אין איהר פליסט איהר פאטערס בלוט. אויפ׳ן וועג צום געריכט האב איך איהר אלעס דער־צעהלט, און זי האט אפילו מיט אנ׳אויג נישט א פינטעל געטון. זי איז א פעסט מיידעל, די מאר־יא, ווי איהר זעהט מיך לעבען!

— האט זי אייך גארנישט געהייסען מיר איבערגעבען?

(פארזעצונג קומט)

הומאר ■■ **דער קונדס** ■■ סאטירע

צוזאמענגעשטעלט דורך א. שארפצינגעל

פאליטיק פון דער וואך

מלחמה.

מיר א רוהיג געווען קאנען מיר זיך בער־ריהמען, אז מיר האבען אויסגעבעטען די מלחמה.

ענדליך מלחמה'ט מען זיך!

אין דער דיפלאמאטישער וועלט פלעגט מען בסדר רעדען וועגען שלום, וועגען ענטוואפנען א. ה. גל. האט עס נישט געהאט קיין שום טעם. אין שלום־צייט צו רעדען וועגען שלום.

איצטער אבער, אין מלחמה־צייט, קלינגט גאר אנדערש ווען מען רעדט וועגען שלום, עס האט גאר אן אנדערען אויסזעהען, ווען מען רעדט, אונ־טערן גערויש פון האַרמאַטען־שאָסען, וועגען שלום.

דעריבער נעהמען מיר זיך איצט צו דער העכסט־נאָבילער אַרבייט. צו מאַכען שלום.

מיר זאָגען, אַז עס דאַרף זיין שלום אויף דער וועלט. צו וואָס פיהרען מלחמות, אַז עס קאָן זיין שלום.

די סאָוויעטען דאַרפען זיך נישט שלאָגען מיט כינע און כינע דאַרף זיך נישט שלאָגען מיט די סאָוויעטען.

די טענות וועגען עפּיס דאָרט אַ שטיקל באַהן, זענען קיין שאָס פּילווער נישט ווערט.

מיר זענען רודפי־שלום'ניקעס, און מיר לעכ־צען נאָך שלום. מיר זאָגען, אַז פון אַרומשלאָגען זיך, קומט קיין גוטס נישט אַרויס.

קינדערלעך, אַראָפּ פון שלאַכט־פעלד און אַ־ריין אין שלום־חדר אַריין.

[illegible]

אַלעס. אבער נישט גענוג

ביזט אלעס, אלעס
אין דער וועלט,
נאר נישט וואָס
איך בעדארף;
ביזט גוט און פרום,
און זיס, און זעל־
טען קלוג און טיף,
און שארף.

גראציעז און שעהן
און פול מיט חן,
און עלעגאנט ביז
גאר ב זטו;
וואָס איך אָבער
בעדארף איז איין —
נישט מעהר ווי איין —
קליין ביסעל רוה

אַ יוד אַהן מאנופאַקטור איז אַנ'אינוואַליד

אינוואַלידען שטעהען אין רייה נאָך מאַנופאַק־טור. פלוצים שטעלט זיך אין דער ריי איינער אַ גע־זונדער יוד. די אינוואַלידען מאַכען אַ טומעל, וואָס דער געזונדער יוד האָט זיך אַריינגעשטעלט מיט זיי אינאיינעם, בעת געזונדע מענשען בעקומען גאָר נישט קיין מאַנופאַקטור.

— שוטים, וואָס איהר זייט — טענה'ט צו זיי דער יוד, — צי דען ווייסט איהר נישט, אַז אַ יוד אָהן מאַנופאַקטור איז ווי אַ מענש אָהן הענד און אָהן פיס...

פון אויסלענדישען מארס

א גרופען=בילד

— ביזטו שוין אַמאָל פאָטאָגראַפירט געוואָ־רען?

— יאָ, איינמאָל, אָבער בלויז אין אַ גרופען בילד.

— ווער נאָך איז געווען אויפ'ן בילד אַ חוץ דיר?

— צוויי רעטעקטיוון...

שווער צו גלויבען

גאַסט (צו הויז־דינערין): — איהר זאָגט, אַז אייער באַלעבאָסטע איז נישטאָ אין דער היים, אָבער ווען איך בין אָנגעקומען האָב איך דאָך געזעהן איהר קאָפּ ביים פענסטער.

דינערין: — געהט שוין געהט, עס האָט זיך אייך בלויז אויסגעדאַכט. מיין באַלעבאָסטע, אַז זי געהט ערגעץ נעהמט זי איהר קאָפּ אויך מיט...

די ענדערונג

ערשטע פריינדין: — דו ווייסט, מיין מאַן נעהמט מיך דעם זומער מיט אויף אַ לוסט־רייזע קיין אויסטראַליע.

צווייטע: — אַזוי? וואו איז דאָס ערגעץ.

ערשטע: — זעהר ווייט. מיין מאַן זאָגט, אַז ווען ס'איז ביי אונז איז טאָג, איז דאָרט נאַכט.

צווייטע: — גאָט מיינער! ווי אַזוי זשע וועסטו זיך קענען צו דעם צוגעוואוינען?!

בשר פערדינט

— וואָס טראַכסטו פון איינעם, וואָס האָט החזנה געהאַט פאַר געלד?

— איך מיין, אַז ער פערדינט כשר יעדען גראָשען, וואָס ער קריגט...

כ י נ ע

**כי לא ינום — שטעהט געשריבען,
ולא יישן — נישט ער שלאפט...
איז מען דאך אזוי־אט מאקי,
ברוך השם, אזוי געשטראפט...**

**אונז איז שלעכט דאך, לא עלינו,
ס'וואַרפט אונז אפט אין היץ און קעלט.
טראכט ער אויבען וועגען אונטען,
וועגען אונזער גאנצער וועלט.**

**טראכט און זעהט — עס איז פאכקודנע,
ס'דריקט אונז ממש ביי דער גאל —
ואו מען קערט זיך, וואו מען ווענט זיך
איז געפאנפט איבעראל...**

**וואו אנ'אויג מען זאל נאר ווארפען,
ווארפט עס אין א פיבער איצט —
מעג עס קאלט זיין אויף די הערצער,
אבער עולם מעכטיג שוויצט...**

**פיבערדיג מען גרייט דעם שלום,
ס'בליהען שוין די לארבער־קרענץ...
און דערווייל מען איז זיך כבין
קאנפערענץ נאך קאנפערענץ.**

**קאנפערענצען און קאנגרעסען!
ס'ציטערט אוש א גאנצע וועלט.
און מען טראכט דעם עיקר—קניידל סך
וואו מען קריגט א ביסעל געלד...**

**וועט דארפען דען עפּיס ווערען?
ס'איז פאר קיינעם נישט קיין סוד:
נאר קדחת קען מען קריגען,
ווען ס'קדחת יעדער האט...**

**איז — לא ינום ולא יישן
און ער האט נישט הויך קיין רוה:
די רפואה צו דער מכה —
אונז א כינע שיקט ער צו...**

יאקעל בן פלעקעל

לאדז אהן רויך

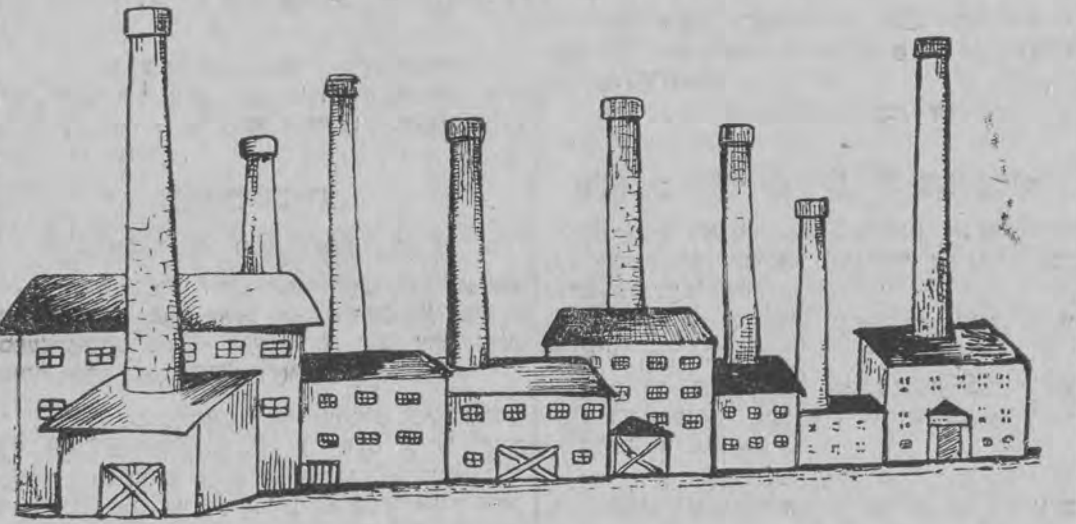

אזוי־ארום וועט לאדז פטור־ווערען פון דער רויך־צרה

באראן גינזבורג וועט איהם נישט לערנען...

צו באראן גינזבורג אין קאנטאר איז געקר־מען אנ'אָרימאַן בעטען אַ נדבה, האט מען איהם אפגעשיקט צו דעם ממונה, וואס זיצט אין קאנטאר אויף צו ערלעדיגען נדבות.

— ניין, — האט זיך איינגעעקשנט דער אָרי־מאַן — איך וויל רעדען מיט גינזבורג'ן אַליין און עס האט גארנישט געהאלפען וואס מ'האט איהם גע־זאָגט אַז גינזבורג איז זעהר פערנומען און ער האט קיין צייט נישט אויף אפצוגעבען זיך מיט אַזעלכע זאכען, און מ'האט איהם געמוזט אריינפיהרען צו גינזבורג'ן.

— וואס דאַרפט איהר? — האט איהם גינז־בורג געפרעגט.

— אַ נדבה!

באַראָן גינזבורג האט איהם דערלאַנגט אַ פינפאונצוואַנציגער און האט איהם געפרעגט:

— נאָך וואס האט איהר געמוזט דווקא קומען צו מיר אַליין, אַז איך האב ספּעציעל אַ מענשען וואס ערלעדיגט די זאַכען אָהן מיר.

— ע, פאַניע גינזבורג, — האט דער אָרימאַן געענטפערט — איהר ווייסט טאַקע ווי אַזוי צו זיין אַ נביר, אָבער ווי אַזוי צו זיין אַ־שנאָ־ער, וועט איהר מיך נישט לערנען... שאַ.

ווער ווייסט בעסער?

אין אַ מלחמה האָט אַ באַגרעבער צוזויפגע־שלעפּט די דער'הרג'עטע צו בעגראָבען.

פלוצים האט זיך איינער פון די געשאָסענע אויפגעכאַפּט און בענפרעגט:

— וואוהין שלעפּסטו מיך?

— דיך בעגראָבען — ענטפערט דער באַ־גרעבער.

— סטייטש? — מאַכט דער סאָלדאַט — איך לעב דאָך נאָך!

— אַזוי? — מאַכט דער באַגרעבער — דער דאָקטאָר האט געזאָגט, אַז דו ביזט טויט! ווייסטו שוין בעסער פון'ם דאָקטאָר?

העכסט=סענסאַציאָנעלע אַטראַקציעס
אין לאָדז

יודען, נוצט אויס די געלעגענהייט! •••••• קומט מאַסענווייז צוקוקען!

נאָר איינמאָל אין אַ יאָהרהונדערט מאַכט זיך אַ געלעגענהייט דאָס צו זעהן

אין שטאָטישען טעאַטער קוילענען אַוועק די „ווילנער"
שלום אַש'ן

און אין „פילהאַרמאָניע" קוילעט מאָריס לאַמפּע
שלום עליכם'ען

שפּאַנענד — הערצרייסענד

דער געטרייער מאַן

פרוי גרין, וועלכע האָט בעוואַלט אויס־דר־טיסר'ען איהר מאַן פאַר נישט זיין געטריי צו איהר, האָט אָנגעהויבען:

— ביי לייט זענען מענער טאַקע מיט'ן גאַנ־צען לעבען איבערגעגעבען צו זייערע פרויען. אָט איז, למשל, אונזער שכן, קנאפּעל. זינט זיין פרוי איז אַוועק אין באַד איז ער טאַקע געוואָרען אַ מענש. ער רעדט נישט מיט קיינעם, הויט זיך נישט פאַר קיינעם. עסט נישט, לאַכט נישט און זיינע באַקען זענען ביי איהם איינגעאַנצען איינגעפאַלען.

— יאָ, — מאַכט ה' גרין — טאַקע אַ רחמנות אויף איהם. זיין פרוי איז אויך איהם אַזוי שטאַרק איפערזיכטיג, אַז איידער זי איז אַוועקגעפאָהרען, האָט זי ביי איהם אַרויסגע'גנב'עט זיין גאַנץ מויל פרעמדע ציין. איצט פערשטעהסטו שוין ווי געט־רייַ ער איז?

ווען דער פערוואַלטער קומט

פערוואַלטער פרעגט ביי דער בערינערין:

— איהר האָט היינט געהייצט?

בערינערין: געהייצט.

פערוואַלטער: איז וואָס־זשע ציטערען אַלע מיטאַרבייטער?

בערינערין: איהר זענט דאָך אַריין...

בעשטימט...

ס'קומט אַריין איינער צו אַ היגען פאַבריקאַנט מיט אַ פּראָטעסט און בעט געלד. דער פאַבריקאַנט הייסט איהם קומען אין 4 וואָכען אַרום.

— וואָס וועט דעמאָלט זיין?

— וואָס זאָל זיין, איהר וועט בעקומען בעשטימט...

בעת יענער איז געקומען 4 וואָכען שפּעטער, האָט דער פאַבריקאַנט איהם געענטפערט, אַז ר'קען איהם ערשט משלם זיין צוויי חדשים שפּעטער, ווען ס'וועט זיך אָנהייבען דער סעזאָן...

— וואָס הייסט, איהר האָט דאָך מיר פּאַר פיער וואָכען צוריק געזאָגט, אַז כ'וועל בעקומען אין 4 וואָכען בעשטימט...

— יאָ, יאָ, אמת כ'האָב אָבער געמיינט דער־מיט, אַז איהר וועט דעמאָלט ערשט בעקומען אַ תשובה, ווען איהר וועט בעקומען ס'געלד...

א נאַש־בראַט.

שפּאַס פון פּאַטיליען־ווינקעל

געוואוינהייט

— ווי פיהלט איהר אייך אַלס אַנ'אַלמן?

— אָט אַזוי: צוערשט בעוויינט מען די פרי־צייטיגע פליכט, דאַן צוליב געוואוינהייט, און ענדליך צוליב פערגעניגען.

די איינציגע צייט

פרוי: — וואָס האָסטו אויף מיר געשריגען, ווען געסט זענען געווען אין הויז?

מאַן: — ווייסט דאָך, אַז דאָס איז די איינ־ציגע צייט, ווען איך קען מיר דאָס ערלויבען!..

אַ שוואַכקייט איז איהם בעפאַלען

ריכטער (צו אַ הויכען, פעטען, געזונדערטען מאַן): — ווי האָט איהר עס געהאַט הארץ צו שלאָ־גען אייער אָרימע, שוואַכע פרוי?

מאַן: — איך האָב זיך נישט געקענט קאָנטראָ־לירען, עס איז געווען אַ מאָמענט פון שוואַכקייט.

א מענשען=פריינד

פרוי (צו איהר מאַן): — אַז דו זאָגסט יאָ, אַז דו קאָנסט פון מיר נישט אויסהאַלטען, טו פאַרוואָס גט'סטו מיך נישט?

מאַן: — איך האָב רחמנות אויף מיין נאָכ־פאָלגער.

פּונקט אַזוי

מוטער (צו איהר קליין קינד): — טשעפּע זיך אָפּ פון מיר. איך האָב נישט קיין צייט, נעה־ שפּיל זיך מיט דער אַלטער קאַץ!

קינד: — אוי, מאַמע פּונקט אַזוי האָט נעכ־טען אונזער דינסט געזאָגט צום פּאַפּאַ.

שאראדן און רעטענישן

לייזונג פון נומער 19.

צאר — צאר, צר צער.

געוואונען האבען פאר'ן בעסטען ענטפער:

1) יעקב שאטלאנד, אלעקסאנדריסקא 16 2 בילעטען אין קינא.

2) פ. כהאט, פעטריקאווער 92 2 שט. טואלעט זייף.

3) סאלא בורנשטיין, אגרושעיא, 56 1 פלאש קעלניש וואסער.

לייזונג פון נומער 20.

קוב — אלא

געוואונען האבען פאר'ן בעסטען ענטפער:

1) נחמן ליבעסקינד, צעגעלנ. 24 2 בילעטען אין יודישען טעאטער.

2) פ. ליפשיץ, פאלודניאווא 20 2 שט. טואלעט זייף.

3) אסתר כהן פאמארסקא 4 1 פלאש קעלניש וואסער.

לייזונג פון נומער 21.

גראנאט.

געוואונען האבען פאר' בעסטען ענטפער:

1) יצחק מאלער, ראלנא 14 2 בילעטען אין קינא.

2) רעגינא כארמאץ, פיעטריק. 294 2 שט. שאקאלאד.

3) יטא אייזענשטיין, נאווא־צעגעלנ. 27 1 שאכטעל פודער.

די געווינסען זענען אפצונעהמען אין אונזער אדמיניסטראציע דינסטאג 30־טען ד. ח. פון 5־7 זייגער אין אווענד.

Nr. 22

אמאל איז עס א פראשעק
אמאל איז עס א לאנגע —
איצט רעדען אלע, אלע
רערוועגען נאכאנאנד.

שאראדען-ווינקעל
קופאן נומער 22

פרעמיעס:
1) 2 בילעטען אין קינא,
2) 2 שט. טואלעט־זייף,
3) 2 שט. שאקאלאד.

Nr. 23

1) א דאקומענט, וואס מען בעקומט אין קאנסולאט; 2) אייראפא אויף אמעריקאניש; 3) לעמבערג אנדערש; 4) געזעגענען פון א חרם; 5) א גמינע־שטייער; 6) א מין טערמאמעטער; 7) א תפיסה אנדערש; 8) אנ'עס־אינסטיטוציע; 9) א באהך־אייגעריכטונג; 10 א געמעס אנדערש; 11) א בעשיירענער, נאאיווער אויף לשון קודש.

ווען איהר וועט צוזאמענשטעלען די ראיינע 11 ווערטער וועלען די פארערשטע אותיות, געלייענט פון אויבען אראפ, און די לעצטע אותיות, געלייענט פון ... ארויף געבען דעם נאמען פון דעם בעסטען יודישען טעאטער אין פוילען.

שאראדען-ווינקעל
קופאן נומער 23

פרעמיעס:
1) 2 בילעטען אין יודישען טעאטער.
2) 2 בילעטען אין קינא.
3) 1 פלאש קעלניש וואסער.

Nr. 24

דער ערשטער קלאנג איז אמת — אנדערש...
דער צווייטער קלאנג בעדייט אויך שטיל
און ביידע קלאנגען די צוזאמען
א שטאט איז, וואו עס טוט זיך פיל...

שאראדען-ווינקעל
קופאן נומער 24

פרעמיעס:
1) בילעטען אי קינא,
2) 1 שט. טואלעט־זייף,
3) 1 שט. טואלעט זייף,
4) א שאכטעל פודער.

בעמערקונג: די קופאנען מיט די געלעזטע שאראדען, בעט מען אפצוגעבען אין קאנווערטען מיט אנגעגעבענע נעמען און אדרעסען אין אדמיניסטראציע פון „נייעם פאלקסבלאט" ביז מיטוואך איינשליסליך.

די נעמען פון די זוכה בגורל וועלען אין קומענדיגען פרייטאג־נומער פארעפענטליכט ווערען.

ווילט איהר וואוינונגען זאלען נישט בלייבען אויף הפקר

בשעת איהר זייט אויף זומער־וואוינונגען און אין קור־ערטער?

דאס פערזיכערונגס־ביורא פון ה' מרדכי חיים רומקאווסקי, קילינסקיעגא 105, טעלעפאן 12,50 נעהמט אן אלע ארט אסעקוראציעס פייער און גנבה ספעציעל וואוינונגען. אלע די, וועלכע פאהרען איצט אפ, דארפען תיכף קלינגען טעלעפאן 12,50 אז זיי וועלען זאפארט בעזוכט ווערען און אדורכפיהרען די אסעקוראציע, בכדי די לאזער איינוואוינער זאלען אין די זומער־חדשים זיין רוהיג און נישט דארפען מורא האבען פאר גנבות. איז עס זייער איינענער אינטערעס דאס תיכף אדורכצופיהרען קלינגען טעלעפאן 12,50 אין דער ביורא פון מרדכי חיים רומקאווסקי.

עלטערן!

חדר־שולע

אין מען לאנג ערווארטען קוויטמיטענדע אנגעעגומען קינדער וואס לערנען אין פאוושעכנע שולען צו לערנען: חומש, רש"י, נ"ך, משניות, גמרא, הים. עבריע, רעדען און שרייבען העברעאיש און יודישע בריות וערנט צוזאמענשטעלען. ס'הערען אויף אנגענומען אנפענגער פון 5 יאהר אן, ווי ס'הערט אין פערזיך פון 5 חדשים אויסגעצייכענטע גרינדליך עברי, א שטרענג רעליגיעזע ערציהונג! ——— צוגענגליכע פרייזען!

מנהל יחיאל דוד ראזענפעלד

פלאץ וואלנאשטשי 6 קודער אפ. שט רעכטס 2

בעקאנטמאכונג.

דער פריזיר-אטעליר פיעטריקאווער 17

(אין הויף) דאמען= און הערען=סאלאן ווערט איצט געפיהרט אונטער דער פאכמענישער לייטונג פון בעזו. מיטארבייטער פון

ט. יאקובאוויטש, 6-טען שערפיען 1

עדמונד פיענקניעווסקי

און בעזו. מיטארבייטער פון קראקויער זיעלאנא 5

ראמאן קאספרשאק

הויך־קאנקורענץ־פרייזען! מיט אכטונג

עדמונד פיענקניעווסקי, ראמאן קאספרושאק

בעת'ן אורלויב

קענט איהר אויסנוצען די פרייע פון א זונבאד געניסען, אויב איהר וועט אנווענדען

LESCHNITZER

קרעם און זייף

געגען זומער-שפרינקעלעך

דאס זענען וויסענשאפטליך אויסגעפרובטע פרעפאראטען פון ערפאלגרייכער ווירקונג. צו בעקומען אין אפטייקען און סקלאד־מאטעריאלען. קרעם 3.15, זייף 2 30 זל. וואו נישט, דירעקט ביי

Apotheker Drancz & Co. Bielsko.

קנה חכמה קנה בינה ואל תט מאמרי פי

אז די דארפסט ערלעדיגען סאנדאווע זאכען זאלסט דו גלייך קומען צו לויפען אין ביורא

17 פיעטריקאווער 17

52 זאכאדניא 52

אז תלך לבטח דרכך

ווייל אין ביורא ביי ה' מאנעלא ווערט געוויסענהאפט ערלעדיגט און געשריבען אלע סאנדאווע זאכען, ביטעס, קלאוזולעס, זאבעזפיעטשעניעס אויף אלע שטעט אין פוילען. קארנע און ציוויל אפעלאציעס, אדוואלאניעס, אינטערציזיעס, ספעציאליסט פון שותפות־אקטען, איבערזעצונגען אין אלע שפראכען.

מיט אכטונג

י. מאנעלא, פיעטריקאווער 17

דורכגאנג זאכאדניא 52.

שפארט-געלד!

קויפט שירמס, שטעקענס

נור אין דער ווערקשטעל

ס. פייגענבוים, נארוטאוויטשא 19

ווייל איהר קענט דארט קויפען מיט 25°/₀ ביליגער ווי איבעראל.

אכטונג! ס'ווערן אנגענומען אלערליי רעפאראטורען און דעקונג.

רעפארמא צקיע-פילען

פון דער מארקע גייכטליכער בעקאנט פון יאהר 1602 רעגולירען דעם מאגען, שיצען פון רעוומאטיזם, לעבער־ליידען, געגען דיקקייט, אסטמע, רעטיזם, דאס קומען בלוט אין קאפף, שפילען די יסודים פון המאראאידען, רייניגען דאס בלוט און ביי נוצונגען צו אבסטרוקציע — ניכטיגע דורכגענגליכקייט.

צוגעבראכט 1 אדער 2 פילען א נאכט פרייז פון א שאכטעל 1.35

Karczewski, Tuszyński, Warszawa, Trębacka 4

צו פערלאנגען אין די אפטייקען און סקלאדען מיט „גייסטליכען" (Zakonnik).

464

לעטשניצע פון דאקטוירים ספעציאליסטען

און דענטיסטישער קאבינעט.

בזשעזשינער 11, טעלעפאן 37-63

אפען פון 9 פריה ביז 7 אווענד.

ד"ר אימיך נאז, האלז, אויערן קר.	4½—3½
ד"ר קערשנער קינדער־קראנקה.	4½-3 11-9
ד"ר שיפמאן אינערליכע קראנקהייטען	2—12
ד"ר רובינאש הויט און געשלעכט־קר.	1½—12½
ד"ר שמירנעלד נערווען און גמיטליכע קר.	2—1
ד"ר נאדלבלאט אויגען־קראנקה.	1½—12½
ד"ר חיים כירורגישע קראנקהייטען	3—2
ד"ר שמערלאחסקי פרויען־און געבורטס־הילף	4½—3½

פסיכא-טעראפיע, שטראך-שטערונגען ווי שטאמלען א.א. און פאקען-שטעכען, קינסטליכע בערג-זון-בעשטראהל. איינשפריצונגען, מאסאזשען, עלעקטריזאציע, אפעראצ. אויף ערלאנג אינזאמען אין שטאט. אין לאבאראטאריום ווערען אנגענומען אלע ארט אנאליזען, אויך פלעגמע און בלוט

אימפוונגען געגען שקארלאטין.

ביי דער לעטשניצע איז געעפענט געווארען

א רענטגען=אינסטיטוט.

ד"ר לאזשינסקי סטאראפאלסקא

צאהן-ארצט 10—1 3—6

קינסטליכע צייהן, קאראנען, מאמבען א. א. וו.

די לעטשניצע איז אויך עפען זונטאג

Dr. med.
W. EYCHNER

גינעקאלאג=אקושער

זגערזשער 11.

טעל 34-72

נעמט אן פון 6–8 אווענד

היינט און פאלגענדע טעג!

פילם פול מיט געהיימען גרויל א. נ. „געשפענסט" לויט דער בעריהמטער ערצעהלונג פון Edgar Wallace

„סאיקא"

(Pan X)

אין די הויפטראלען:

Jack Trevor i Andree La Fayette

אין די הויפטראלען

• פרייזען פון די פלעצער אויפ'ן ערשטע סעאנס 50 גר. און 1 זל.

סימפאנישער ארקעסטער אונטער דער לייטונג פון ה' ש. בייגעלמאן

—— אכטונג! ——

דער זאל איז מעכאניש ווענטילירט

שבת און זונטאג 2 30 נאכט. אנהויב 4.30

קינא - טעאטער **„קריסא"** פראנציסקאנסקא 31

קלו פון זומער=סעזאן! פון דינסטאג דעם 23 ד.ח.

„אונגאריש בלוט"

(גנב פון הערצער)

אין די הויפטראלען: LYA DE PUTTI, JÓZEF SCHILDKRAUT

אנהויב 4 א זייגער נאכמ., שבת און זונטאג 1 א זייגער בייטאג. אויף די ערשטע סעאנסען זענען אלע פלעצער צו 50 גר.

ספעציעל צוגעפאסטע מוזיק. דער זאל איז מעכאניש ווענטילירט.

קינא „סירענא"

KINO TEATR „SYRENA"
ŁÓDŹ ALEKSANDROWSKA 37 TEL. 49-48

היינט און פאלגענדע טעג! 2 מעכטיגע שלאגערן! גרויסער דאפעלטער פראגראם!

25%

1) **Adolph Menjou**

אין זיין בעסטער קרעאציע

דראמע לויט וויקטאר סארדאו א.נ. „קאפיטאן פערעאל" אין די הויפטראלען:

פאר איין נאכט

EWELINA BRENT i W. COLLIER

אכטונג! ס'זענען געבראכט געווארען ספ. זינגענדיגע אפאראטען, וועלכע וועלען אויספיהרען צו דעם בילד די בעסטע שאפונגען פון וועלט-סאליסטען.

2) דער קעניג פון אמעריקאנער קאמיקער **EDDIE CANTO** אין דער גרעסטער קאמעדיע אין 12 אקטען א.נ.

שטרענג פערטרויליך

אין די איבריגע ראלען: J. RALSTON i W. POWELL | פערשטארקטער ארקעסטער. דער זאל איז מעכאניש ווענטילירט.

אין געוועהנל. טעג ביז 6 א זייגער נאכמיטאג, שבת און זונטאג ביז 3 א זייגער נאכמיטאג, מאנטאג א גאנצען אווענד זענען די פרייזען פאר דערוואקסענע 50 גר., פאר יוגענד 30 גר.

PALMA-PATENT

וויכטיג פאר לעטניקעס

אַנשטאַט זיך צו באָרגען אַ בעט אויף אַבנוץ-געלד
קויפט בעסער פֿאַר'ן זעלבען געלד
אַנ'עכט פאטענטירט בעט מיט אַ מאטראַץ
PALMA-PATENT וואָס איז פערזעהען מיט דער שוץ-מאַרק
פאר וועלכען מיר גאראנטירען אויף 3 יאהר.
אויסערדעם, בעזיצען מיר שטענדיג אויף לאַגער אין אַ גרויסען אויסוואַהל
ניקעל-בעטען, אַמעריקאַנקעס,
ניקעל-קינדער-בעטען, קינדער-וועגעלעך,
טיש-בעטען, קינדער-בענקעלעך
טעטער-מאַס. אויף רעדלעך.

מאַטראַצען
געבעטע, שאַטקאַווע און קאַנאַדיסקע
קאָזעטקעס און טאַפּטשאַנעס

בעמ.: בעטלעך מיט וועגעלעך ווייס און גרין 17 זל., פאַלאַווע-בעט. 14 זל.
רעעלע בעהאַנדלונג, פאַבריקס-פרייזען, זעמטליכע רעפּאַראַטורן.
הורט לאָדז, פאלנאצנא 24, טעל. 31-85. דעטייל

פּענסיאָנאַט „זאַקאַפּיאַנקאַ"
פֿייערמאַן, אין קאַמינסק

עקזיסטירט שוין 11 יאָהר, האָט זיך היי-יאָהר איבערגעטראָגען פון דער ווילע „ראָזאַליע" אין אייגען פּראַכטפֿול-איינגעריכטעטע ווילע מיט אַלע נויטיגע בעקוועהמליכקייטען. מעבלירטע זוניגע צימערן, טרוקענער גרויסער וואַלד, 5 מינוט פון דער באַהן-סטאַציע. געשמאַקע שפּייזען.
עס ווערען אויך פערדינגען וואוינונגען אָהן בעקעסטיגונג.
די ווילע איז קאַנאַליזירט, פערהאַן אויך באָדע-צימערן.
צוגענגליכע פּרייזען!
„זאַקאַפּיאַנקאַ" געפינט זיך אין שענסטער געגענד פון קאַמינסק.
אַדרעס: Pensjonat Fajermana, st. Kamińsk
poczta Wojciechów.

כאַלעוועס-צושניידער

ערשטקלאַסיגע קראַפט
איז נויטיג פון זאָפאָרט.
אָנמעלדונגען אונטער „ספּעציאַליסט" אין אַנאָנסען-ביוראָ ס. פוקס, פּיעטריקאָווער 50.

PORADNIA WENEROLOGICZNA

פון דאָקטוירים-ספּעציאַליסטען
זאַוואַדזקאַ 1.
פאַר אַלע וועגערישע הויט-קראַנקהייטען, און מענער-שוועכע, אַנאַליזען פון בלוט און אויספֿלוס, אויך סיפיליס און טריפּער. קאָנסיליומס מיט ספּעציאַליסטען פון אורא-לאָגישע און נערוועזע-קראַנקהייטען.
קוואַרץ-לאָמפּ. עלעקטרישער הייל-קאַבינעט קאָסמעטיק.
— — עפֿטיג פון 8 פריה ביז 9 אָוונד. — —
פון 11 ביז 12 ביי טאָג און פון 2 ביז 3 נאָכמ.
געטמ-ען אַ פרוי-דאָקטאָר פאַר קינדער און פרויען
זונטאָג פון 9 פריה ביז 2 נאָכמיטאָג.
— באַזונדערע וואַרטע-צימער פאַר פרויען. —
וויזיט 3 זל.

Dr.
HELLER

ספּעציאַליסט פאַר הויט-, וועגערישע קראַנקהייטען און מענער-שוואַכע.
נאַווראָט 2 טעל. 79 89.
[illegible]
לעטשניצע-פרייזען

Dr. med.
L. Pikiełny

אורלאָג
ספּעציעל פאַר [illegible]
האַלז-נאָז-אויער-קראַנק
NAWROT 8
tel. 19-99
[illegible] 7–4 אָוו.
[illegible] אין דער „Zdrowia" לעטשניצע,
גדאַנסקאַ פון 3 ביז 12½
[illegible] 2 [illegible]

44 **וויכטיג פאר מחותנים** 44
קויפט נישט קיין
מעבל
בעפאָר איהר איבערציינט אייך נישט און מיין מעבל-געשעפט
44 **גדאַנסקאַ (דלוגאַ) Ch. LAZNIK, tel. 62-56** 44
נאָר ביי מיר קענט איהר קויפען מעבעל שיין, גוט און ביליג
44 בעמערק. אויך קויף איך פערשידענע מעבעל, דיוואַנעס, פעלצען ניימאַשינען און צאָהל די העכסטע פּרייזען.
געדענקט, 44 נאָ- 44 44

לעטשניצע
פון דאָקטוירים ספּעציאַליסטען און ערצטליך-דענטיסטישער קאַבינעט
זגיערסקאַ 17 טעל. 16-33.

ד"ר ראַשקאָווסקי נאָז האַלז, אויערן קר.	10—11 8—9 7—8
ד"ר ראָזשאַנער הויט און געשל. קר.	10—11 1—2
ד"ר גאָלדשטיין- אינערע-קראַנקהייטען פּאָלאַק	1—2 7—8
ד"ר יוסטמאַן געראָטען קראַנקהייטען	12—2 ווא טאָג.
ד"ר ראָזענצווייג קינדער-קראַנקהייטען	10-12 4-6
ד"ר שאַפּיערני פרויען און געבורט-הילף	11½-1 5-6
ד"ר קאַנטאָר כירורגישע-קראַנקהייט.	4-5 נאַ. 1—2
ד"ר ווייגבערג אוג. חערין לונגען-קר.	12—1, 6—7
ד"ר כמועל רענטגען	10—12 4—6
א. גראַדזענסקי צאָהן-אַרצט	5—7
ג. ראַוזען צאָהן-אַרצט	6—8

זיכען-שנודן, [illegible] קוואַרצען, מאַסאַזש א.א.וו. בעי דער לעטשניצע איז געעפענט געוואָרען
א רענטגען-אינסטיטוט
[illegible]
די לעטשניצע איז אויך אָפען זונטאָג.
וויזיט אין דער שטאָט.
ערצט.-קאָסמעטיש. גאַבינעט
מאַרקום נעהמט אָן פון 5–7 אָוונד

Trzecią część całego życia w łóżku

Jeżeli się zastanowicie, Szanowne Panie, nad tem, że każdy człowiek trzecią część swego życia spędza w łóżku, to zrozumiecie, że jaknajczęstsze zmienianie bielizny pościelowej jest jedno z najbardziej ważnych zadań życiowych. Od tego w dużej mierze zależy zdrowie całej rodziny! Nie bierzcie jednak do prania bielizny nieznanych środków ani też tak zwanych „tanich" mydeł, bo dadzą się prędko we znaki — bielizna wnet jest zniszczona. Używajcie tylko mydło „Kołłontay z pralką", wówczas ochronicie bieliznę przed zniszczeniem. Bielizna po wypraniu mydłem „Kołłontay z pralką" nabiera aromatycznego zapachu, a nie jak po użyciu wielu innych mydeł nieprzyjemną woń tłuszczu.

Mydło
KOŁŁONTAY
z pralką

Złoty medal na Wystawie w Katowicach 1927 r.
Zastępca: S. B. Redlic, Łódź, Południowa 86.

דער איבעראַל-בעקאַנטער און רענאָמירטער
קונסט-פאָטאָגראַפישער אַנשטאַלט
„PARISIEN"
30 פראַנציסקאַנסקאַ 30
פיהרט אויס די שענסטע קונסט-פאָטאָגראַפיעס לויט דער נייעסטער מאָטאָ-טעכניק
פאַסט-פאָטאָגראַפיעס, פאַרטרעטען, גרופען-אויפנאַהמען פאַר שולען און פעראיינען.
סאָלידע בעהאַנדלונג! מעסיגע פרייזען!
בעמ.: מ'נעהמט אויך אָן אויפנאַהמען אויסער דער שטאָט מיט ספּעצ. אַפּאַראַטען.

MIEJSKI KINEMATOGRAF OSWIATOWY
WodnyRynek (róg Rokicińskiej) tel. 18-26
Dojazd tramwajami 16 i 10.

Dla dorosłych:
TAJNY KURJER
dramat osnuty na tle powieści S. Trendhala „Rouge et Noir" W rolach głównych
Lil Dagover, Agnes Petersen i Iwan Mozżuchin
Dla młodzieży:
ŻELAZNY CZŁOWIEK
dramat sportowy w 12 aktach.
W rolach głównych:
Luciano Albertini i Joe Bonomo.

Dr. med.
H. LAJCHTER
צאָהן-כירורג
דזיאַסלע-, קין-, גימען-, און צונג-קראַנקהייטען.
Konstantynowska 9.
telefon 49-66
od 1½—5 po poł. 4604

Dr. med. J. LUBICZ
ORTOPEDA, Gdańska 28, tel. 41-46
קראַנקהייטען פון די ביינער, געלענקען, פערקרימונגען פון די פלייצעס און גלידער. איינגענע פראַקטיק [illegible] פון זעמטליכע אָרטאָפּעדישע [illegible], ווי: [illegible] אויף פלאַטפוס, [illegible] ליבע פיס, גאַרטעלן א. ז. וו.
[illegible] 5–7 אין אָוונד.

גרויסע פרעמיערע! היינט און פאלגענדע טעג!
צירק ראָיאַל
BERNARD GOETZKE
אין דער הויפּטראָלע פון דער מעכטיגער צירק-דראַמע א. נ.:
בעמערקונג: בעת דער פילם-פּראָבע אין דער לייבען-שטייג, איז געפאַלען אַלס קרבן פון אַ צעווילדעוועטער חיה דער גלענצענדער בערנאַרד געטצקע.
עס נעהמט אָנטייל די גאַנצע צירק-דינערשאַפט, אַרטיסטען און ווילדע חיות. ∴ דער זאַל איז מעכאַניש ווענטילירט.
דער נעכסטער פּראָגראַם: „די ליבע פון אַ בעדואינער" און „זשאַנעט גיינאָר זוכט אַ פּאָסטען" דער נעכסטער פּראָגראַם:

קינאָ-טעאַטער
ZACHĘTA
זגערזשער 26, ביים פּלאַץ קאָשטשעלני
פערשטאַרקטער אָרקעסטער.
אָנהויב פון די סעאַנסען אין געוו. טעג 5.30 נאָכמ. שבת און זונטאָג 3 נאָכמיטאָג

גרויסע פרעמיערע! פון דינסטאָג, דעם 23-טען ד. ח. און פאלג. טעג! גרויסע פרעמיערע!
ליבעס-מלינה
אין די הויפּטראָלען דער ליבלינג פון דער גאַנצער וועלט
MARJA PAUDLER, BRUNO KASTNER אין די איבריגע ראָלען HARRY LIEDTKE
אויסערדעם: אַ פרעהליכע אַמעריק. קאָמעדיע אין 2 אַקטען.
נעכסטער פּראָגראַם: „הינטער דער רויטער לאַמטערן".

קינאָ „ERA"
„פלאַרא"
פריי- זאַוויִשאַ
העכער 22 (באַלוט)
אָנהויב פון די פאָרשטעלונגען 5 זייגער נאָכמ.
שבת און זונטאָג 1 אַ זייגער בייטאָג.
דער זאַל איז מעכאַניש ווענטילירט.
פערשטאַרקטער סימפ. אָרקעסטער

היינט און פאלגענדע טעג! גרויסער דאָפּעלטער פּראָגראַם! היינט און פאלגענדע טעג!
— I —
טומעל פון לעבען
אין די הויפּטראָלען:
VERONINA KEITH i MILLS.
— II —
„סטודענטישער פלירט"
אין די הויפּטראָלען:
BEBE DANIELS i JAMES HALL.

קינאָ-טעאַטער
„UCIECHA"
36 אַלעקסאַנדראָווסקאַ 36
דאָס טעאַטער ווערט מעכאַניש ווענטילירט.
פערשטאַרקטער אָרקעסטער.

דאס לאדזשער לעבען

26
פרייטאג
יח
תמוז תרפ"ט

יולי
זון-אויפגאנג 3.45
זון-אונטערגאנג 7.38
ליכט-צינדען: 7,18

דער מיטוואכדיגער שטורעם

האט קאליע-געמאכט צווישענשטעטישע טעלעפאנען, אויסגעריסען בוימער פערגאסען קאנאליזאציע-ארבייטען

דערהרג'עט א יוד ביים ראדיא-אפאראט

(—) מיטוואך אין אווענט האט זיך איבער לאדז און אומגעגענד ווידער אדורכגעטראגען א גרויסער שטורם.

ארום 8 א זייגער האט דער גאנצער הימעל זיך באדעקט מיט כמארעס א.ז.וו. אז ס'איז געווארען פינסטער. ס'האט אנגעהויבען צו בליצען און דונערן, און עס האט א גאס געטון א שטארקער רעגען. די גאסען זענען גאר געווארען מיט וואסער, וועלכע האט איבערפולט די קעלער-וואוינונגען, בפרט אין די נידריגע שטאט-טיילען. פיל האבען געליטען די קאנאליזאציע-ארבייטען; אין פארשידענע ערטער, וואו ס'זענען געווען אפען די נאך נישט אויסגעפוצטע קאנאלען, האט זיך אריינגעגאסען וואסער און נעכטען האט מען דאס דאזיגע וואסער פון דארט אויסגעפאמפעט.

דער שטורם האט אנגעמאכט פיל שאדען אויף די צווישענשטעטישע טעלעפאנען. פיל סלופעס זענען אויסגעריסען געווארען, בפרט אין דער געגענד פון לאסק. די קאמוניקאציע צווישען לאדז און לאסק איז איבערגעריסען געווארען. ס'זענען אויך בעשעדיגט געווארען די טעלעפאן-ליניעס לאדז—זדונסקא וואליא און לאדז—שעראדז.

די פערוואלטונג פון די טעלעפאנען האט ארויסגעשיקט מאנטערען, וועלכע האבען די טעלעפאנען פעררריכט, און נעכטען נאכמיטאג איז שוין די קאמוניקאציע צוריקגעשטעלט געווארען.

ס'איז אויך בעשעדיגט געווארען די טעלעפאן-ליניע ווארשא—פויזען—בערלין.

אויף פראנציסקאנער גאס איז פון א דונער בעטויבט געווארען די 19 יעהריגע גענאפעווא רודניצקא. אויף נאפיורקאווסקא איז דער 25 יעהריגער זיגמונט גאלדבערג עלעקטריזירט געווארען, בעת ער האט געהערט דעם ראדיא.

גרויסע שאדענס האט דער שטורם אנגעמאכט אין די ארומיגע דערפער. פון צענדליגער הייזער זענען אראפגעריסען געווארען די דעכער. ס'איז ארויסגעפאלען א האגעל, וואס האט ערטערווייז דערגרייכט די גרויס פון א קארש. די גרעסטע היזקות זענען אנגעמאכט געווארען אין גאלקובעק און זשאקאוויעץ. דארט איז כמעט נישטא קיין ווירטשאפט, וואס האט נישט געליטען פונ'ם שטורם. אין די וועלדער זענען אויסגעריסען געווארען מיט די ווארצלען טויזענדער בוימער.

אין דער קאלאניע רוזשיצע ביי זשעגעסטאוו איז פארגעקומען א טראגישער פאל וועגען וועלכען מיר דערוויסען זיך פאלגענדעס:

מיטוואך איז ה' מאיר ווישליצקי, אנ'אייניקל פון חיים יעקל ווישליצקי ז"ל, ארויסגעפאהרען אויף זומער-וואוינונג צו זיין פאמיליע אין זשאקאוויעץ. אזוי ווי ס'איז געווען א שלעכטער וועטער, און ס'האט זיך געקליבען אויף א שטורם, האט ער בעשלאסען דארט איבערצונעכטיגען.

ביי ווישליצקא אויף דער זומער-וואוינונג איז אינסטאלירט געווארען זיין ראדיא-אפאראט וועלכען ער האט געהאט ביי זיך אין דער לאדזער וואוינונג אויף זשעראמסקא 12. דארט האט ער אנגעשטעלט דעם ראדיא און זיך צוגעהערט צום קאנצערט. די שכנים האבען איהם אויפמערקזאם געמאכט, אז בעת א געוויטער איז בעסער אויסצושאלטען דעם ראדיא-אפאראט. ה' ווישליצקי האט זיך געלאזט צו רעדען און געוואלט דעם אפאראט אויסשאלטען. ווי נאר ער האט זיך אנגעריהרט אינ'ם ראדיא-אפאראט, האט איהם געטראפען א דונער, און ער איז געפאלען טויטער אויפ'ן ארט.

מ'האט באלד ארויסגערופען א דאקטאר, וועלכער וואוינט אין זשאקאוויעץ, אבער ער האט שוין נאר געקענט קאנסטאטירען דעם טויט. וועגען דעם פאל איז באלד מיטגעטיילט געווארען קיין לאדז, פון וואנען ס'איז ארויסגעפאהרען א דאקטאר און מיטגלידער פון „חסד של אמת", וועלכע בעשעפטיגען זיך מיט דער לויה.

אין דארף זשעלאנא גורא האט דער שטורעם אראפגעריסען א דאך פון א וואוינונג אין דאס 5 יעהריגע זשערמענא ראזען, א פאריזערין איז שיר נישט פערגאסען געווארען, בעת זי איז געשלאפען, מ'האט זי קוים א לעבעדיגע ארויסגעראטעוועט.

אין דארף בענדושעלען איז פערוואונדעט געווארען דורך א דונער דער פוהרמאן וולאדיסלאוו באכעריק, בעת ער איז געפאהרען אויפ'ן שאסיי

דערשאסען א בלוטיגען באנדיט

בעת דער שיסעריי שווער פערוואונדעט געווארען א פאליציי-בעאמטער

(וו) די פאליציייאישע מאכט זוכט זייט א לענגערע צייט דעם בלוטיגען באנדיט יאן דאלבערג, וועלכער האט בשותפו א דורכגעפיהרט פיליפע בלוטיגע באנדיטען אנפאלען, צווישען אנדערע, אויף דווארסקא 34, וואו ס'איז פערוואונדעט געווארען א פאליציאנט און אויף צימער-וואס 9. מיט עטליכע טעג צוריק האט זיך די פאליציי אויף א פערטרויליכען אופן דערוואוסט, אז דער בלוטיגער באנדיט בעהאלט זיך אין איינער פון די לאדזשער „מלינה"'ס. נאך לאנגע אבסערוואציעס, האט דער אויספארשונגס-אמט פעסטגעשטעלט אז דאלבערג בעהאלט זיך ביי זיין „קאכאנקע" אויף פאלסקא-גאס 15 אין כאיני, נעכטען ארום 12 א זייגער בייטאג האט דער אויספארשונגס-אמט דעלעגירט אויף פאלסקא גאס עטליכע בעאמטע וועלכע האבען טאקע ארום 1 א זייגער דערזעהן דעם געזוכטען באנדיט דאלבערג. דערזעהענדיג די פאליציי-פונקציאנערען האט דער באנדיט ארויסגעכאפט א רעוואלווער און אנגעהויבען צו שיסען אויף די בעאמטע. די לעצטע האבען געענטפערט מיט א שיסעריי, פון וועלכער דער באנדיט איז דערשאסען געווארען אויף טויט. בעת דער שיסעריי איז פערוואונדעט געווארען דער פאליציי-בעאמטער אנדרושטשאק, וועלכער איז אפגעפיהרט געווארען אין עוואנגעלישען שפיטאל. אויפ'ן ארט פון דעם בלוטיגען געשעהניש איז אנגעקומען דער לייטער פון אויספארשונגס-אמט אינספעקטאר נאסעק.

(2) וועגען דער בלוטיגער געשעהעניש דערוויסען מיר זיך נאך פאלגענדע פרטים. אויף קאשטשעלנא פלאץ איז א יונגערמאן ארויסגעשפרונגען פון טראמוואי. דער פאליציאנט האט איהם פערהאלטען און צוגעשטעלט א פראטאקאל. דער יונגערמאן האט אויפגעגעבען, אז ער הייסט דאלבערג. דאס איז דעם פאל צ נט געווארען אויפפאלענד, ווייל שוין זייט א לענגערע צייט זוכט מען א באנדיט מיט דעמזעלבען נאמען. דער פאליציאנט האט דעריבער דעם יונגענמאן אפגעפיהרט אין קאמיסאריאט. דארט האט מען דעם פערהאלטענעם יונגענמאן געוויזען די פאטאגראפיע פון דעם בלוטיגען באנדיט, וועלכע האט זיך געפונען אין דער פאליציי. דער יונגערמאן האט ערקלערט, אז דער מאן אויף דער פאטאגראפיע איז זיינס א קוזין און וואוינט אויף פאלסקא-גאס 15. אזוי ארום איז די פאליציי געקומען אויף די שפורען פון דעם בלוטיגען באנדיט.

די אויספארשונג האט ווייטער פעסטגעשטעלט, אז דער דערשאסענער באנדיט האט אויך בשותפו אויף עק מלינארסקא און בזשעזשינער ערמארדעט דעם פאליציאנט יאן קאפאניע.

Dr. MED. J. BETTE

ספעציאל-ארצט פאר אינערליכע-און קינדער-קראנקה.

פיעטריקאווער 6. טעל. 44-95.

נעמט אן פון 8 ביז 11 און פון 4 ביז 6 אווענד.

יודיש טעאטער אין פילהארמאניע, נארוטאוויטשא 20

אונטער דער לייטונג פון א. בעזמאו.

נור אייניגע גאסטראלען

פון קינסטלער-פאר פון מאסקווער קונסט-טעאטער

מאריס לאמפע

און די זינגערין

פאניא מענדעלעוויטש

— מיט'ן אנטייל פון —
ווארשאווער קאמיקער

א. אייזענבערג

שבת, דעם 27-טען, זונטאג, דעם 28-טען, דינסטאג, דעם 30 טען יולי 9 אווענד

פרעמיערע! צום ערשטען מאל אין לאדז! **פרעמיערע!**

גרויסע הערליכע אויפפיהרונג!

דאס גרויסע מייסטערווערק פון אונזער בעליבטען פאלקס-שרייבער שלום עליכם

200,000

נייע אויסשטאטונג

מוזיקאלישע קאמעדיע אין 4 אקטען פון שלום עליכם. הויפטראל „שלמה'לע סאראקער" — מ. לאמפע.

פרייזען פון 80 גר. ביז 3 זלאטעס.

שבת, דעם 27-טען, 4 נאכמיטאג, מאנטאג, דעם 29-טען 9 אין אווענד

לעצטע 2 מאל! פרייזען פון 50 גר. ביז 2 זל. לעצטע 2 מאל!

טוביה דער מילכיגער

אין 4 אקטען מיט געזאנג פון אונזער פאלקס-שרייבער שלום-עליכם

הויפט-ראל טוביה — מאריס לאמפע. צייטעל — פאניא מענדעלעוויטש.

ס'נעמט אנטייל דאס גאנצע פערסאנאל. בילעטען צו בעקומען אין קאסע פון פילהארמאניע

אדמיניסטראטאר: מ. ארנוואלד. מוזיקאלישער לייטער: ל. זעלטאן.

אנאנס! אין פאר-בערייטונג **סטעמפעניו** פון שלום עליכם

„ריטשאלט" אויף אומזאץ-שטייער

א בעשלוס פון דער שטייער-קאמיסיע ביי דער האנדעלס-קאמער

אויף דער לעצטער זיצונג פון דער שטייער קאמיסיע ביי דער האנדעלס-קאמער איז בעטראכט געווארען די פראגע וועגען איינפיהרען א „ריטשאלט" אויף אומזאץ-שטייער פאר קליינע אונטערנעהמונגען.

די קאמיסיע האט אנערקענט, אז דאס איינפיהרען פון דעם דאזיגען „ריטשאלט" וועט נאך נישט לעזען די פראגע פון רעפארמירען דעם אומזאץ-שטייער, אין האט בעשלאסען, אז דער „ריטשאלט" זאל נאר זיין אן איבערגאנגס-סטעפ.

די מיינונג, בנוגע וועלכע אונטערנעהמונגען זאל גענומען ווערען דער „ריטשאלט" זאל ארויסגעבען די האנדעלס-קאמער.

מעמאריאל צום פינאנץ-מיניסטעריום

וועגען דעם אזויגערופענעם הורט-האנדעל

די האנדעלס-קאמער האט איבערגעשיקט דעם פינאנץ מיניסטעריום א מעמאריאל, וועלכער ווייזט אן אויף דער נישט-גערעכטער אינטערפרעטאציע פון דעם בעגריף הורט האנדעל ביי פארשידענע אפשאצונגען, צוליב וואס פיל הורט-פירמען פערלירען דאס רעכט צו געניסען פון א האלבען פראצענט אומזאץ-שטייער.

די האנדעלס-קאמער פעררופט זיך דערביי אויף א גאנצע רייהע דעציזיעס פון העכסטען טריבונאל אין דער הינזיכט.

אומזאץ-שטייער פאר'ן גראז-האנדעל

די האנדעלס-קאמער האט זיך געווענדעט צום פינאנץ-מיניסטעריום מיט א געזונדען מעמאריאל וועגען פעררעכענען דעם האנדעל מיט גראז צו דער קאטעגאריע, וועלכע צאהלט נאר א האלב פראצענט אומזאץ שטייער.

עס ווערן בטל די צאל-הנחות

פאר'ן עקספארט קיין טערקיי

פון 30 אויגוסט פערלירט פוילען די צאל-הנחות ביים עקספארטירען סחורות קיין טערקיי.

וועגען די צאל-טאריפען פון דעם טאג אן קען מען זיך אינפארמירען אין דער ביורא פון דער האנדעלס-קאמער.

געשלאסען א גרויסע פאבריק

נייע 2000 ארבייטער זענען ארבייטסלאז

(2) מאנטאג האט די אקציען-געזעלשאפט מ, זילבערשטיין געשלאסען די וועבערייי פיעטרקאווער 242 און די שפינערייי פוסטא 21 אין דער פאבריק האבען געארבייט 2000 ארבייטער.

אפטייקען

היינטיגע נאכט-דיזשורען

(ב) וואיטשיצקי, נאפיורקאווסקי 27; דאניעלעצקי, פיעטרקאווער 127; אילניצקי און צימער, וואולטשאנסקא 37; לוינוועבער פרייהייטס-פלאץ 2; הארטמאן, מלינארסקא 1; י. קאהאנע, אלעקסאנדראווסקא 80.

„נייער פאלקסבלאט"

קופאן № 19

אויף צו געווינען אומזיסט דאס בוך. ווערק:

„אין מערב קיין נייעס"

פון עריך מאריא רעמארק.

א שווער ביטער פּעקעל
האָט אָפּצוטראָגען דער טרעגער, ווייל—א יודישע קישקע-ארבייטער איז נישט אָפּצושאַצען!

האָט באַלוט ווידער אַ סענסאַציע. און אַ לייטנקייט וואָס פאַר אַ סענסאַציע!

צווישען די אַרבייטער-קרייזען, טרעפט דאָס אַ מאָל אין אַ יובל, ענטלויפט אַ קישקע-אַרבייטער פון זגערושער 32 אַ מאַן, פון אַ ווייב און צו כאַטע און 3 קינדער מיט אַ ווייבעל פון, אַ טרעגער אויף פראַנטשישקאַנער 40, אַ ווייב פון אַ מאַן און א מאַמע פון 2 קינדער.

מיר שטעלען דערצעהלען די געשיכטע כסדר:

אויף פראַנטשישקאַנער 40 וואוינט שוין זייט יאָהרען אַ טרעגער, (מיר ווילען נישט פורש בשמו זיין, וואָס איז ער געבען שולדיג), האָט דער טרעגער אַ ווייב מיט 2 קינדער, וועלכע ער האָט שטאַרק ליב, און פאַר וועלכע ער האָרעוועט שווער און ביטער דורך די גאַנצע יאָהרען. אַבי זיי ספרנס צו זיין בכבוד. דעם טרעגערס ווייבעל ווידער, זעהט אויס, האָט איהר מאַן נישט אַזוי שטאַרק ליב געהאַט. זיין פערדינסט — אדרבה ואדרבה, אָבער מעהר נישט, בעת דער טרעגער איז גאַנצע טעג געשלעפּען אויף רוג צעגעלניאַנא און פעטריקאווער און אויסגעקוקט אויף אַ קונה האָט זי זיך דערווייל אונטערגעליבט מיט אַן אַנדערען מאַנספערשוין, מיט וועמען זי זעט איהר באַלד וויסען.

אויף זגערושער 32 וואוינט אַ קישקע-אַרבייטער, האָט ער אויך אַ פרוי מיט 3 קינדער. האָט איהם ווידער זיין ווייב שטאַרק ליב. ער זי, זעהט אויס, נישט אַזוי שטאַרק. בעת זיין ווייב איז געווען פערטאָן גאַנצע טעג מיט איהרע קינדער, האָט ער זיך דערווייל אונטערגעליבט מיט אַנ'אשת איש. איצט פערשטעהט איהר דאָך שוין אַליין, אַז דער קישקע-אַרבייטער האָט זיך געליבט מיט דעם טרעגערס ווייב. דעם טרעגערס חברים האָבען אַפילו איהם אויפמערקזאַם געמאַכט עטליכע מאָל דערויף. דער טרעגער האָט אָבער בשום אופן נישט געגלויבט, און דערויף נישט רעאַגירט. דאָס וועלבע איז אויך געווען מיט דעם קישקע-אַרבייטער'ס פרוי, די שכנטעס האָבען איהר כסדר אויסגעשטאָכען די אויגען אויף די מעשים פון איהר „געשפּאַן". זי האָט אָבער מורא געהאַט צו עפענען די פּאַרע פון מויל, און האָט אַלץ שטיל פערליטען געגומען, אַזוי לאַנג, ביז די גאַנצע געשיכטע האָט זיך אויסגעשייט.

פאַריגען פרייטאָג איז דער טרעגער אַוועק אויף זיין „סטאַציע" אַרבייטען, אינדערהיים איז געבליבען זיין ווייב, וועלכע האָט געוואָלט צוגרייטען אויף שבת, און זיינע 2 קינדערלעך.

ביים קישקע-אַרבייטער איז ווידער געווען פערקעהרט. דער מאַן האָט ראַסמאָל געגעבען זיין ווייב אויף שבת מעהר, פון שטענדיג, זי געשיקט איינקויפען און ער אַליין איז געבליבען אינדערהיים בײַ די 3 קינדער, ווען די פרוי איז נאָך 2 שעה צוריקגעקומען מיט איהרע קניות, האָט זי געטראָפען אין שטוב אַ שרעקליך מצב, אַלע בעסערע זאַכען, וועש, בעטגעוואַנד זענען געווען אַרויסגעטראָגען, די קינדער זענען געזעסען און געוויינט און דער מאַן איז, ווי אין וואַסער אַריין...

דער טרעגער האָט שווער געהאָרעוועט דעם גאַנצען פרייטאָגדיגען טאָג, האָט נאָר געהאַט אַ גוטען טאָג, און איז אַוועק אַהיים, כדי צו האָבען דעם ריכטיגען עונג-שבת צוזאַמען מיט זיין ווייב און קינדער. ווען ער איז נאָר אַריין אין שטוב, האָט ער דערזעהען, אַז די בראָך איז פערטיג, אַלע בעסערע זאַכען, וועש, בעטגעוואַנד זענען געווען אַרויסגעטראָגען, די קינדער זענען געזעסען אין אַ ווינקעל און געוויינט, און דאָס ווייבעל איז נעלם געוואָרען, ווי אין וואַסער אַריין.

ערשט איצט האָט מען זיך געכאַפּט, אַז דער קישקע-אַרבייטער איז אַוועק צוזאַמען מיט דעם טרעגערס ווייב, מ'האָט זיי שוין געזוכט ווי פוילען האָט אַנ'עק, זיי פערברענגען ערגיץ די האָניג-חדשים, און מ'ווייסט נישט וואו, ס'ווייזט זיך איצט אַרויס, אַז ביי דעם קישקע-אַרבייטער איז שוין נישט דאָס ערשטע מאָל ווען ער ענטלויפט פון זיין ווייב, דאָס איצטיגע מאָל איז שוין פעם השלישי.

מיניסטעריום פאַר עפענטליכע ארבייטען
דאַרף דעצידירען וועגען דער האַרימאַן-קאָנצעסיע

(2) מאָנטאָג האָט די וואָיעוואודזטווע איבערגעשיקט אין מיניסטעריום פאַר עפענטליכע אַרבייטען דעם פּראָטאָקאָל פון דער זיצונג, אין וועלכער ס'האָבען אַנטיילגענומען: פערטרעטער פון ווייד-קאָמיטעט פאַר עפענטליכע אַרבייטען און פון האַרימאַן-קאָנצערן. ווי בעקאַנט, זאָל די האַרימאַן-קאָנצעסיע איבערנעמען די עלעקטריפיקאַציע פון דער גאַנצער לאָדזער וואָיעוואודזטווע, אַ טייל פון קיעלצער און וואַרשאַווער, אויסקויפען די עלעקטראָוניעס אין דאָמבראָווער קאַנט, סאָסנאָוויעץ, זאַווערטשע, פאַביאַניץ, זגערוש און אַנד. די עלעקטראָוניעס זאָלען איבערגעגעבען ווערען און זאָלען עקספּלואַטירט ווערען 35 יאָהר. נאָכדעם טערמין וועט די רעגירונג קענען די עלעקטראָוניעס אויסקויפען.

דעם הויפּט-פּונקט, אַרום וועלכען מ'האָט נישט געקענט קומען צו קיין אויסגלייך, איז געווען די פראַגע וועגען די עלעקטראָוניעס, וואָס עקזיסטירען שוין. דער עקספּערט מצד דער וואָיעוואודזטווע, דיר. נערליך איז געווען געגען דעם דאָזיגען פּונקט. איצט דאַרף די פראַגע רעצידירט ווערען דורכ'ן מיניסטעריום פאַר עפענטליכע אַרבייטען.

פון האַנדעלס=געריכט
פּראָלאָנגאַציעס פון צאָהלונגען

(2) אין האַנדעלס-געריכט איז נעכטען בעטראַכט געוואָרען די ווענדונג פון דער פירמע שמואל יעלינאָוויטש, פאַבריק פון וואָל-אויסאַרבייטונגען אין פּאַביאַניץ וועגען פּראָלאָנגירען איהר די צאָהלונגען. די פירמע האָט אַ לאַגער אין לאָדז אויף זאַוואַדזקע 12. דאָס געריכט איז די ווענדונג נאָכגעקומען.

ווענדונג פון דער פירמע יאַנאַס שוואַרץ (וועש-און טריקאָטאַזש-אויסאַרבייטונגען) דער בילאַנס איז אַ פּאַזיטיווער מיט אַ פּלוס פון 56 טויזענד זל. דאָס געריכט איז די ווענדונג וועגען פּראָלאָנגאַציע פון די צאָהלונגען נאָכגעקומען.

אַ פּראָלאָנגאַציע איז אויך ערטיילט געוואָרען דער פירמע „ל. פּייטלאָוויטש" און דער פירמע „ב. ליכטענשטיין".

נאָכדעם איז בעטראַכט געוואָרען אַנ'עהנליכע

דעלעגאַטען = פערזאַמלונג פון די קלאַסען=פעראיינען

(2) נעכטען איז פאָרגעקומען אַ דעלעגאַטען-פערזאַמלונג פון די קלאַסען-פעראיינען. די פערזאַמלונג האָט אויסגעהערט דעם בעריכט פון ה' וועלבשאַק וועגען דער זיצונג פון טעקסטיל-אינטערנאַציאָנאַל. דער בעריכט איז גענומען געוואָרען צו קענטניש.

נאָכדעם האָט וועגען דער איצטיגער לאַגע רעפערירט ה' קאַלוזשינסקי, ער האָט פעסטגעשטעלט, אַז די לאַגע האָט זיך אַ ביסעל געבעסערט. ס'איז בעשלאָסען געוואָרען אָפּצוהאַלטען פערזאַמלונגען אויף אַלע פאַבריקען, און אין צוויי וואָכען אַרום צוזאַמענרופען אַ בעריכטס-פערזאַמלונג וואו ס'זאָל געוויי פעסטגעשטעלט ווערען די לאַגע אין די פאַבריקען.

נאָך אַ רעפעראַט פון ה' קאַלוזשינסקי וועגען דעם, וואָס די רעגירונג האָט צוריקגעצויגען דעם פּראָיעקט מכּוח פערזיכערונג אויף עלטער, האָט זיך ענטוויקעלט אַ ברייטער ויכוח, און ס'איז אָנגענומען געוואָרען אַ פּראָטעסט-רעזאָלוציע.

ווייטער איז בעשלאָסען געוואָרען צו רופען אַ פּראָטעסט-פערזאַמלונג געגען דעם אַטענטאַט אויף סאָציאַלע דעראָבערונגען פון די אַרבייטער.

ס'איז אויך בעשלאָסען געוואָרען צו רעגולירען די צעניקעס אין די פאַבריקען וואו ער איז נאָך נישט רעגולירט.

א מיידעל=טראַגעדיע
וועגען דער זעלבסטמערדערין עדזשיא סאַמעט

(—) ווי מיר האָבען מיטגעטיילט, האָט זיך בענומען דאָס לעבען דורך אַראָפּוואַרפען זיך פון 3 שטאָק עדזשיא סאַמעט, וואָס קיינער האָט נישט געוואוסט, ווער זי איז.

ווי ס'שטעלט זיך איצט אַרויס, איז פרל. סאַמעט געווען אַ טאָכטער פון אַ בוכבינדער אין אילזשאַ ראַדאָמסקער קרייז, מיט 4 יאָהר צוריק איז זי געקומען קיין לאָדז און האָט געאַרבייט אויף פערשידענע שטעלעס. איבעראַל רופט מען זיך אָפּ וועגען איהר זעהר גוט. דעם לעצטען האַלבען יאָהר האָט זי געאַרבייט אַלס קעלנערקע אין דער רעסטאָראַציע פון צימערמאַן אויף ציגעל-גאַס 36. זי פלעגט זעהר אָפט רעדען וועגען בעגעהן זעלבסטמאָרד, אָבער לעצטענס איז זי געווען גראָד זעהר אויפגעלעגט, ווייל ווי זי האָט דערצעהלט, האָט זי זיך פערליבט מיט אַ יונגענמאַן. ווער ס'איז געווען איהר חתן איז נישט בעוואוסט.

זונטאָג איז עדזשיא אַרויסגעפאָהרען צו איהרס אַ חברטע אויף ווישניאָווע-גורא און זיך שוין מעהר נישט אומגעקערט. וואו זי האָט פערבראַכט ביז מאָנטאָג אָווענד, ווען זי איז בעגאַנגען איהר פערצווייפעלטען שריט איז נישט פעסטגעשטעלט געוואָרען.

קינאָ-טעאַטער CASINO
איז געשלאָסען
אויף דער צייט פון
גרינדליכען רעמאָנט

דער פּאַביאַניצער רבי
פאָהרט נישט קיין ציעכאָטשינעק.

פאָרשלאַג פון דער וואָיע-וואודזטווע
וועגען בעשעפטיגען 300 ארבייטסלאָזע

(מ) די וואָיעוואודזטווע האָט מיטגעטיילט דעם מאַגיסטראַט, אַז דער לעצטער בעקומט אַ סובווענץ פון 50 טויזענד זלאָטים אויף צו בעשעפטיגען 300 אַרבייטער, וועלכע בעקומען נישט קיין דרינגענדע אונטערשטיצונג.

די וואָיעוואודזטווע שטעלט פאָלגענדען תנאי:

1) די אַרבייטער מוזען אָנגענומען ווערען דורך דער פערמיטלונג פון אַ אַרבייטסלאָזען-פאָנד.

2) דעם בעריכט וועגען די אַרבייטען דאַרף מען צושיקען דער וואָיעוואודזטווע.

אויף דער זיצונג פון מאַגיסטראַט אונטערן פאָרזיץ פון פּרעזידענט זשעמיענקי איז בעשלאָסען געוואָרען אָנצונעמען דעם פאָרשלאַג פון דער וואָיעוואודזטווע.

א זעהר נוצליכע אינסטיטוציע
א בעראַטונגס=שטעל פאַר די, וואָס ווילען חתונה=האָבען

(מ) דעם 3 אויגוסט ווערט געעפענט אין לאָקאַל אויף גדאַנסקא 83 די שטאָטישע בעראַטונגס-שטעלע פאַר די, וואָס ווילען חתונה האָבען.

די אויפגאַבע פון דער בעראַטונגס-שטעל איז צו געבען געזונדהייטס-עצות די פּערזאָנען, וועלכע ווילען חתונה האָבען. די קאַנדידאַטען אויף חתונה-האָבען וועלען אונטערזוכט ווערען דורך דאָקטוירים, כדי פעסטצושטעלען, צי ס'זענען נישט פאַראַן קיין געזונדהייטס-שוועריגקייטען, וועלכע קענען זיך אָפּרופען אויפ'ן שפּעטערדיגען דור.

די בעראַטונגס-שטעל וועט דערווייל זיין אָפען 2 מאָל אין וואָך מיטוואָך אין שבת צווישען 1 און 2 נאָכמיטאָג.

א שרפה צוליב אומפאָר-זיכטיגקייט

(—) אויף פּעטריקאָווער 10 האָט יוסף אייזענבערג און זיין ברודער ישראל, וואָס איז געקומען צו גאַסט פון אָזאָרקאָוו, געלעגט שלאָפען און געלאָזט ביי די בעטען ברענען ליכט, זיי זענען איינגעשלאָפען. פון דער ליכט דערווייל האָט זיך אָנגעצונדען דאָס בעטגעוואַנד, און ס'איז ענטשטאַנען אַ שרפה.

ס'זענען זיך צוזאַמענגעלאָפען די שכנים, וועלכע האָבען אויפגעבראָכען די טיר און גענומען ראַטעווען. צו די שטאַרק אָפּגעבריהטע ברידער האָט מען אַרויסגערופען די פּאָגאָטאָוויע, וועלכע האָט זיי ערטיילט הילף.

Dr. Z. Rakowski
ספּעצ. פאַר אויערען, נאָז, האַלז- און לונגען-קראַנקה
קאָנסטאַנטינער 9, טעל. 27-81.
[illegible]

אַספּאַלטען

אינלענדישע פון בערגמענערער קוואַליטעט, וואָס פערטרעטען די בעסטע אויסלענדישע צו טעכנישע צילען, אויך צו פאַבריקאַציע פון דאַך-פאַפּ, איזאָלאַציאָנס-מאַטעריאַלען, בוי-צוועקען א. ז. וו., אויספּראָבירט פון דער פירמע

Gal. TOw. Naft. „GALICJA"
S. A. w DROHOBICZU
עמפּפעהלט צו קאָנקורענץ-פּרייזען
Generalne Przedstawicielstwo
Łódzki Związek Handlowy
M. ŻMIGROD i S-ka
Konstantynowska 99, tel. 15-60

זיך אָפּגעריסען אַ בארג זאַמד
קוים אַרויסגעראַטעוועט מיט'ן לעבען צוויי קינדער

(—) מיטוואָך האָבען זיך אויף דער מאַריאַנסקע גאַס געשפּילט קינדער אין די גרובען, וואָס מ'נעמט אַרויס זאַמד. מיט אַמאָל האָט זיך אַ באַרג זאַמד אָפּגעריסען און האָט פערשיט צוויי קינדער — דעם 9 יאָהריגען אַנטאָני און 4 יאָהריגע סטאַניסלאַוואַ דאָמיניאַק בזשעזינער 109.

די צופעליגע פערבייגעהער האָבען די קינדער אַרויסגעראַטעוועט, אויסגראָבענדיג זיי פון'ם זאַמד.

די אַרויסגערופענע פּאָגאָטאָוויע האָט די קינדער ערטיילט הילף.

אַנטאָני איז אין אַ שווערען צושטאַנד אָפּגעפיהרט געוואָרען אין אַנאַ-מאַריאַ-שפּיטאָל.

הילף פאַר „מחזיקי הדת"
(קאָמוניקאַט)

די לאָדזער „מחזיקי הדת" וועלכע האַלט אויס איבער פיר הונדערט קינדער אין דער אייגענער ישיבה, וועלכע עקזיסטירט שוין עטליכע צעהנדליג יאָהר, לעבט לעצטענס איבער אַ שווערען מאַטעריעלען קריזיס. די נויטלאַגע האָט זיך דעריבער געוואָנדען מיט אַ וואַרימען אויפרוף צו די לאָדזער יודען אין וועלכען עס ווערט אָנגעוויזען אויף דער וויכטיגקייט און פערדינסטען פון דער אינסטיטוציע פאַר'ן רעליגיעזען יודענטום, ווי אויך אַנ'אַפּעל נאָך הילף פאַר דער ישיבה. לאָדזער יודען דאַרפען זיך וואַרעם אָפּרופען און שטיצען די אינסטיטוציע.

ראַדיאָ=פּראָגראַם
פרייטאָג, 26 יולי

12.05 וואַרשא: קאָנצערט פון גראַמאָפאָן-מוזיק. 16.30 וואַרשא: קאָנצערט פון גראַמאָפאָן-מוזיק. 19.00 ווילנא: „די קינדהייט פון גרויסע פּאָלאַקען" ערצעהלונג פאַר יוגענד פון העלענא מאַרקעוויטש. 19.25 ווילנא: פרעהליכע אוידיציע. 20.05 קראָקא: „די געשיכטע פון דער ווייכסעל" רעפ. פון פּראָפ. וולאַד. סימקאָוויטש. 20.30 וואַרשא: סימפאָנישער קאָנצערט פון „דאַלינא שווייצאַרסקא" ווערק פון בראַהמס. 22.05 וואַרשא: קאָמוניקאַט פון פ. א. ט. 20.00 לייפּציג: סימפאָנישער קאָנצער. 20.50 וויען: „די פערקויפטע כלה" אָפּערא פון סמעטאַנא. 20.25 ברעסלוי: „די שענקייט פון גאלאטע" אָפּערעטקע פון סופּפע. 20.30 מיילאַנד: סימפאָנישער קאָנצערט. 20.30 בודאַפּעשט: פּאַרטעפּיאַן-קאָנצערט ערנאַ דאָנאי. 21.00 רוים: „טופּאַלינא", אָפּערעטקע פון פיעטרי. 21.35 לאָנדאָן: דרום-אַפריקאַנישער קאָנצערט.

שבת, 27 יולי

12.05 וואַרשא: קאָנצערט פון גראַמאָפאָן מוזיק. 16.40 וואַרשא: קאָנצערט פון גראַמאָפאָן-מוזיק. 17.25 וואַרשא: „אַלכעמיא און אַלכעמיקער" רעפ. יוזעף אַליכנאָוויטש. 18,00 קראָקאָ: סצענען פון שעקספּירס „טרוימען פון אַ זומער-נאַכט". 19,20 קאַטאָוויץ: בילדער פון דער פּוילישער העלדישקייט אין נאַפּאָלעאָנס צייטען. 20,30 קאַטאָוויץ: „די צויבער-פידעל", אָפּערעטקע פון אָפענבאַך. 20,30 וואַרשאַ: קאָנצערט פון „דאַלינא שווייצאַרסקא". 22,05 וואַרשאַ: קאָמוניקאַט פון פ.אַ.ט. 22,40 וואַרשאַ טאַנץ-מוזיק. 20,00 וויען: קורטעלען אָווענד. 20,00 לייפּציג „דער געסטערגאַסטעפ". 20,00 האַמבורג: „דאָרפישע ריטערליכקייט" אָפּערע פון מאַסקאַני. 20,45 דאַווענטרי: קאַמעראַל-קאָנצערט.

מעלדונג

אַכטונג לוין-וועבער
מיטגלידער פון בזשעזינער 7
זונטאָג דעם 28. 7. 7 אַ זייגער אָווענד קומט פאַר די יעהרליכע אַלגעמיינע פערזאַמלונג!
קומט מאַסענווייז
מיט אַכטונג די פערוואַלטונג.

דער זינגער פון אונזער פרייד
אין דער „זינגער פון זיין טרויער" ביי דער „ווילנער טרופּע"

ס'איז אַ זעלטענער פאַרגעניגען אַטאָ די גע־לעגענהייט צו זאָגען, און גלייכצייטיג צו פיהלען:
— הנך יפה רעיתי!
ביים יודישען טעאַטער איז אַזאַ מין פער־גענוגען גאָר אַ זעלטענער, ווייל אָפט, זעהר און זעהר אָפט, מוז מען אויסזוכען אַ זכות אויפ'ן בימ־נעם, רחמנות'דיגען קריפּעלע אויפ'ן בן פּקועהלע! און מחמת ליבע איז דאָך נישטאָ, און קאָן דאָך צו דעם נישט זיין, און פאַרבּ מוז דאָך דאָס לעבען האָבען, קנייפּט מען זיך אַ בּעקעניו (נישט פון וואָרט „בּאַק" נאָר פון וואָרט „בּאַק") און מ'זאָגט:
— דאָס בּוגרת'ל מיט די בּראָדעווקעס אויפ'ן גאַנצען לייב איז נישט אַזוי שיין, ווי סימפּאַטיש־נע... פערשטייען זי מיך!
ווייל אַ בּרירה האָט מען — קאָבי ניע מאַי רורעו, טאָ אי יאַב סמיאַמבאַ. (ווען ס'איז נישט קיין שוטה, וואָלט איך אַ'יך געלאַכט).
און מען גלעט זיך ביים איינענעם הויקער, און מען גיט זיך צו קוראַש, מוט, האָפּערדיגקייט.
מען טרייסט זיך מיט חלשות.
מען האָט אויף זיך רחמנות:
— אוי, גאַטעניו! ס'איז אַ ווילדער רחמנות אויף מיר נעבעך! אַז מיר־זע־מיר, נעבעכקעס, אַנ'אָרים פאָלק! אַז ס'איז נישטאָ ביי אונז קיין פערשטענדעניש פאַר עפּיס בּעסערס! אַז ס'איז פּשוט־כפשיטא קיין געלד נישטאָ, און הגם —
„מיט געלד טאָר מען נישט שטאַלציר'ען", שטעהט דאָך פאָרט די וועלט אויף געלד...
און אַזוי־ווי דער דאָזיגער יסוד, דאָס געל־טעלע־גנב איז נישטאָ, וואַקעלט זיך אַלץ, און שאָ־קעלט זיך:
— „אוי־אוי, עס שאָקעלט זיך"!
עס שאָקעלט זיך און וואַקעלט זיך דער פונ־דאַמענט פון אונזער טעאַטער־קולטור, און דער גאַנצער קולטור־בנין איז אין סכנה.
מען פערזיהט אומוויסענהייט, גראָבּקייט, ציניזם, גייסט־אָרימקייט, מען בּערעגענט עס מיט רחמנות־געפיהלען, מען דערוואַרעמט עס מיט פּי־לאַנטראָפּיע, און עס וואַקסט אַ מאָגער פעלד פון פּלעווע, עם־הארצות, דלות און נידעריגעשלאָ־גענהייט.

*

היינט איצט קאָן מען זיך שוין פאַרשטעלען ס'אַרא נחת רוח עס איז צו קומען אויף אַ פאַר־שטעלונג, און, אנשטאט אַריינצוקוקען דעם אָרי־מען ר' קרוב אין האַנד אַריין אַ נדבה'לע, אַ גראָשעלע ער זאָל נישט אַזוי יעמערליך יענטשען — אַנטרעפען אויף אַ פּרעכטיגע, אויף אַ וואונ־דערבאַרע פאַרשטעלונג, פון וועלכער עס שטראָמט אַרויס מיט עכטע לעבעדיגע ניגונאַלער פון טאַלענט, פון וועלכער עס שפּרודעלט מיט זיבען זונען פון קרישטאַלענעם ריכטערישען ווילען (טייערער יעקב שטערנבערג, אַ דאַנק דיר!) פון וועלכער עס ווילט זיך וויינען פאַר גוט'סקייט, פאַר תמימות, פאַר זונגעניריגער שיינקייט.

*

שטעלט אייך נאָר פאָר:
עקס־אַפּיציא גייט איהר — תמיד כמעט — מבקר־חולה זיין, און דאָ טרעפט איהר איהם גאָר אייער גאָהעגבּען; דעם חולה, געזונד און שטאַרק, בקו הבריאה'דיג, לעבענסלוסטיג, פריש און מונטער, און די אויגען לאַכען חדוה'דיג —
שטעלט אייך פאָר: איהר טראָגט גרייט אין טאַש פאַר איהם אַנ'עני־ואביון־מטבע, און יענער גייט אייך גאָר ענטקעגען מיט אַ כיליאָן — מיט'ן גרויסען געווינס...

*

אָט דאָס גרויסע געווינס איז דער הער־ליכער „זינגער פון זיין טרויער", וואָס די ווילנער האָבען אונז געבּראַכט אַ ש פון קוזאַ'ס (נישט פון איצ־יגעז) רומעניען —
אַ אָפּגעריסען אַ שטיק פון דער צוגליהטער זון פון עסטראַלישער קונסט, אַ בלוטיג־זאַפטיגע אַפּפריש־נגדע קאָמעניע, ארבּוז, בלעי"ז, און פאַר אונזערע אויגען האָט זיך ענטפּלעקט אַ שטיק מענ־ליכקייט פון יודיש טעאַטער, אַ רייצענדע יונ־גע שיינקייט, אַ יפת תואר, אָהן די אַלע אַניבּוטען פון אַמעריקאַנישען עסקפּאָרט מיט דעם נב לפּה מיט־דער פאַסקוגער און מיערנער טעמה פער מעלאָדראַמאַטישער היסטעריע (אַ וואונדער, אַז אונזערע אַקטיאָרען ווערען, לא עלינו, פון דעם אַמעריקאַנישע נעוואָגעבּען טעמפּ, ווי די קניהען!)
אָט די שיינקייט פון דעם „זינגער פון זיין טרויער" האָט זיך ענטפּלעקט פאַר אונז אין דעם גאַנצען תפארת, שטאַלטנקייט, צאַרטקייט, עלאַס־טישקייט, און ווי זעלטען, די וואוויל דער פערגעניגען איז געווען צו פיהלען און מיט'ן פולען מויל און מיט דער האַנד אויפ'ן האַרץ צו זאָגען:
— הנך יפה רעיתי!

*

די צווייטע קאַפּיטאַלע פאַרשטעלונג פון גאָר גרויסען קינסטלעריש־טעאַטראַלען ווערט, וואָס מיר האָבען געזעהן אין פוילען —
אַזוי, און אַ האָהר נישט אַנדערש:
די ערשטע — דער „דיבוק" פון דער „הבימה".
די צווייטע — „דער זינגער פון זיין טרויער" (לויט אָסיפ דימאָוו'ס „יאָשקע מוזיקאַנט") אין דער אינטערפּרעטאַציע פון דער ווילנער טרופּע — בּוז־לאָוו'ס רעזשי א. א. וו.
אַ מייסטערשטיק, פּאַצעבּאַט, אין אננא 1924 — 1925, ראַמאַניאַ.
אַ ראַטע אין דעם, פון אונז אַלעמען גע־ליבּטען, יודישען טעאַטער.
אַ ראַטע, וואָס איז דער פּועל יוצא פון הער־ראַישער אנשטרענגונג, גוטען ווילען, און אומאויסס־פּ־הערליכען זוכען.

*

דער ליטעראַרישער המציאה פון „יאָשקע מו־זיקאַנט" איז די שיינקייט און די קאַפּריזען פון אַ מענשלי פיהלענדר הארץ, וואָס איז אין דער קלעם פון גרויסער מעכ־יגער אַלץ בעפרויכפּענדער און אַלץ צושטערענדער ליבע.
נישט ניי?
אָבער — אין חדש כל חדש תחת השמש.
און דער עיקר פון דעם שעפערישען מענש איז דאָך דעם אין־חדש מחדש און מקדש צו זיין!
האָבען עס די ווילנער קינסטלער אַדורכגע־פיהרט בשלימות:
מלאַ־חנ'עוודיגע אָריגע קרובה, שיינדעלע — ליבּערהאַרציגע אָרלעסקא.
קאָמיע — אייראייראיי!
פּאָרפּאַלק נאַטאַן, וויזט אייערע פריהערדיגע מיטאַרבייטער, אויף וואָס פאַר אַ מדרגה מען קאָן קומען ביי אַ ריינינונג.
ווייסליץ, ווייסליצאַווע — אוזדאי אַזוי!
דינה קאָמען — גוט. גוט.
און הירשפעלד, און בּירנבּוים (שנעלערער טעמפּא, לייכטער, בּירנבּוים) און אַלע, און אַלץ.
און, אַלע — אַלע — אַלע פערבעט איך צו זיך און מע'פרעהען זיך מיט דער שמחה פון זעהן און מיטפרעהען זיך מיט דער שמחה פון דעם „זינגער פון זיין טרויער" ביי די ווילנער!

משה בּראָדערזאָן.

„טוביה דער מילכיגער" פון שלום עליכם
אויפגעפיהרט פון מאָריס לאַמפּע אין פילהארמאניע

איך מוז מודה זיין, אַז איך בין געגאַנגען אויף דער פאָרשטעלונג פון „טוביה דעם מילכיגען" מיט אַ געוויסען פאָרבעהאַלט, עפּיס האָט נישט געהאַרצט דערצו. די אינסצעניזאַציע פון „טוביה דעם מילכיגען" איז מיר אויסגעקומען כמעט אומעגליך און מייטער איז מיר געווען קשה ווי אַזוי וועט געגעבען ווערען דער אונשטערבליכער טוביה, דער טוביה, וואָס לעבּט אייביג צווישען יודישען פאָלק, וואָס דרעהט זיך שטענדיג צווישען אונז, וואָס מיר זעהען אויף יעדען שריט און טריט און דאָך איז ער אַזוי אַנדערש...
בּנוגע דער ערשטער העלפט, האָב איך זיך נאַרנישט טועה געווען. די אינסצעניזאַציע איז אַ שלעכטע. די סצענעס צופעליגע אָהן אַ סדר און אָהן אַ פערבינדונג צווישען זיך, צוזויפּגעסטריגע־וועט מיט שזאַכע פּאָרעם ס'מאַכט דעם איינדרוק, ווי מ'וואָלט אומישנע געמאַכט פון טוביה דעם מיל־כיגען אַ מאָנאָלאָג פאַר טוביה'ן און די איבריגע פערסאָנאַזשע זענען אַריינגעפיהרט געוואָרען, כדי צו לאָזען טוביה'ן כאַפּען דעם אָטעם, כדי ער זאָל נישט דערטרונקען ווערען אין אַ מבול פון רייד איבער דעם טאַקע לאָזט זיך דיסקוסירען.
אין מאָריס לאַמפּעס שפּילען איז נישט פער־האַן קיין איינהייטליכקייט, מאַנכע סצענעס פון טוביה'ן זענען אַ עלכע סובטעלע און פיינע, אַזעלכע אויסגע־רעכנטע און געטאַקטע, אַז ס'איז פּשוט אַ מחיה צו זעהן און צו הערען, אַז ס'איז אַ נחת צו זעהען די אמעריקאַנישע אינטערפּרעטאַציע פון טוביה'ן אַנד. סצענעס זענען ווידער אַביסעל באַנאַל אַז ס'איז ממש צו בּעוואונדערען, ווי אַזוי קומט עס, אַז אַזאַ דערוואַקסענער אַקטיאָר זאָל אין זיין פאָרשטעלונג זיין אַזוי פּערשירען.
אין אַלגעמיין גענומען אָבער איז דער גאַסטראָ־לער לאַמפּע אַנ'אַקטיאָר מיט פערשטענדניש און קינסטלערישער אינטואיציע, בעזונדערס זענען איהם שטאַרק געלונגען די סענטימענטאַלע סצענעס, און די סצענעס פון טוביה'ן דעם פאַנטאַזיאָר, ערגער וואָ־גען די סצענעס וואו לאַמפּע פּרובּט דראַמאַטיזירען, פּרובּט אַריינפיהרען טראַגעדיע.
דאָס אַריינפיהרען שלום עליכמען אויף דער יודישער בּיהנע איז איצט געוואָרען זעהר מאָדערן, אומעטום האָט מען עס שוין געטאָן, אַנגעהויבען האָט דאָס מאָסקווער קאַמער־טעאַטער און נאָכהער האָט מען שלום־עליכמען געשפּילט אין אַמעריקא און דאָ אין פּוילען אין פערשידענע טרופּעס. דערביי מוז מען אָבער געדענקען איין זאַך, שלום־עליכם איז נישט טעאַטראַליש, און — ווען אַ רעזשיסער נעהמט זיך איהם אויפפיהרען דאַרף ער געדענקען, אַז דאָס דאַרף מען נישט סתם לייענען, בעסער, אָדער ערגער, שלום־עליכמ'ס אַ ווערק, נאָר מען דאַרף טאַקע דערזיים מאַכען אַ טעאַטער־שטיק.
מאָריס לאַמפּע האָט דאָס נישט געטאָן, ער האָט טאַקע געלענט אַכט נאָר אויף דעם לייענען די פראַזע פון טוביה'ן און דערלאָזט כמעט נישט קיינעם פון די אַנטיילנעהמער אין דער פּיעסע צום וואָרט, אַ גליק איז וואָס לאַמפּעס שפּילען איז אינטערעסאַנט און מאַכט נישט מיד, מען זעהט און הערט איהם מיט גרויס פערגעניגען.
וואָס שייך די איבּריגע שוישפּילער האָבען זיי כמעט נישט געהאַט קיין פעלד זיך צו בעווייזען, אויף וויפיל מ'האָט געקענט דריגנען פון דער קליי־נער ראָל (האָדעל) איז פרוי מענדעלעוויטש אַ טאַלענטפולע שוישפּילערין, אונזער אַלטער בּע־קאַנטער כאַראַקטער־קאָמיקער אייזענבערג, האָט אין זיין ראָל יאָסעל קאָמאָיל אַביסעל צופיל שאַ־ושרט.
מאַכאַראָווסקי דאַרף געדענקען, אַז מנחם־מענדעל איז ביי שלום־עליכם נישט קיין נאַרישער מענש און די ראָל דאַרף גאַנץ אַנדערש בעטראַכט ווערען.

י. דאַנקין.

פּאַרק
Helenów

מאָרגען, שבת, 5 אַ זייגער נאָכמיטאָג קומט פאָר
אַ קאָנצערט
אונטער לייטונג פון ה' קאַפּעלמייסטער ר. טעלג
7.30 אָוונד קומען פאַר אויפטריטען פון
אַרטיסטען און באַלעט
זונטאָג, 11 אַ זייגער פאַרמיטאָג קומט פאָר
אַ פריהמאָרגען קאָנצערט.

דר. הערצלס 25 יאָהר-צייט

הזכרות

מאָרגען שבת פריה בעת'ן דאַווענען וועט אין דער ציוניסטישער שוהל „אהל יעקב" אויף גראַנ־סקאַ־גאַס 18 פאָרקומען אַ פייערליכע הזכרת מיט דער בעטייליגונג פון חזן און כאָר. די רעדע וועגען ד"ר הערצל וועט האַלטען דער מטיף פון דער שוהל ה' אהרן לובּאַשיצקי.
גלייכצייטיג וועלען אויך פאָרקומען הזכרות אין די אַנדערע שוהלען: אין ווילקער, וואַלינער, ליטווי־שער, ח' ש"ס, „בּקור־חולים", „סיני" (גלובּנאַ 62) א. אַ. אַ ספּעציעלע הזכרת וועט אָבגעריכט ווערען אין דער שוהל „באר־מרים" אויף נ. וואַרשעווסקא 18 דורך דעם חזן צוקער מיט'ן כאָר און די טרויער־רעדע וועט האַלטען ה' י. סיעראַנאָווסקי.
זונטאָג, כ' תמוז, 11 אַ זייגער פאַרמיטאָג וועט פאָרקומען אַ פייערליכע הזכרה אין דער סינאַגאָגע אויף אַל. קאָסטשיושקי מיט דער בעטייליגונג פון קאַנטאָר ה' אַלטערמאַן און כאָר.

הערצל-אָוונד

מאָרגען מוצאי שבת אָרדענט איין די אָרג. „החלוץ־המרכזי" פאַר איהרע מיטגלידער אַ פער־זאַמלונג (אין לאָקאַל פון דער ציוניסטישער אָרגאַ־ניזאַציע) געווידמעט דעם אָנדענקען פון ד"ר טעאָדאָר הערצל. עס בעטייליגען זיך די ח"ה: מרגליות, טעמ־פּעלהאָף און ה' צוקערמאַן.

טרויער-אַקאַדעמיע

מאָנטאָג אָוונד אָרדענט איין די היגע ציוניס־טישע אָרגאַניזאַציע אין איינענעם לאָקאַל (צעגעל־ניאַנאַ 4) אַ טרויער-פערזאַמלונג מיט דער בעטייליגונג פון ה' משה לימאַן און אינז. ג. פראַשקער.

הערצל-אַקאַדעמיע

דער יוגענד־פערבּאַנד א. נ. פון ד"ר ט. הערצל אָרדענט איין זונטאָג כ' תמוז אָוונד אין לאָקאַל פון דער ציוניסטישער אָרגאַניזאַציע אַ פערזאַמלונג געווידמעט דעם 25-יאָהרצייט פון ד"ר הערצל. די אַקאַדעמיע איז בעשטימט פאַר די מיטגלידער.

אין „בני-ציון"

זונטאָג, כ' תמוז אָוונד קומט פאָר אַ טרויער פייערונג אין לאָקאַל פון „בני־ציון" (שוהל „שערי־ציון") אויף רזגאָווסקאַ־גאַס 7 מיט דער בעטייליגונג פון חזן און כאָר, רעדעס וועגען ד"ר הערצל'ס שאַפען וועלען האַלטען ש. ז. ראַבּינאָוויטש און י. סטעראַנאָווסקי.

די „ווילנער"
אין שטעמישען טעאַטער

די גאַסטראָלען פון דער „ווילנער טרופּע" האָט באמת איבּערראַשט אַלע טעאַטער־בעזוכער מיט זייער קינסטלעריש שפּילען. אַלע פאַרשטע־לונגען ווערען בעזוכט אויך פון צאַ עולם, וועל־כער בעזוכט זעלטען ווען דאָס יודישע טעאַטער. אַלע קינסטלער ווערען ענטוזיאַסטיש אויפגענומען פון פּובליקום.
היינט פרייטאָג ווערט געגעבען צו ביליגע פּרייזען „קדוש השם" פון שלום אש.
מאָרגען, שבּת — „דער זינגער פון זיין טרויער" פון אָסיפ דימאָוו, וואָס געהט ממש ווי אַ קאָנצערט פאָרשטעלונג. אין אָוונט — „קדוש השם"

פון יודישען טעאַטער
אין פילהארמאניע

שבת בייטאָג ווערט ווידעראָלט די זעהר אויסגענומענע פּיעסע „טוביה דער מילכיגער" פון שלום עליכם מיט מאָריס לאַמפּע אין דער הויפּט-ראָלע.
אָוונד ווערט געגעבען צום ערשטען מאָל אין לאָדז אַ פּרעמיערע פון שלום עליכמס 200000 מיט מאָריס לאַמפּע אין דער הויפּטראָלע

נעכטיגע רינג-קאַמפּעז אין צירק

אין דער ערשטער פּאָר האָבען געקעמפּט שטיבּאָר מיט אָרלאָוו'ן. אָרלאָוו איז בעזיגט גע־וואָרען אין דער 6 מינוט. אין דער צווייטער פּאָר האָבען זיך צוזאַמענגעטראָפען מיכאַעליס מיט קאָרנאַצ'ן. אין דער 20 מינוט האָט אונטער־וואָרפען גזיגט מיכאַעליס.
אַ שעה'ן ים קאַמף האָבען געוויזען שטעקער מיט גאַר' אָווענק'ן, דער קאַמף איז געבליבען אונ־ענטשידען.
דעם גרעסטען אינטערעס האָט אַרויסגערופען דעם קאַמף צווישען פּאַשאַפ'ן מיט'ן אַמעריקאַנער סאַמסאָן. ביידע האָבען זיך אנגעשטרענגט אויף דאָס לעצטע און האָבען געהאַט זעהר פיל שעהנע מאָמענטען.
אין דער 36 מינוט האָט בעזיגט פּאַשאַף. ווען ער איז אַהיימגעגאַנגען האָבען איהם ביים האָטעל אָפּגעוואַרט אַ פּאָר הונדערט מאַן און האָבען איהם איינגעאָרדענט אַ געוואַלדיגע אָוואַ־ציע. היינט קעמפען צוו; אַנד. פּאַשאַף מיט מי־כאַעליס'ן.

קראַנקע פרויען
ווייסען, אַז דורך דעם געברויך פון נאַטירליכען ביטער-וואַסער
FRANCISZKA JÓZEFA
ווערען דערלייכטערט זעהר אָפט די דאַרם-ענט-לעהרונג, וואָס זענען פערבונדען מיט די קראַנקע אָרגאַנען. די שפּעטער פון קלאַסישע ביכער פאַר פרויען קראַנקהייטען שרייבען, אַז די גינסטיגע ווירקונגען פון
פראַנץ יאָזעף
וואַסער זענען אויך דורך זייערע אונטערזוכונגען בעשטעטיגט. צו בעקומען אין אַפּטייקען און סקלאַד אַפּטעטשנעס.

די נייעסטע פּערפומען
טואַלעט-זייפען, קעלנישע און בלומען-וואַסערן, פּודערן
אַלעראַרט קאָסמעטיק אינ- און אויסלענדישע
עמפּפעהלט צו קאָנקורענץ-פּרייזען די איבעראַל בעקאַנטע
PERFUMERJA
I. DRUKIER, ŁÓDŹ
11 Zawadzka 11 Tei. 75-92
אַכטונג ה"ה פריזיערס! בלומען-וואַסערן נאָר 3.20 אַ קילאָ, ראַזיר-זייף „פּיקסין" 7.50 אַ קילאָ,
בעמ.: פאַר ענגראָסיסטען ראַבאַט.
אַלערליי שטאָהל-וואַרען און פּלאַסין.

מיט געוואלד דארף מען טראן אריינגיסען די קינדער

אין האלז אריין. די נארוועגישע הערינג ענטהאלטען דערפאר לויט ערצטליכע און כעמישע אונטערזוכונגען וויסאמין אין אזא בעדייטענדער צאהל, אז זיי פערטרעטען גענצליך טראן, עס וועט זיי שמעקען אויסגעצייכענט. אין יעדען הויז, וואו עס הערשט א גוטע ווירטין און א פערשטענדליכע מוטער ווערט דערלאנגט צום טיש נארוועגישע הערינג (Kippered Herrings) וואס איז גלייכצייטיג א ביגאס און א מעדיצין.

בלענדענד ווייס — — — — איז
האפמאנ'ס
רייז-שטערקע און גלאנץ-שטערקע
איבעראל צו בעקומען. אליינפערקויף
F. GLUGLA, Południowa 28, telefon 15-32

וויכטיג פאר זאקען- און סוויטער פאבריקאנטען!

איך נעהם אן צו שפאלען אויף קראפט אלעארט גארן און וואל ∴ רעעלע בעהאנדלונג.
יעקב מרדכי דזשאלאווסקי
פאלודניאווא 12, פראנט, 3-טער שטאק

אכטונג. שטריקער!

איך בעזיץ רונד-זשאקארד-מאשינען אויף קראפט פון די נייעסטע מאדעלען און נעם אן בעשטעלונגען אויף לוין צו בעדייטענד ביליגע פרייזען
י. סאלניצא,
שיענקיעוויטשא 9
3-טער איינגאנג, רעכטס, 1-טער שטאק
אין דער היים פון 4 ביז 6 נאכמיטאג.

דאנקזאגונג

דערמיט דריק איך אויס מיין טיפסטען דאנק דעם ה' י. פערער, זגערזשער 20 אדער לוטאמירסקא 2 פאר דעם, וואס ער האט מיר איבערפאסאנירט מיין אלטען הוט, וואס איז ארויסגעקומען גענצליך ניי און גלייכצייטיג האב איך ביי איהם איינגעקויפט פאר מיר און מיין פרוי צוויי גוטע היטען פאר שפאט ביליג, און איך רעקאמענדיר אלע מיינע בעקאנטע דארט צו קויפען אדער פאסאנירען. מיט אכטונג י. העלפמאן.

אכטונג!
צו פערמיטען

1 צימער פארטער און 1 צימער און קוך אויף הויכע קעלערס גוטען צושטאנד פאבריקס-לאקאלען מיט עלעקטרי, צו פערקויפען פערשידענע כלים פאר אויסארבייטונג פון שאקאלאדע צוקערוואַרג וואפלען, אויך מאלינע-עסענץ, עטיקעטען צו קארמעלען ביי ווראָבלעווסקי, נאוואמיעסקא 21.

אויף גינסטיגע בעדינגונגען מעטאל-בעטען, שפאציר-וועגעלעך, מאטראצען: געבעטע דראטענע און אויף צו העלפן, באטען "Patent" לויט מאס, וואש-מאשינען און הויזמאטעריאל מעבעל
אין פאבריקס-לאגער
DOBROPOL, Łódź
Piotrkowska 73 w podw.

איך זוך צו קויפען איינע אדער צוויי
עלעקטרישע
וועש-מאנגלען
אין גוטען צושטאנד.
אפערטען אין אדמיניסטראציע אונטער I. G.

צוטאשענטיכער
ווערט געזוכט
א ספעציאליסט
אויף אן איינגאדעלדיגע
מערעשקע-מאשין,
HELLER
ul. Piotrkowska 110

א שיק-יונגעל
ווערט געפרויכט אין דער
הוט-פאבריק
נאכטשטערן
פיעטריקאווער 25

אפאנעס
זעמטליכע מארקעס
מאסיוועז צו לאסט-אויטאמאבילען
אויסטויש-טיילען
„Ford", „Essex", „Chevrolet"
שטענדיג אויף לאגער, ווי אויך
קויפט זיך אמבעסטען ביי געגעראל-רעפרעזענטאנץ
„BERSON"
WSZYSTKO DO AUTA!
לאדז, נארוטאוויטשא 16, טעל. 28-30.
MICHELIN STOCK

א וועקסעל
איז פערלוירען געגאנגען אויף 80 זל. אויסשטעלער זאַמיג. זשירא נאכטיגאל, צאהלבאר דעם 15 אויגוסט. דער וועקסעל ווערט ע"ק"ערט פאר אומגילטיג. דער פינדער ווערט געבעטען אפצוגעבן צו
נאכטיגאל
אלפיא ערשטער מאי 41

השבת אבדה.
ס'זענען פערלוירען געווארען 2 בלאנקא - וועקסלען צו 200 זל. אויסשטעלער ל. דימאנט. די וועקסלען וועלען ערקלערט פאר אומגילטיג. א פצוגעבן צו ט. ה. מרובלעחסקי, נאוואמיעסקא 21 געגען בעלוינונג

א האלב געוועלב
באלד איבערצוגעבן אהן אפטרעט-געלד.
ווסכאדניא 34
נאפטולעוויטש.

עס ווערט געברויכט
א צימער צו ארבייטען
אין בעסטען צענטרום שטאט אויף מאנאטליך.
אפערטען אונטער "ז".

אנ'ארט צו שלאפען
פאר 2 אנשטענדיגע פרויליינס איז אפצוגעבען. צו ערפאהרען ביי גלאַווינסקי, גדאנסקא 23, פראנט, פארטער. 8442

Kino Spółdzielni
Sienkiewicza 40.
אנהויב אין געוו. טעג 4 נאכמ. שבת, זונטאג און יו"ט 2 נאכמ., לעצטער סעאנס 10 אוו.
לעצטע 2 סעאנסען — אין גארטען.

לעצטע 3 טעג!
די געליבטע פון אבראנע-אפיציר
דראמע פון די צייטען פון דער רעוואלוציע אין 1905 אין 10 אקטען. — אין די הויפטראלען:
Włodzimierz GAJDAROW i Marcella ALBANI
צו דעם דאזיגען בילד ווערען אויסגעפיהרט כאר-געזאנגען פון א רוסיש-אוקראינישן כאר אונטער דער לייטונג פון ה' אקימאוו.
נעבסטער פראגראם: „א מענש, וואס לאכט" אין די הויפטראלען CONRAD VEIDT i MARY PHILBIN

Grand-Kino
סימפאנישער ארקעסטער אונטער דער לייטונג פון ה' ר. קאנטאר.
אנהויב 5 נאכמ. שבת און זונטאג פון 12 בייטאג

היינט און פאלגענדע טעג! דער עלעגאנטסטער פילם-ארטיסט, דער אויסגעצייכענטער פרויען-קענער ADOLPH MENJOU מיט זיין וואונדערשעהן ווייב KATHRYN CARRER אין דער גרויסער דראמע א. נ.:
„דאס האַרץ אין געשפאן"
אויסער'ן פראגראם ???
אכטונג! פערקלענערטע פרייזען! III פלאץ — 1 זל., I און II פלאץ — 2 זל.

LUNA
אנהויב 5 נאכמ. שבת און זונטאג 2 מ.
פרייזען פון די פלעצער פערקלענערט
שבת. און זונטאג פון 2 ביז 4 נאכמ.
זענען אלע פלעצער 50 גר. און 1 זל.

היינט און פאלגענדע טעג! פילם-מייסטערווערק פון דער „גרופע גרויסע עקראן-שטערנס" פראדוקציע „United Artists"
NORMA TALMADGE, NOAH BEERY i GILBERT שעבסטע
עקראן-פערעל: אין דער פרעכטיגער עראטישער דראמע א. נ.:
„די טויב"
פרעכטיגע בילד אויפ'ן גרונד פון רייצענדע לייבענשאפטען פון מעקסיקא.
פרעכטיגע מוזיקאלישע אילוסטראציע אויסגעפ. פון סימפאנישען ארקעסטער אונטער דער לייטונג פון א. טשודנאווסקי.

APOLLO
סימפאנישער ארקעסטער אונטער דער לייטונג פון ה' צ. קאנטאר

היינט און פאלגענדע טעג! גרויסער פילם פון דער גאלדענער סעריע „SOWKINO"
„דער געלער פאס"
דראמע פון רוסישען לעבען אין 10 גרויסע אקטען.
אין הויפטראלן די בעסטע קינסטלער פון כטאניסלאווסקי'ס טעאטער
Anna Ston, J. Samborski, S. Jakowlewa, A. Sudakiewicz i in.
נעכסטער פראגראם: JOHN BARRYMORE i DOLORES COSTELLO אין פילם „ווען א מאן ליבט".

CORSO
נאך א גרינדליכען רעמאנט
די 1-טע פרעמיערע! העכסט-שפאנענדער פילם
נאכט-קאוואלירן
אין די הויפטראלען: Wiktor Mc. Laglen i Lois Moran
אויסער'ן פראגראם: א פארס. פערקלענערטע פרייזן פון די פלעצער.

WODEWIL
ODEON
היינט און פאלגענדע טעג!
די נייעסטע פראדוקציע מיט די ליבלינגע פון פובליקום א. נ.:
„ריף און ראף אין די אלפען"
אין די הויפטראלען: WALLACE BEERY i RAYMOND HATTAN
אויסערן פראגראם: א פארס. פערקלענערטע פרייזן פון די פלעצער. אויסער'ן פראגראם: א פארס.

אנאנסען-פרייז: פאר'ן טעקסט—18 גר. פרייטאג און ערב יו"ט—24 גר. אין דער ריים 8 שפאלטען
אין טעקסט—40 . . . . . . 60— 4
פאר א מילימעטער-שורה: נאכ'ן טעקסט—12 . . . . . . 18— 8
מייסטער דער שטאט 50 פראצ. טייערער. אויסל. 100 פראצ. טייערער. מעלדונגען—10 גר. א ווארט

אבאנעמענטס-פרייז: אין לאדז — 5 זל. א חודש מיט צוטראגען א היים אויף דער פראווינץ — 6 זל. א חודש; אין אויסלאנד — 8 זל.
פאר'ן אינהאלט אין טערמינען די אנאנסען איז דער רעדאקציע ניט פאראנטווארטליך
די אדמיניסטראציע איז אפען בייטאג און ביינאכט.

Za Wydawnictwo „Najer Folksblat" Spółdz. z odpowiedz. udziałami: Ch. J. Brzustowski i D. Silberberg.
Czcionkami i druk „Najer Folksblat" Piotrkowska 21.
Redaktor odpowiedzialny Ch. Kaufman.